

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sanat Tarihi Anabilim Dalı

OSMANLI PADİŞAH PORTRELERİ: FİHRİST-İ ŞÂHÂN VE ZEYİLLERİ

Betül ACAR

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

OSMANLI PADİŞAH PORTRELERİ: FİHRİST-İ ŞÂHÂN VE ZEYİLLERİ

Betül ACAR

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sanat Tarihi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

06.06.2018

Betül ACAR

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

- Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.**

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etseniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

- Tezimin/Raporumun 06. 06.2021 tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.**

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

- Tezimin/Raporumun.....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.**

- Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi**

06/06/2018

Betül ACAR

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandđım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadđımı, yararlandđım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, Tez Danışmanının **Prof. Dr. Serpil BAĞCI** danışmanlığında tarafımdan retilindiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Betül ACAR

ÖZET

ACAR, Betül. *Osmanlı Padişah Portreleri: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018.

Osmanlı Padişah Portreleri: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri başlıklı bu çalışmada, 16. yüzyıldan sonra karşımıza çıkan Osmanlı padişah portreciliği geleneği içerisinde yer alan 19. yüzyılda hazırlanmış *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri* padişah portre albümü Osmanlı resim sanatı bağlamında incelenmiştir. Bugün Süleymaniye Kütüphanesi Nafiz Paşa kitaplığı 1183 numarada bulunan eserin çağdaşı olan Osmanlı padişah portre albümleri tespit edilerek tanıtılmıştır. *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri* albümünün metni ve resimlerinin analizi, üslup ve ikonografik özellikleri bakımından incelenip, kompozisyon kurgusu, mekân, mimari, figür tipleri, giysiler, arka plan ve renkleri dikkate alınarak yapılmıştır. Eserde, Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi'nin (ö. 1657/1658) 92, Lebib Amidi'nin 48, Said Paşa'nın da 72 beyitlik şiiri bulunmaktadır. Solakzâde Hemdemi, I. Osman'dan başlayarak IV. Mehmet'e kadar; Lebib Abdulgafûr Amidi, II. Süleyman'dan (1687-91) III. Osman'a (1754-57) ve Said Paşa III. Mustafa'dan (1757-74) II. Mahmut'a (1808-39) kadar olan Osmanlı padişahlarının cülus ve ölümlerini, dönemlerindeki önemli olayları beyitlerle anlatmışlardır. Albümde toplam 32 padişah portresi bulunmaktadır ve I. Abdülaziz'in (1861-76) bir fotoğrafı bulunmaktadır. Sultan II. Mahmud geleneksel kıyafetleri ve kıyafet reformu sonrası yeni kıyafetleriyle iki kere betimlenmiştir.

Anahtar Sözcükler

Osmanlı Resim Sanatı, Osmanlı Padişah Portreleri, 19. yüzyıl albümleri, Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi, Lebib Abdulgafûr Amidi, Said Paşa.

ABSTRACT

ACAR, Betül. *Ottoman Sultan's Portraits: Fihrist-i Şâhân and Zeils*, Master's Thesis, Ankara, 2018.

In this work titled "Ottoman Sultan Portraits: Fihrist-i Şâhân and Zeyilleri", Fihrist-i Şâhân and Zeyilleri Sultan Portrait Album that was prepared in the 19th century and was included in the Ottoman sultan portraiture tradition that we came across after the 16th century was examined in the context of Ottoman painting art. Today, the Ottoman Sultan portrait albums, which are the contemporary of the work that is present in Suleymaniye Library Nafiz Pasha bookshelf at numbered 1183, were identified and introduced. Analyses of the texts and pictures of Fihrist-i Şâhân and Zeyilleri album were examined in terms of style and iconographical characteristics considering its composition set-up, environment, architecture, figure types, clothes, background and colors. There are 92-couplet poems of Solak-zâde Mehmed Hemdemî Celebi (d. 1657/1658), 48-couplet poems of Lebib Amidi and 72-couplet poems of Said Pasa in the work. Solakzâde Hemdemi explained the enthronement and deaths of Ottoman sultans, and the important events of their periods with couplets starting from I. Osman to IV. Mehmet; Lebib Abdulgafûr Amidi from II. Süleyman (1687-91) to III. Osman (1754-57) and Said Pasha from III. Mustafa(1757-74) to II. Mahmut (1808-39). There are 32 sultan portraits in the album and there is a photograph of I. Abdulaziz (1861-76). Sultan II. Mahmud was portrayed twice with his traditional dresses and with his new dresses after the clothing reform.

Keywords

The art of Ottoman, Ottoman Sultan's Painting, The 19th century Albüms, Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi, Lebib Abdulgafûr Amidi, Said Pasha.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	iii
ETİK BEYAN.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	viii
RESİM LİSTESİ.....	ix
TEŞEKKÜR.....	x
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: FİHRİST-İ ŞÂHÂN VE ZEYİLLERİNİN İÇERİĞİ VE YAZARLARI	
YAZARLARI.....	9
1.1. Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi	3
1.2. Nafiz Paşa Nüşhasma Zeyil Yazan Şairler.....	4
1. 2. 1. Lebib Abdülgafûr Âmidi	4
1. 2. 2. Diyarbakırlı Said Paşa	5
1. 3. Diğer Zeyil Yazarları	6
2. BÖLÜM: 18. YÜZYIL SONU VE 19. YÜZYIL OSMANLI PADİŞAH	
PORTRECİLİĞİ.....	10

2.1. İcmal-i Tevârih-i Âli Osman. TSMK, E. H. 1435.....	22
2.2. Padişah Portre Albümü, Suna ve İnan Kıraç Koleksiyonu	30
2.3. Tesavir-i Ali Osman, MM, 114.....	39
2.4. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TIEM, 1976.....	50
2.5. Hadikâtü'l Mülûk, BSPK, .C. Or. Fol. 3064	60
2.6. Padişah Portreleri Albümü, TSMK, H. 2027	69
2.7. Padişah Portre Albümlerinden Dağınık Yapraklar	80
2.8. Diğer Padişah Portre Albümleri.....	82
3. BÖLÜM: NAFİZ PAŞA'NIN FİHRİST-İ ŞÂHÂN VE ZEYİLLERİ.....	84
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	156
KAYNAKÇA.....	161
EK. 1. SADELEŞTİRİLMİŞ FİHRİST-İ ŞÂHÂN VE ZEYİLLERİ.....	166
EK. 2. ORJİNALLİK RAPORU.....	204
EK. 3. ETİK KURUL MUAFİYET FORMU.....	205
ÖZGEÇMİŞ.....	206

KISALTMALAR DİZİNİ

B	İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi Bağdat Köşkü Kütüphanesi
BSMK	Berlin, Staatliche Museen Kuntsbibliothek
BMBL	British Museum and British Library
H	İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi Hazine Kitaplığı
İÜNEK	İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi
MM	Konya, Mevlana Müzesi
R	İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi Revan Köşkü Kütüphanesi
TSMK	İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
PBNF	Paris, Bibliothèque Nationale de France
Y	İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi Yeniler Kitaplığı

RESİM LİSTESİ

Resim 1-2: Rulo seçereden ayrıntılar. Erken Timurlu Dönemi, Timur ve Prenses Alan-Goa İstanbul, TSM. H. 2152.

Resim 3: Fatih Sultan Mehmed Gentile Bellini, 1480 Tuval üzerine yağlı boya, 70x52 cm. Londra, National Gallery, 3099.

Resim 4: Fatih Sultan Mehmed. Şiblizâde Ahmed'e atfedilir. İstanbul, TSM. H.2153. y. 10a.

Resim 5: Kanuni Sultan Süleyman Cuma Selamlığı'nda Pieter Coecke Van Aelst, 1553 Ağaç baskı, 31.9x45.9 cm. Viyana, Graphische Sammlung Albertina 1957/350-1-9.

Resim 6: Kanuni Sultan Süleyman Melchior Lorichs, 1559. Oyma baskı, 43.5x32.4 cm Viyana, Österreichische Nationalbibliothek, Portratsammlung. 1615/1 in Ptf. (13).

Resim 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13: Osmanlı Sultanları Paola Giovio, 1577. Osman Gazi, Orhan Gazi, I. Murad, Yıldırım Bayezıd, II. Bayezıd, Kanuni Sultan Süleyman.

Resim 14: Sultan II. Selim Nigâri, 1561-62 Cenevre, Prens Sadruddin Ağa Han koleksiyonu T.M. 5.

Resim 15: Sultan II. Selim Nakkaş Osman, Şemâ'ilnâme, 1579. İstanbul, TSM. H. 1563.

Resim 16: Silsilenâme, İstanbul, TSM. H.1324. y. 30a.

Resim 17: Sultan III. Mehmed, Silsilenâme, İstanbul, TSM. H.1324. y. 30a.

Resim 18: Sultan II. Mehmed, Kebir Musavver Silsilenâme, Levni İstanbul, TSM. A.3109. y.7b.

Resim 19: Kanuni Sultan Süleyman Kebir Musavver Silsilenâme, Levni, 15.7x22.1 cm İstanbul, TSM. A.3109. y. 10a.

Resim 20: Sultan II. Ahmed Kebir Musavver Silsilenâme, Levni, 16.4x22 cm İstanbul, TSM. A.3109. y. 22b.

Resim 21: Sultan III. Selim Kostantine Kapıdağlı, 1793. Gravür, 47x35 İstanbul, TSM. A.36/89.

Resim 22: Sultan III. Selim Topkapı Sarayı'ndaki Mermer Köşk'te Kostantine Kapıdağlı'ya atfedilir. İstanbul, TSM. 17/31.

Resim 23: Sultan III. Selim odasında Kostantine Kapıdağlı, 1803 Yağlıboya, 89x110 İstanbul, TSM. 17/30.

Resim 24 - 25: Sultan Osman Han Gazi ve Sultan Orhan Han Gazi. İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman. TSMK, E. H. 1435. y. 4b - 6b.

Resim 26 - 27: Sultan I. Murad Han Gazi ve Sultan Yıldırım Bayezid. İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman. TSMK, E. H. 1435. y. 8a - 10b.

Resim 28 - 29: Sultan I. Mehmed Han ve Sultan II. Murad Han. İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman. TSMK, E. H. 1435. y.11b - 13b.

Resim 30 - 31: Sultan II. Mehmed Han ve Sultan Bayezid Han. İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman. TSMK, E. H. 1435. y. 15b - 19a.

Resim 32 - 33: Sultan I. Selim Han ve Sultan I. Süleyman Han. İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman. TSMK, E. H. 1435. y.21a - 24a.

Resim 34 - 35: Sultan II. Selim Han ve Sultan III. Murad Han. İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman. TSMK, E. H. 1435. y. 28a - 30a.

Resim 36 - 37: Sultan III. Mehmed Han ve Sultan I. Ahmed Han. İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman. TSMK, E. H. 1435. y. 31b - 33a.

Resim 38 - 39: Sultan I. Mustafa Han ve Sultan II. Osman Han. İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman. TSMK, E. H. 1435. y. 35b - 37a.

Resim 40 - 41: Sultan IV. Murad Han ve Sultan I. İbrahim Han. İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman. TSMK, E. H. 1435. y. 39a - 41a.

Resim 42 - 43: Sultan IV. Mehmed Han ve Sultan II. Süleyman Han. İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman. TSMK, E. H. 1435. y. 42b - 44b.

Resim 44 - 45: Sultan II. Ahmed Han ve Sultan II. Mustafa Han. İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman. TSMK, E. H. 1435. y. 45a - 46b.

Resim 46 - 47: Sultan III. Ahmed Han ve Sultan I. Mahmud Han. İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman. TSMK, E. H. 1435. y. 48b - 53a.

Resim 48 - 49: Sultan III. Osman Han ve Sultan III. Mustafa Han. İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman. TSMK, E. H. 1435. y. 55b - 57a.

Resim 50: Sultan I. Abdülhamid Han. İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman. TSMK, E. H. 1435. y. 60a.

Resim 51 - 52: Sultan Osman Gazi (1281-1324/26) ve Sultan Orhan Gazi (1324-62). İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.

Resim 53 - 54: Sultan I. Murad (1362-89). Sultan Yıldırım Bâyezid (1389-1402). İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.

Resim 55 - 56: Sultan I. Mehmed (1402-13) ve Sultan II. Murad (1421-1444/ 1446-51). İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.

Resim 57 - 58: Sultan II. Mehmed (1444-46/ 1451-81) ve Sultan II. Bâyezid (1481-1512). İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.

Resim 59 - 60: Sultan I. Selim (1512- 20). Sultan I. Süleyman (1520- 66). İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.

Resim 61- 62: Sultan II. Selim (1566- 74). Sultan III. Murad (1574-95). İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.

Resim 63 - 63: Sultan III. Mehmed (1595- 1603) ve Sultan I. Ahmed (1603- 17). İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.

Resim 65 - 66: Sultan I. Mustafa (1617-18/ 1622-23) ve Sultan II. Osman (1618-22). İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.

Resim 67 - 68: Sultan IV. Murad (1623-40) ve Sultan IV. Mehmed (1648-87). İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.

Resim 69 - 70: Sultan I. İbrahim (1640- 48).ve Sultan II. Süleyman (1687- 91). İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.

Resim 71 - 72: Sultan II. Ahmed (1691-95) ve Sultan II. Mustafa (1695- 1703). İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.

Resim 73 - 74: Sultan III. Ahmed (1703- 30) ve Sultan I. Mahmud (1730- 54). İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.

Resim 75 - 76: Sultan III. Osman (1754- 57) ve Sultan III. Mustafa (1757- 74). İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.

Resim 77 - 78: Sultan I. Abdülhamid (1774- 89) ve Sultan III. Selim (1789- 1807). İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.

Resim 79 - 80: Sultan IV. Mustafa (1807- 08) ve Sultan II. Mahmud (1808- 39). İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.

Resim 81 - 82: Sultan Osman ve Sultan Orhan. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y. 1b -2b.

Resim 83 - 84: Sultan I. Murad ve Sultan I. Bayezid. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y. 3b – 4b.

Resim 85 - 86: Sultan I. Mehmed ve Sultan II. Murad. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y.5b – 6b.

Resim 87: Sultan II. Mehmed. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y.7b. (Renda, Günsel (1999: 41).

Resim 88 - 89: Sultan II. Bayezid ve Sultan I. Selim. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y.8b – 9b.

Resim 90: Sultan I. Süleyman. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y. 10b.

Resim 91 - 92: Sultan II. Selim ve Sultan III. Murad. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y. 11b – 12b.

Resim 93 - 94: Sultan III. Mehmed ve Sultan I. Ahmed. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y. 13b – 14b.

Resim 95: Sultan I. Mustafa. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y. 15b.

Resim 96 - 97: Sultan II. Osman ve Sultan IV. Murad. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y. 16b – 17b.

Resim 98 - 99: Sultan IV. Mehmed ve Sultan I. İbrahim. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y. 18b – 19b.

Resim 100: Sultan II. Süleyman. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y. 20b.

Resim 100 - 101: Sultan II. Ahmed ve Sultan II. Mustafa. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y. 21b – 22b.

Resim 102: Sultan III. Ahmed. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y. 23b.

Resim 103 - 104: Sultan I. Mahmud ve Sultan III. Osman. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y. 24b – 25b.

Resim 105 - 106: Sultan III. Mustafa ve Sultan I. Abdülhamid. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y. 26b – 27b.

Resim 107 - 108: III. Selim ve Sultan IV. Mustafa. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y. 28b – 29b.

Resim 109 - 110: Sultan II. Mahmud. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y. 30b – 31b.

Resim 111 - 112: Sultan Abdülmecid ve Sultan V. Murad. Tesâvir-i Âli Osman. MM, y. 32b – 33b.

Resim 113: Sultan Osman Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 1b.

Resim 114: Sultan Orhan Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 3a.

Resim 115: Sultan I. Murad Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 3b.

Resim 116: Sultan Yıldırım Bayezid. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 5a.

Resim 117: Sultan I. Mehmed Han ve Sultan II. Murad Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 5b – 6a.

Resim 118: Sultan II. Mehmed Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 6b.

Resim 119: Sultan Bayezid Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 8a.

Resim 120: Sultan I. Selim Han ve Sultan I. Süleyman. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 8b – Resim 121: Sultan II. Selim Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 9b.

Resim 122: Sultan III. Murad Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y.11a.

Resim 123: Sultan III. Mehmed Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 11b.

Resim 124: Sultan I. Ahmed Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y.14a.

Resim 125: Sultan I. Mustafa Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y.14b.

Resim 126: Sultan II. Osman Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 16a.

Resim 127: Sultan IV. Murad Han ve Sultan I. İbrahim Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 16b – 17a.

Resim 128: Sultan IV. Mehmed Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 17b.

Resim 129: Sultan II. Süleyman Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 19a.

Resim 130: Sultan II. Ahmed Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y.19b.

Resim 131: Sultan II. Mustafa Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 21a.

Resim 132: Sultan III. Ahmed Han ve Şehzadesi, Sultan I. Mahmud Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 21b – 22a.

Resim 133: Sultan III. Osman Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y.22b.

Resim 134: Sultan III. Mustafa Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y.24a.

Resim 135: Sultan I. Abdülhamid Han ve Sultan III. Selim Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 24b – 25a.

Resim 136: Sultan IV. Mustafa Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y.25b.

Resim 137: Sultan II. Mahmud Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y.27a.

Resim 138: Sultan II. Mahmud Han ve Sultan I. Abdülmecid Han. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976. y. 27b – 28a.

Resim 139: Hadikât'ül Mülûk. BSPK, Cod. Or. Fol. 3064. y. 3b - 27a.

Resim 140: Sultan I. Osman ve Sultan Orhan. Hadikâ'tü'l Mülûk. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 6b - 8b.

Resim 141: Sultan I. Murad ve Sultan I. Bayezid. Hadikâ'tü'l Mülûk. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 10b - 13b.

Resim 142: Sultan I. Mehmed ve Sultan II. Murad. Hadikâ'tü'l Mülûk. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 15b - 17b.

Resim 143: Sultan II. Mehmed ve Sultan II. Bayezid. Hadikâ'tü'l Mülûk. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 20b - 24b.

Resim 144: Sultan I. Selim ve Sultan I. Süleyman. Hadikâ'tü'l Mülûk. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 27b - 31b.

Resim 145: Sultan II. Selim ve Sultan III. Murad. Hadikâ'tü'l Mülûk. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 36b - 38b.

Resim 146: Sultan III. Mehmed ve Sultan I. Ahmed. Hadikâ'tü'l Mülûk. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 41b - 43b.

Resim 147: Sultan I. Mustafa ve Sultan Sultan II. Osman. Hadikâ'tü'l Mülûk. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 46b - 47b.

Resim 148: Sultan IV. Murad ve Sultan IV. Mehmed. Hadikâ'tü'l Mülûk. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 49b - 52b.

Resim 149: Sultan I. İbrahim ve Sultan II. Süleyman. Hadikâ'tü'l Mülûk. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 54b - 58b.

Resim 150: Sultan II. Ahmed ve Sultan II. Mustafa Hadikâ'tü'l Mülûk. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 59b - 60b

Resim 151: Sultan III. Ahmed ve Sultan I. Mahmud. Hadikâ'tü'l Mülûk. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 63b - 65b

Resim 152: Sultan III. Osman ve Sultan III. Mustafa. Hadikâ'tü'l Mülûk. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 67b - 68b.

Resim 153: Sultan I. Abdülhamid ve Sultan III. Selim. Hadikâ'tü'l Mülûk. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y 69b - 70b.

Resim 154: Sultan IV. Mustafa ve Sultan II. Mahmud. Hadikâ'tü'l Mülûk. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y 72b - 73b.

Resim 155: Sultan II. Mahmud ve Sultan I. Abdülmecid. Hadikâ'tü'l Mülûk. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y.74b - 77b.

Resim 156: Sultân I. Osmân. TSMK, H. 2027. 1a- 1b.

Resim 157: Sultân Orhân TSMK, H. 2027. 2a- 2b.

Resim 158: Sultân Murâd ibn-i Sultân Orhân el-Maruf begazi Hüdâvendigâr. TSMK, H. 2027. 3a- 3b.

Resim 159: Yıldırım Sultan Bâyezid Gâzi. TSMK, H. 2027. 4a- 4b.

Resim 160: Cülusu Sultan Mehmed Hân Gâzi. TSMK, H. 2027. 5a- 5b.

Resim 161: Sultân II. Murâd Hân. TSMK, H. 2027. 6a- 6b.

Resim 162: Sultân II. Mehmed Fâtih. TSMK, H. 2027. 7a- 7b.

Resim 163: Sultân Selim Hân İbni Sultân Bâyezid Hân. TSMK, H. 2027. 8a- 8b.

Resim 164: Sultân Süleyman Hân. TSMK, H. 2027. 9a- 9b.

Resim 165: Sultân II. Selim Hân İbni Sultân Süleyman Hân. TSMK, H. 2027. 10a- 10b.

Resim 166: Sultân III. Murâd Hân İbni Sultân Selim Hân. TSMK, H. 2027. 11a- 11b.

Resim 167: Sultân III. Mehmed Hân. TSMK, H. 2027. 12a- 12b.

Resim 168: Sultân I. Ahmed Hân İbni Sultân Mehmed Hân. TSMK, H. 2027. 13a- 13b.

Resim 169: Sultân I. Mustafa Hân İbni Sultân Mehmed Hân. TSMK, H. 2027. 14a- 14b.

Resim 170: Sultân II. Osmân Hân İbni Ahmed Hân. TSMK, H. 2027. 15a- 15b.

Resim 171: Sultân IV. Murâd Hân İbni Ahmed Hân. TSMK, H. 2027. 16a- 16b.

Resim 172: Sultân İbrâhim Hân İbni Ahmed Hân. TSMK, H. 2027. 17a- 17b.

Resim 173: Sultân IV. Mehmed Hân İbni İbrâhim Hân. TSMK, H. 2027. 18a- 18b.

Resim 174: Sultân II. Süleymân Hân İbni İbrâhim Hân. TSMK, H. 2027. 19a- 19b.

Resim 175: Sultân II. Ahmed Hân İbni İbrâhim Hân. TSMK, H. 2027. 20a- 20b.

Resim 176: Sultân II. Mustafa. TSMK, H. 2027. 21a- 21b.

Resim 177: Sultân III. Ahmed İbni IV. Mehmed Hân. TSMK, H. 2027. 22a- 22b.

Resim 178: Sultân I. Mahmud Hân İbni Sultân II. Mustafa Hân. TSMK, H. 2027. 23a- 23b.

Resim 179: Sultân III. Osmân Hân İbni II. Mustafa Hân. TSMK, H. 2027. 24a- 24b.

Resim 180: Sultân III. Mustafa Hân İbni Sultân III. Ahmed Hân. TSMK, H. 2027. 25a- 25b.

Resim 181: Sultân Abdülhâmid Hân İbni Sultân III. Ahmed Hân. TSMK, H. 2027. 26a- 26b.

Resim 182: Sultân III. Selim Hân İbni Sultân III. Mustafa. TSMK, H. 2027. 27a- 27b.

Resim 183: Sultân IV. Mustafa Hân İbni Sultân Abdülhamid Hân. TSMK, H. 2027. 28a- 28b.

Resim 184: Sultân Gâzi II. Mahmud İbni Sultân Abdülhamid Hân Gazi. TSMK, H. 2027. 29a- 29b.

Resim 185: Sultân II. Mahmud Hân İbni Sultân Abdülhamid Hân. TSMK, H. 2027. 30a- 30b.

Resim 186 - 187: Sultan III. Selim ve Sultan IV. Mustafa. Suna ve İnan Kıraç Koleksiyonu. 45x30,5cm – 45x33,5cm.

Resim 188 - 189: Sultan II. Mahmud. Suna ve İnan Kıraç Koleksiyonu. 27x17cm – 29,5x19,5cm.

Resim 190: Sultan Abdülmecid. Suna ve İnan Kıraç Koleksiyonu. 29,5x19,5cm.

Resim 191: Nafiz Paşa Mührü. Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 1a.

Resim 192: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 1b, 2a.

Resim 193: Sultan Osman Gazi (1281-1324/26). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 2b, 3a.

Resim 194: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 3b, 4a.

Resim 195: Sultan Orhan Gazi (1324-62). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 4b, 5a.

Resim 196: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 5b, 6a.

Resim 197: Sultan I. Murad (1362-89). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 6b, 7a.

Resim 198: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 7b, 8a

Resim 199: Sultan Yıldırım Bâyezid (1389-1402). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 8b, 9a.

Resim 200: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 9b, 10a.

Resim 201: Sultan I. Mehmed (1402-13). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 10b, 11a.

Resim 202: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 11b, 12a.

Resim 203: Sultan II. Murad (1421-1444/ 1446-51). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 12b, 13a.

Resim 204: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 13b, 14a.

Resim 205: Sultan II. Mehmed (1444-46/ 1451-81). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 14b, 15a.

Resim 206: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 15b, 16a.

Resim 207: Sultan II. Bâyezid (1481- 1512). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 16b, 17a.

Resim 208: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 17b, 18a.

Resim 209: Sultan I. Selim (1512- 20). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 18b, 19a.

Resim 210: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 19b, 20a.

Resim 211: Sultan I. Süleyman (1520- 66). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 20b, 21a.

Resim 212: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 21b, 22a.

Resim 213: Sultan II. Selim (1566- 74). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 22b, 23a.

Resim 214: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 23b, 24a.

Resim 215: Sultan III. Murad (1574-95). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 24b, 25a.

Resim 216: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 25b, 26a.

Resim 217: Sultan III. Mehmed (1595- 1603). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 26b, 27a.

Resim 218: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 27b, 28a.

Resim 219: Sultan I. Ahmed (1603- 17). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 28b, 29a.

Resim 220: Nafiz Paşa Vakıf Mührü Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 29b, 30a.

Resim 221: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 30b, 31a.

Resim 222: Sultan I. Mustafa (1617-18/ 1622-23). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 31b, 32a.

Resim 223: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 32b, 33a.

Resim 224: Sultan II. Osman (1618-22). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 33b, 34a.

Resim 225: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 34b, 35a.

Resim 226: Sultan IV. Murad (1623-40). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 35b, 36a.

Resim 227: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 36b, 37a.

Resim 228: Sultan I. İbrahim (1640- 48). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 37b, 38a.

Resim 229: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 38b, 39a.

Resim 230: Sultan IV. Mehmed (1648-87). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 39b, 40a.

Resim 231: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 40b, 41a.

Resim 232: Sultan II. Süleyman (1687- 91). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 41b, 42a.

Resim 233: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 42b, 43a.

Resim 234: Sultan II. Ahmed (1691-95). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 43b, 44a.

Resim 235: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 44b, 45a.

Resim 236: Sultan II. Mustafa (1695- 1703). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 45b, 46a.

Resim 237: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 46b, 47a.

Resim 238: Sultan III. Ahmed (1703- 30). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 47b, 48a.

Resim 239: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 48b, 49a.

Resim 240: Sultan I. Mahmud (1730- 54). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 49b, 50a.

Resim 241: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 51b, 52a.

Resim 242: Sultan III. Osman (1754- 57). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 52b, 53a.

Resim 243: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 54a.

Resim 244: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 54b, 55a.

Resim 245: Sultan III. Mustafa (1757- 74). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 55b, 56a.

Resim 246: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 56b, 57a.

Resim 247: Sultan I. Abdülhamid (1774- 89). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 57b, 58a.

Resim 248: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 58b, 59a.

Resim 249: Sultan III. Selim (1789- 1807). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 59b, 60a.

Resim 250: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 60b, 61a.

Resim 251: Sultan IV. Mustafa (1807- 08). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 61b, 62a.

Resim 252: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 62b, 63a.

Resim 253: Sultan II. Mahmud (1808- 39). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 63b, 64a.

Resim 254: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 64b, 65a.

Resim 255: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 65b, 66a.

Resim 256: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 66b, 67a.

Resim 257: Sultan. Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 67b, 68a.

Resim 258: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 68b, 69a.

Resim 259: Sultan I. Abdülmecid (1839- 61). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 69b, 70a.

Resim 260: Sultan Abdülaziz (1861- 76). Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 70b, 71a.

TEŞEKKÜR

Osmanlı Padişah Portreleri: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri başlıklı tez çalışmam süresi boyunca kıymetli hocam Prof. Dr. Serpil BAĞCI'ya sabrı ve katkıları için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Eğitim sürecim boyunca desteklerini benden esirgemeyen, tezimle ilgili değerli bilgilerini ve kaynaklarını benimle paylaşan hocam Doç. Dr. Murat KOCAASLAN'a teşekkürü borç bilirim. Tez çalışmam boyunca beni motive eden gülü yüzünü hiçbir zaman eksik etmeyen hocam Doç. Dr. Ayşe Pelin ŞAHİN TEKİNALP'e teşekkürlerimi sunarım Ayrıca Hacettepe Üniversitesi Sanat Tarihi bölümünün, bütün değerli hocalarına emeklerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım. Birlikte ders aldığımız, her zaman yardımlaştığımız arkadaşlarım Güney AYGÜL ve Serpil Ayhan'a desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Hayatım boyunca her zaman yanımda olan, maddi ve manevi desteğini benden hiçbir konuda esirgemeyen canım aileme, kardeşlerime sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

GİRİŞ

Osmanlı sanatında padişah portrelerini bulunduran el yazmaları ve albümler 16. yüzyıldan sonra karşımıza çıkar. Osmanlı döneminde yazılan resimlenen tarihi el yazmaları sosyal yaşam, devlet örgütü ve tarihi geçmiş hakkında görsel belgeler sunmaktadır. Osmanlı nakkaşları el yazmalarını resimlerken padişahların fiziksel özelliklerini doğru bir şekilde betimlemeye özen göstermişlerdir. Resimli tarih yazımıyla güçlenen padişah portreciliği geleneği içerisinde sadece padişahların bulunduğu el yazması ve albümlerle sürmüştür.

Bu çalışmanın başlığı *Osmanlı Padişah Portreleri: Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri* olarak belirlenmiştir. Bir 19. yüzyıl ürünü olan eserle aynı dönemde resimlenen padişah portre albümleri tespit edilerek tanıtılmıştır. *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri* albümünün metni ve resimlerinin analizi, eserinin çağdaşı olan Osmanlı padişah albümleri karşılaştırmalı olarak, üslup ve ikonografik özellikleri bakımından incelenip, kompozisyon kurgusu, mekân, mimari, figür tipleri, giysiler, arka plan ve renkleri dikkate alınarak yapılmıştır.

Fihrist-i Şâhân ve Zeyillerinin Yazarları başlığı altında eserin yazarlarının biyografileri verilmiştir. 19. yüzyılda padişah portrelerinde kullanılan üslubu ve ikonografiyi anlayabilmek için *18. Yüzyıl Sonu ve 19. Yüzyıl Osmanlı Padişah Portreciliği* başlığı altında kısaca padişah portre geleneği aktarılmaya çalışılmıştır. 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyılda yapılmış Osmanlı padişah portre albümleri sekiz alt başlık altında isimleriyle sıralanmıştır. Albümlerde bulunan içerik ikonografi ve varsa metinler hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın ana bölümü olarak niteleyebileceğimiz üçüncü bölümde, *Nafiz Paşa'nın Fihristi Şâhân ve Zeyilleri* başlığı altında eser hakkında bilgiler verilmiştir. Eserde yer alan padişah portreleri üslup ve ikonografik açıdan incelenmiştir. Eserin ana metni Solak-zâde ve zeyilleri Lebib Amidi ve Said Paşa'nın metin/beyitleri yorumlanmıştır. Albümde toplam 32 padişah portresi bulunmaktadır. Solak-zâde'nin 92, Lebib Amidi'nin 48, Said Paşa'nın da 72 beyitlik şiiri bulunmaktadır.

Son olarak Ek. 1. bölümünde eserde bulunan şiirler sadeleştirilerek verilmiştir.

Günümüzde tezin konusu albümün hazırlandığı dönem olan 19. yüzyıl padişah portre albümleri hakkında Günsel Renda tarafından çalışmalar yapılmıştır. Günsel Renda,

(1977, 1980, 1999, 2000) yayınlarında dönemin portrelerinin üslup özelliklerini incelemiş ve bir liste hazırlamıştır. Mevlana Müzesi ve Suna ve İnan Kıraç Vakfı'nda bulunan albümleri ayrıntılı olarak ele almıştır. Osmanlı Padişah Portreciliğinin son döneminden bahsederken de *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*'nin 19. yüzyılda resimlenmiş albümler arasında olduğunu belirterek albümde yer alan padişah portrelerinden sadece II. Mahmud'un portresini kullanmıştır.

Solak-zâde Hemdemi tarafından 17. yüzyılda yazılan *Fihristi Şahan*'a zamanla zeyiller yazılmıştır. Bu metinle ilgili Mehmet Tahir (1973) yayınlanmamış lisans tezinde Süleymaniye Kütüphanesi, bu çalışmada resimleri irdelenen Nafiz Paşa kitaplığı 1183 numarada bulunan nüshayı esas alarak Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi kitaplığı 1318 ve Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi kitaplığı 3612/16 da ki nüshaların karşılaştırmalı edisyonunu yapmıştır. Bu çalışmanın eksik olduğunu düşünen Vahit Çabuk (1976) makalesinde eksik olan zeyillerin bulunduğu müze ve kütüphanelerdeki nüshaların yeni bir edisyonunu yapmıştır. İdris Kadioğlu ise 2004 tarihli makalesinde şair Lebib ve Mülhem Efendinin zeyillerini incelemiştir.

1. FİHRİST-İ ŞÂHÂN VE ZEYİLLERİNİN İÇERİĞİ VE YAZARLARI

1.1. Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi

Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi İstanbul'da yaşamış 17. yüzyıl Osmanlı tarihçisidir. Üsküplü babası padişahın muhafızlarının başı yani solakbaşı olduğundan *Solak-zâde* olarak bilinir. Şiirlerinde *Hemdemî*, musikide *Miskâlî* mahlasını kullanmıştır. Enderun'da eğitim görmüş Sultan IV. Murat (1623-40) döneminde sarayda görev almıştır. Daha sonra Sultan İbrahim (1640-48) ve Sultan IV. Mehmet'in (1648-87) saltanat yıllarında saraydaki görevine devam etmiştir. 1068/1658 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Silivrikapı'da Seyyid Nizam Dergâhı' na giden caddenin sağında bir köşeye defnedilmiştir. Ancak mezarı günümüze ulaşmamıştır.¹

Tarihçi ve şair olarak bilinen Solakzâde'nin başlıca üç eseri vardır. Hemdemi mahlasıyla yazdığı şiirlerini bir divanda toplamış fakat eser günümüze gelmemiştir. Bir diğer eseri kendi adıyla bilinen *Solakzâde Tarihi*'dir. Osmanlı devletinin kuruluşundan başlayıp 1657 yılına kadar gelir. Kendinden önceki dönemleri yazarken birçok tarihçiden yararlandığını eserinde belirtmiştir. Bunlar; Molla Hamza, Âşıkpaşazâde, Rûhî Çelebi, Neşrî, İdrîs-i Bitlisî, Şerefeddin Ali Yezdî, Hâtifi, Celalzâde Mustafa Çelebi, Ali Mustafa Efendi, Hasanbeyzâde Ahmet Paşa, Peçuyli İbrahim Efendi'dir.² Solakzâde, sultan IV. Murat, sultan İbrahim ve sultan IV. Mehmet dönemlerinde sarayda görevli olmasından dolayı eserinde gözlemlerine ve yaşadığı olaylara da yer vermiştir.

Manzum olarak yazdığı 92 beyitten oluşan *Fihrist-i Şâhân* ise Osman Gazi 'den IV. Mehmet'e kadar on dokuz Osmanlı padişahının tahta çıkış tarihleri, saltanat süreleri ve dönemlerinin önemli olaylarını ele almıştır.³ Eseri döneminin padişahı IV. Mehmet'e

¹Bursalı Mehmed Tahir (1975) "Solak-zade Mehmed Hemdemi Çelebi". *Osmanlı Müellifleri* C. 3, (Haz. İsmail Özen). İstanbul: Meral Yayınevi. s. 134; Babinger, Franz (1982). *Osmanlı Tarih Yazarları Ve Eserleri*. (çev. Çoskun Üçok). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı. s. 223; Çabuk, Vahit (1976) "Osmanlı Padişahlarının Manzum Tarihçesi, Fihrist-i Şâhân". *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi*, XV /2, Ankara. s. 203; Süreyya, Mehmed (2003). *Sicil-i Osman-i, Osmanlı Ünlüleri*. C. 2. (Haz. Mustafa Keskin vd.) İstanbul: Sebil Yayınları. s. 666; Kadioğlu, İ. (2004). "Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi'nin Fihrist-i Şâhân'ı ve Diyarbakırlı Şairler Lebib ve Mülhem Efendi Zeylleri." *İlmi Araştırmalar*. 17. İstanbul. s. 117; Özcan, A. (2009). "Solakzâde Mehmed Hemdemî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. XXXVII. İstanbul. s. 370;

²Çabuk, V. (1976). s. 224; Babinger, F. (1982). s. 223,224; Özcan, A. (2009). s. 370,371.

³ Metnin içeriği hakkında ayrıntılı bilgi ileriki bölümlerde verilecektir.

sunmuştur. Daha sonra esere birçok şair tarafından zeyiller yazılmış ve Sultan Abdülaziz dönemine kadar getirilmiştir.⁴

1.2. Nafiz Paşa Nüshasına Zeyil Yazan Şairler

1. 2. 1. Lebib Abdülgafûr Âmidî

18. yüzyıl Osmanlı yazarlarından. Asıl adı Abülgafûr olan yazar Diyarbakırlıdır. Kaynaklarda doğum tarihi belirtilmemiştir. Şiirlerinde zeki anlamına gelen *Lebib* mahlasını kullanmıştır. Diyarbakır'da medresede eğitim görmüş ve burada yirmi yıl müftülük yapmıştır. 1768 yılında vefat etmiştir. Mezarının Diyarbakır Rum (Urfa) kapısındaki kabristanda olduğu belirtilmiş ancak bugün nerede olduğu bilinmemektedir. Lebib'in tarih kaynaklarında dört eserinin adı geçer. *Risâle min el-Usûl*, *Risâle min es-Siyâse*, *Ta'likaat alâ'l Beyzâvî*, *Divan-ı Eş'âr*.⁵

Ancak Lebib'in günümüze ulaşmış tek eseri *Divan*'ıdır. Divan'ın, Ali Emiri Efendi kütüphanesinde üç, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bir, Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi'nde bir olmak üzere beş nüshası bulunmaktadır.⁶

⁴ Çabuk, V. (1976). s. 224; Babinger, F. (1982). s. 223,224; Özcan, A. (2009). s. 371, 372.

⁵ Behsanoğlu, Şevket (1957). *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları, Başlangıcından Tazminata Kadar*. C. 1. İstanbul: s. 242; Bursalı Mehmed Tahir (1975). "Lebib Abdülgafûr Âmidî". *Osmanlı Müellifleri* C. 1, (Haz. İsmail Özen). İstanbul: Meral Yayınevi. s. 383; Süreyya, Mehmed (2003). *Sicil-i Osman-i, Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye*. C. 4/1. (Haz. Mustafa Keskin vd.) İstanbul: Sebil Yayınları. s. 103.

⁶ Kadioğlu, İdris (2003). *Lebib-i Âmidî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divânı'nın Tenkitli Metni*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı. s. 50.

1. 2. 2. Diyarbakırlı Said Paşa

1248/1832 yılında Diyarbakır'da doğan Said Paşa, Osmanlı tarih yazarı ve şairdir. Doğduğu yıl babası şair Süleyman Nazif vefat etmiştir. Eğitimini tamamladıktan sonra genç yaşta Diyarbakır tahrirat kâtibi olarak çalışmaya başlamıştır. 1857 yılında defterdarlık rütbesi verildi. 1861 vilayet tahrirat başkâtibi, 1866 mektupçu muavini, 1868'de mektupçu olmuş. 1872'de ise Elazığ mutasarrıfı olarak görevlendirilmiş 1887'de de Rumeli Beylerbeyliği rütbesini almıştır.⁷

Sait paşa daha sonra birçok vilayette mutasarrıf görevinde bulunmuştur. Bunlar; Mardin, Maraş, Muş, Siirt'tir.⁸

Arapça ve Farsça'yı iyi derecede bilen şair, mutasarrıf olduktan sonra kurmay bir subay ya da bir papazdan matematik dersleri almış, Fransız kültürü hakkında bilgi edinmiştir. Matbaanın 1864 yılında Diyarbakır'da kurulmasından sonra vilayet salnameleri basılmış, gazete yayınlamıştır ve bunların başındaki kişi de Sait Paşa olmuştur. İlk yayınlanan salnameler Sait Paşa tarafından hazırlanmış, farklı vilayetlerde görevlendirilse de salnamelere katkıları devam etmiştir.⁹

Sait Paşa Mardin mutasarrıflığına üçüncü kez tayin edildikten üç ay sonra 1891 yılında şeker ve akciğer hastalığı yüzünden vefat etmiştir. Mezarı Mardin Seyyid mescidinde bulunmaktadır.¹⁰

Said Paşa'nın, *Mirat'ül-İber*, adında on ciltlik tarih kitabı bulunmaktadır. İbretler aynası anlamına gelen eser Hz. Adem'den Selçuklulara kadar olan olayları anlatmaktadır. 2- *Mizanü'l-Edep*, şiir kitabıdır. 3- *Divançe-i Eş'ar*, kendi yazdığı şiirleri ve beğendiği şairlerin şiirlerinin yer aldığı eserdir. 4- *Mir'at-ı Sıhhat*. 5- *Hülâsa-i Mantık*. 6- *Tahsiret-ül İnsan*. 7- *Nuhbet-ül Emsal*. 8- *İlm-i Hesab*.¹¹

⁷Behsanoğlu, Şevket (1957). s. 65; Süreyya, Mehmed (2003). C. 3. s.49;

⁸ Süreyya, Mehmed (2003). C. 3. s.49; Ergin, Abdullah (2001). *Diyarbakırlı Sait Paşa'nın Hayatı, Eserleri ve Tarihçiliği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı. s. 15-20.

⁹ Ergin, Abdullah (2001). s. 25-26.

¹⁰ Behsanoğlu, Şevket (1957). C. 2. s.68; Bursalı Mehmed Tahir (1975). C. 2. s. 362; Süreyya, Mehmed (2003). C. s. 49; Ergin, Abdullah (2001). s. 28.

¹¹ Behsanoğlu, Şevket (1957). C. 2. s. 69; Bursalı Mehmed Tahir (1975). C. 2. s. 362.

1. 3. Diğer Zeyil Yazarları

Vakanüvis Raşit Efendi (ö. 1735)

18. yüzyıl Osmanlı şair ve tarihçilerinden olan Raşit Efendi İstanbul'da doğmuştur. Doğum tarihi belli değildir. Malatyalı olan babası kazaskerlik görevi yapmıştır. İstanbul'da doğmuş olan şair medresede eğitim görmüştür. 1704 yılında Hacı İlyas Medresesine, üç yıl sonra Anbargazi Medresesine, 1711 yılında da Halil Paşa Medresesine müderris olarak tayin edilmiş, Sultan III. Ahmet döneminde Şehit Ali Paşa tarafından vak'anüvislik görevine getirilmiştir. III. Ahmet'in tahta çıkışından itibaren tarihi olayları yazması emredilmiş, bu sırada Hadım Hasan Paşa Medresesine tayin edilmiştir. Daha sonra Na'imâ'dan boşalan vak'anüvislik görevi verilmiştir. Vak'anüvis olarak Mora ve Varadin seferlerine katılmış, kendisine nişancılık teklif edilmiştir. Ancak hastalığını öne sürerek kabul etmemiştir. 1716 yılında Hânkah-ı Kahire Medresesi'ne tayin edilmiştir. Damat İbrahim Paşa döneminde de himayesi devam etmiştir. 1718'de Bayram Paşa Medresesine, iki sene sonra Büyük Ayasofya Medresesine, 1723 yılında da müderrisliğin sonuncusu olan Süleymaniye müderrisliğine getirilmiştir. Ayrıca Haremeyn müfettişliği de verilmiştir.¹²

Medresenin tüm aşamalarını 1723'de tamamlayan Raşit Efendi, Edirne payesiyle Halep kadılığına atanmış, bir yıl sonra görevden ayrılıp İstanbul'a dönmüştür. Osmanlı devleti tarafından Damat İbrahim Paşa'nın da önerisiyle İran'a elçi olarak gönderilmesine karar verilmiş, bunun için de 15 Temmuz 1728 yılında Rumeli Beylerbeyliğine getirilmiştir. Böylece diplomatik bir mesleğe sahip olmuştur. İran'daki görevini bir yılda tamamlayıp, İstanbul'a geri dönmüştür. Başarılarından dolayı İstanbul kadılığına tayin edilmiş, Padişah III. Ahmet'in tahttan indirilmesiyle görev süresini tamamlayan Raşit Efendi de İstanbul kadılığından alınmıştır.¹³

Patrona Halil isyanından sonra önce İstanköy adasına sonra Limni adasına sürülmüştür. Affedildikten sonra Bursa'ya yerleşmiş, isyan sona erdikten sonra Hekim Ali paşa

¹² Bursalı Mehmed Tahir (1975). C. 3, s. 120-122; Günay, Fatih (2001). *Raşid (vakanüvis), Hayatı, Edebi Kişiliği, Divan'ının Tenkitli Metni ve İncelemesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Edirne; Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. s. 4-6.

¹³ Günay, Fatih (2001). s. 6-8.

tarafından 1734 yılında Anadolu kazaskerliği görevine getirilmiştir. Bu görevdeyken 10 Temmuz 1735'te vefat etmiştir.¹⁴

Raşit Efendi Sadâbad, Neşâtabad gibi eğlence yerlerindeki eğlencelere katılmış eserlerini de bu doğrultuda yazmıştır. III. Ahmet'in her hareketini kaleme almış, merasim törenlerinde bulunmuştur.¹⁵

Eserleri; *Sihhat-âbâd*: III. Ahmet'e geçirdiği hastalıktan sonra sunduğu mesnevisi, 1500 beyitten oluşur. *Münşeât*: Raşit Efendi'nin mektuplarından oluşur. *Fetihnâmeler*: Mora zaferini yazdığı eserdir. *Vakfiyeler*: III. Ahmet külliyesi vakfiyesi, Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın şehzade başı imareti ve Nevşehir imareti vakfiyeleri. *Vekâyinâme*: 1714-1723 tarihleri arasında Nâ'ima tarihinin devamına yazdığı ektir. Bir de *Divan*'ı bulunmaktadır.¹⁶

Müstakim-zâde Süleyman Efendi (ö. 1787)

1719 yılında İstanbul Atikali Paşa'da doğmuştur. Babası, Sadrazam Seyyid Hasan Paşa Medresesi müderrisi Mehmed Emin Efendi'dir. Müstakimzade denilmesinin nedeni Şam ve Edirne kadılığı yapan dedesi Mehmed Müstakim Efendi'dir. Arapça ve Farsça derleri almış, sülüs, nesih ve ta'lik yazı öğrenmiştir. İlmiye sınıfına girmek isteyen Süleyman Efendi 1751 yılında müderrislik sınavına girmiş ancak başarısız olmuştur. Bu olaydan sonra zamanını eser yazmaya ayırmıştır. Tasavvuf, dil ve edebiyat alanında birçok eser vermiş, yaşlılığında kendisine teklif edilen müderrislik görevini kabul etmemiştir. Geçimini kitap istinsah ederek geçiren yazar hiç evlenmemiş ve yoksulluk içinde ölmüştür. 14 Temmuz 1788'de vefat etmiştir. Zeyrek, soğukkuyu medresesi civarında Tokatlı Emin Efendi'nin yanına defnedilmiştir.¹⁷

Müstakimzade Süleyman sadeddin Efendi'nin eserleri şunlardır. *Mecelletü'n Nisâb*, İslam dünyasında meşhur kişilerin kısa biyografilerini içerir. *Devhatü'l Meşâyah*, Osmanlı şeyhülislamı hakkında yazılmış ilk eserdir. *Tuhfe-i Hattâtîn*, İslam

¹⁴ Günay, Fatih (2001). s. 7-9.

¹⁵ Günay, Fatih (2001). s.10.

¹⁶ Bursalı Mehmed Tahir (1975). C. 3, s. 121; Günay, Fatih (2001). s. 14-17.

¹⁷Bursalı Mehmed Tahir (1975). C. 1. s. 157; Yılmaz, Ahmet (2006). "Müstakimzâde Süleyman Efendi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. XXXII. s. 112,113; Yıldırım, Alper (2014). *Müstakimzâde Süleyman Sadettin'in Devhat'ül-Meşâih Osmanlı Şeyhü'l İslamlarının Biyografileri Adlı Eserinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı. s. 4,5.

dünyasında hat sanatında meşhur olmuş kişilerin biyografisidir. *Zeyl-i Hamîletü'l-Küberâ*, Ahmed Resmi Efendi'nin eserine kısa bir zeyldir. *Kitâbü'l-Menâkıb*, İmamı Azam Ebû Hanife hakkındadır. *Terceme-i Mektubât-ı Kudsiyye*, İmam-ı Rabbani ve oğlu Muhammed Ma'sum'un mektubatı tercümesidir. *Risâle-i Taciyye*, *Tuhfetü'l-Merâm*, Müstakimzade'nin, Şeyhi Mehmed Emin Tokadi'ye sorduğu ahlaki, tasavvufi soruları ve cevaplarından oluşur. *Risâle-i Melâmiyye-i Şüt-tariyye*, Bayrami Melamiliği'nin tarihine dair temel eserlerden biridir. *Şerh-i Vird-i Settâr*, Yahya eş-Şirvani'nin eserinin tercüme ve şerhidir. *Akîdetü's-Sufiyye*. *Hulasâtü'l-Hediyye*, Şeyh Mehmed Nazmi Efendi'nin Hediyyetü l-ihvan adlı eserinin kısaltmasıdır. *Asar u Adide*, İçlerinde rakam adlarının geçtiği kırk hadis derlemesidir. *El-Asarü'l-Ehab li-meyli Hubbi'l-Arab*, Araplar'ı ve Arapça'yı sevmekle ilgili kırk hadisin tercümesidir. *Haccetü'l-Hatti'l-Hasen*, Güzel yazı yazma ile ilgili kırk hadis ve şerhleridir. *Turarü's-Selâm li-ahrari'l-İslâm*, Selam ve selamlaşma hakkında noktasız harflerden oluşan kırk hadis ile noktasız harflerle yapılmış şerhleridir. *Şerefü'l-Akide*, İmam-ı Azam'ın Fıkh-ı'-Ekber'inin tercüme ve şerhidir. *Tahkikü's-Salavât*, Namazla ilgili çeşitli konuları ihtiva eder. *Es-Salavâtü's-Şerife*. *Tefsir u Sûreti'l-Fatiha*. *Terceme-i Kanûnü'l-edeb*, Hubeş et-Tiflisi'nin kanunü'l-edeb fi zabti kelimati'l-'Arab isimli Arapça-Farsça eserine Türkçe'lerinin de ilavesiyle meydana getirilmiş ansiklopedik bir sözlüktür. *Şerh-i Divân-ı Ali*, Hz. Ali divanının tercümesidir. *Durûb-ı Emsâl*, alfabetik olarak sıralanmış 448 adet Türk atasözünden oluşur. *El-Istulâhatü's-Şi'riyye*.¹⁸

Ziya Paşa (ö. 1880)

İstanbul'da 1825 yılında doğdu. Beyazıt Rüşdiyesinde eğitim alarak Farsça ve Arapça öğrendi. Fransızca dili ve edebiyatına hâkim biridir. Sadaret kalemine girdikten sonra 1860'da yazdığı Terci-i Bend eseriyle ünlenmiştir. Mabeyne 5. kâtip olarak girerek "Endülüs Tarihi" ve "Engisizyon Tarihi" adlı eserlerin tercümesini yaptı. Mabeynden çıkarıldıktan sonra Muhbir gazetesindeki yazılarıyla Bâb-ı Âli'nin siyasetine karşı çıkmıştır. Yazılarıyla Yeni Osmanlılar hareketine destek olmuştur. 1867'de Mustafa Fazıl Paşa'nın davetiyle Paris'e gidip oradan da Londra'ya geçti. *Hürriyet*'i 88. sayısına kadar burada çıkarmaya devam etti. İsviçre'de ise 100. sayıya kadar çıkardıktan sonra 1872

¹⁸ Bursalı Mehmed Tahir (1975). C. 1. s. 157-159; Yılmaz, Ahmet (2006). s. 114,115; Yıldırım, Alper (2014). s. 7,8.

yılında İstanbul'a döndü. Sultan Abdülaziz için çalıştı. 1876'da Mabeyn başkâtibi olmuş fakat kısa süre sonra azledilmiştir. 1877 yılında vezir olmuş, 1878'de Suriye valiliğinden Adana valiliğine geçirilmiş 1880 yılında da burada ölmüştür.¹⁹

Ziya Paşa Adana'da tiyatro binası inşa ettirmiş, İstanbul'dan temsil için oyuncular getirtmiştir. Fransızca' dan piyesler tercüme ettirmiştir. Eğitime de büyük önem veren Ziya Paşa, bazı kasabalarda rüşdiye mektepleri açtırmış, memurlar için de hükümet konağında Fransızca kursları açtırmış ve memurları kurs takibine mecbur tutmuştur.²⁰

Ziya Paşa'nın eserleri ise; *Zafernâme*, *Harâbât*, *Terci-i Bend*, *Terkib-i Bend*, *Rüya*, *Verâset-i Saltanat-ı Seniyye Mektupları*, *Endülüs Tarihi Tercümesi*, *Engizisyon Tarihi*, *Defter-i Âmal*, *Emil Tercümesi*' dir.²¹

Zeyil yazarlarından Rüşdi-zâde Reşit Hasan Efendi (ö. 1743) ve Derviş Mülhem Efendi (ö. 1818) hakkında biyografiye ulaşılamamıştır.

¹⁹ Bursalı Mehmed Tahir (1975). C. 2. s. 444; Bolay, Süleyman Hayri (2015). *Tanzimattan Günümüze Türk Düşünürleri*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık. C. 5. s. 3526,3527.

²⁰ Süleyman Hayri (2015). C. 5. s. 3527.

²¹ Bursalı Mehmed Tahir (1975). C. 2. s. 444,445; Süleyman Hayri (2015). C. 5. s. 3527.

2. 18. YÜZYIL SONU VE 19. YÜZYIL OSMANLI PADİŞAH PORTRECİLİĞİ

Osmanlı resim sanatında XV. yüzyılda Fatih Sultan Mehmed (1451-81) döneminde başlayan padişah portreciliği yapımının geleneğe dönüşmesi, 1570'lerde gerçekleşmiş ve 1922'de saltanat sonlanana kadar yapımı devam etmiştir.²² Fatih Sultan Mehmed, Antik dönem kralları ve çağdaşı Avrupa kralları gibi kendi imgesini tanıtmak ve ölümsüzleştirmek amacıyla portre ve madalyalar yaptırmak istemiş birçok İtalyan ustayı sarayına davet etmiştir. Constanzo de Ferrara (1450-1524), Gentile Bellini (1429-1507) Fatih'in portrelerini yapmışlardır.²³ Yabancı sanatçıların yapmış oldukları bu portre/madalyalar Osmanlı resim sanatında padişah portreciliğinin bir dal olarak yerleşmesine katkı da bulunmuştur.²⁴

Osmanlı sarayı için çalışan yabancı sanatçıların, yerel ustaların üretimi üzerinde etkileri olduğu yaptıkları portrelerden anlaşılmaktadır. Bu etki geleneksel Osmanlı resim sanatını batı tekniklerine dönüştürecek kadar etkili olmasa da yerli nakkaşlar İtalyan kökenli portre kalıplarını Osmanlı resim sanatına uyarlamışlardır. Ancak Fatih Sultan Mehmed dönemindeki portre anlayışı yalnızca Avrupa etkili değildir. Timurlu portre ikonografisinin²⁵ de etkili olduğu iki Osmanlı saray nakkaşı Sinan Bey ve Şiblizâde Ahmed'in yapmış oldukları portrelerde görülür.²⁶

²² Raby, J. (2000). "Tesâvir-i Âl-i Osman". *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âl-i Osman*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları. s. 18.

²³ Raby, J. (2000). "Oyun Başlıyor", *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âl-i Osman*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları. s. 69-72

²⁴ Renda, Günsel (1980). "Osmanlılarda Padişah Portreciliği". *Osmanlı Kültür ve Sanat Ansiklopedisi C. XI*. İstanbul: Yeni Türkiye Yayınları. s. 415.

²⁵ Timurlu dönemine ait bir rulo şecerede (1405-1409) madalyonlu portrelerde taht üzerinde bağdaş kurarak yan dönüp iki dizi üzerine çömelerek oturan kadın ve erkek hanedan mensupları, şehzadeler ve emirler ¾ tasvir edilmişlerdir. Elllerinde mendil, çiçek, kama, kılıç, kalkan, yay, ok ya da değişik tipteki başlıklar gibi saltanat simgeleriyle donanmışlardır. Bu rulunun Topkapı Sarayı Müzesi kitaplığında bulunması Osmanlılar tarafından model olarak kullanılmış olduğunu düşündürür. Bkz. Necipoğlu, G. (2000). "Osmanlı Sultanlarının Portre Dizilerine Karşılaştırmalı Bir Bakış", *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âl-i Osman*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları. s. 22-30.

²⁶ Necipoğlu, Gülru (2000). s. 30.; Çağman, Filiz, Tanındı, Zeren (1984). *Padişah Portreleri*. İstanbul: Yapı ve Kredi Bankası Kültür Sanat Hizmetleri. s. 3.; Raby, J. (2000). s.69.; Renda, Günsel (1980). s. 416.

Resim 1-2: Rulo şecereden ayrıntılar. Erken Timurlu Dönemi, Timur ve Prenses Alan-Goa İstanbul, TSM. H. 2152. (Necipoğlu, Gülru, 2000)

Şiblizâde Ahmed'e atfedilen II. Mehmed portresinde Timurlu Sultanları gibi oturur pozda elinde gül tutarak tasvir edilmiştir. Portrede, Timurlu örneklerinden farklı olarak gerçekçi yüz ifadesi, açık-koyu renk tonlamaları kullanılmıştır. Osmanlı nakkaşı Bellini'nin yapmış olduğu yağlı boya portreden II. Mehmed'in yüzünü kopya etmiş ve Timurlu ikonografisiyle birleştirmiştir.²⁷

²⁷ Necipoğlu, Gülru (2000). s. 30.

Resim 3: Fatih Sultan Mehmed
Gentile Bellini, 1480
Tuval üzerine yağlı boya, 70x52 cm
Londra, National Gallery, 3099.
(Raby, Julian, 2000)

Resim 4: Fatih Sultan Mehmed.
Şiblizâde Ahmed'e atfedilir.
İstanbul, TSM. H.2153. y. 10a.
(Raby, Julian, 2000)

II. Mehmed döneminde farklı üslupları bilen Osmanlı nakkaşlarının yaptığı padişah portreleri daha sonraki nakkaşlara da örnek olmuş ve 19. yüzyıla kadar devam etmiştir.²⁸

II. Mehmed dönemiyle başlayan portre sanatı, Kanuni Sultan Süleyman (sal. 1520–1566) döneminde de devam etmiş, Danimarkalı Melchior Lorichs (1527-1583) ve Flaman ressam Pieter Coecke van Aelst (1502-1550) gibi yabancı sanatçılar Sultan Süleyman'ın portrelerini yapmışlardır.²⁹

²⁸ Çağman, Filiz, Tanındı, Zeren (1984). s. 4.; Necipoğlu, Gülru (2000). s. 30.; Renda, Günsel (1980). s. 416.

²⁹ Ayrıntılı açıklama için bkz. Jürg Meyer zur Capellen., Bağcı, Serpil (2000). "İhtişam Çağı", *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âl-i Osman*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları. s. 96-133.

Resim 5: Kanuni Sultan Süleyman Cuma Selamlığı'nda
Pieter Coecke van Aelst, 1553
Ağaç baskı, 31.9x45.9 cm
Viyana, Graphische Sammlung Albertina
1957/350-1-9.
(Jürg Meyer zur Capellen ,Bağcı, Serpil.
2000)

Resim 6: Kanuni Sultan Süleyman
Melchior Lorichs, 1559
Oyma baskı, 43.5x32.4 cm
Viyana, Österreichische Nationalbibliothek,
Portratsammlung. 1615/1 in Ptf. (13).
(Jürg Meyer zur Capellen, Bağcı, Serpil.
2000)

İtalyan tarihçi Paola Giovio (1483-1552)'nin Osmanlı padişah portreciliğinde önemli bir yeri vardır. Sultan Süleyman'dan armağanlar kabul ettiği, Kaptan-ı deryâ Barbaros Hayrettin Paşa'yla (ö.1546) mektuplaştığı söylenen Giovio'nun resim koleksiyonunda askerler ve aydınların 400'den fazla portresi bulunmaktadır. Her portreye parşömen etiketle kişinin karakteri ve başarılı hakkında bilgiler yazarak yaşam öyküsü ve görünüşü birleştirmiştir. Giovio'nun portreleri arasında ilk on Osmanlı padişahı da yer alır. Hayattayken yayınladığı resimsiz *Elogia* kitabı, ölümünden sonra resimli olarak basılmıştır. Giovio'nun portrelerinin etkileri ahşap baskı ve yağlı boya resimlerde yaygınlık kazanmıştır.³⁰

³⁰ Raby, Julian (2000). "Avrupa'dan İstanbul'a", *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âl-i Osman*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları. s. 141.

Resim 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13: Osmanlı Sultanları

Paola Giovio, 1577

Osman Gazi, Orhan Gazi, I. Murad, Yıldırım Bayezid, II. Bayezid, Kanuni Sultan Süleyman.

(Raby, Julian, 2000)

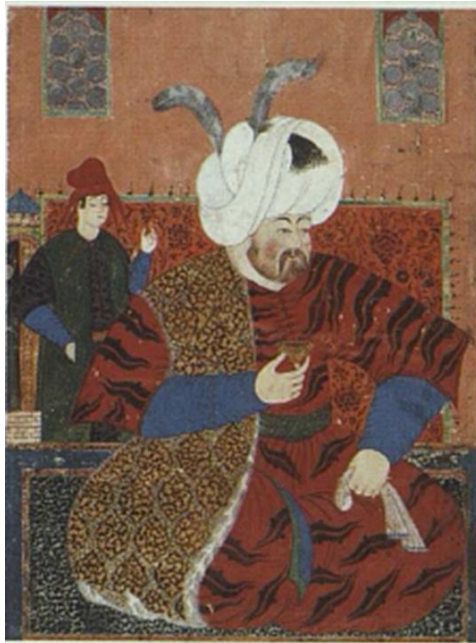
1543’de Fransız ve Osmanlı donanmaları Toulon’da (Fransa) karşılaştıklarında Kaptan-ı Deryâ Barbaros Hayrettin Paşa, fildişi-abanoz bir kutuda on bir Osmanlı padişahının resmini Fransız Amiral Virginia Orsini’ye hediye etmiştir. Giovio, Osmanlı padişah portrelerini yaparken bu kutudaki resimlere ulaştığını belirtir. Yapılan kopyaların üslup özellikleri kutudaki resimlerin Nigâri olarak bilinen Haydar Reis’in (1497-1572) elinden çıktığını düşündürür.³¹

Sultan Süleyman ve oğlu Sultan II. Selim (sal.1566-1574) döneminde Nigari mahlasını kullanan Haydar Reis’in (1497-1572) yaptığı portreler günümüze ulaşmıştır. Nigâri’nin yapmış olduğu Sultan Süleyman, Kaptan-ı deryâ Barbaros Hayrettin Paşa (ö.1546) ve II. Selim portrelerinde, geleneksel portre sanatına bağlılığının yanında batılı anlamdaki

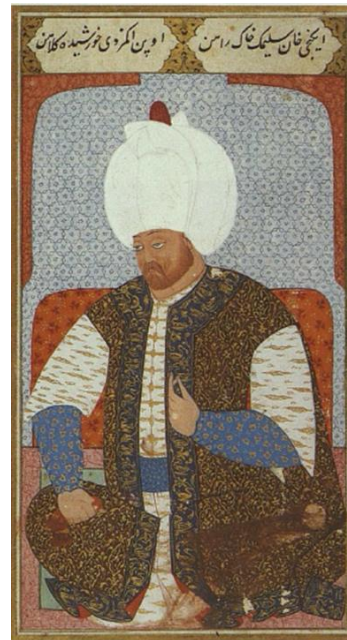
³¹ Raby, Julian (2000). “Avrupa’dan İstanbul’a”, *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âl-i Osman*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları. s. 144.

portreciliğe de yabancı olmadığı görülür. Nigârî, dönemindeki bazı Avrupalı krallarının da portrelerini de yapmıştır.³²

Nakkaş Osman'ın daha önceki dönemlerde yapılmış padişah portrelerini araştırdığı hatta Avrupalı ressamların yaptığı örneklerden de yararlandığını eseri *Şemâ'ıl-nâme*'nin başında belirtilmiştir. Nakkaş Osman'ın II. Selim portresiyle, Nigârî'nin II. Selim'i köşkün içinde elinde şarap kadehiyle oturur şekilde gösteren portresi fizyonomi, el hareketleri, renk şeması gibi özelliklerin benzerliği dikkati çeker.³³

Resim 14: Sultan II. Selim
Nigârî, 1561-62
Cenevre,
Prens Sadruddin Ağa Han koleksiyonu
T.M. 5
(Necipoğlu, Gülru. 2000)

Resim 15: Sultan II. Selim
Nakkaş Osman, *Şemâ'ıl-nâme*, 1579
İstanbul, TSM. H. 1563.
(Çağman, Filiz. 2000)

16. yüzyılın ikinci yarısında Sultan III. Murad (sal.1574-1595) döneminde padişah portreleri geleneği tarih yazımıyla birleşerek bir metin eşliğinde hazırlanmaya başlamıştır. Sultan'ın isteği üzerine dönemin şehnamecisi Seyyid Lokman (ö.1601'den sonra) tarafından yazılmış ve nakkaş Osman tarafından resimlenmiş *Kıyafetü'l-İnsâniyye*

³² Raby, Julian (2000). s.147.

³³ Necipoğlu, Gülru (2000). s. 31.

fi Şemâili'l-Osmâniyye adlı eserde, III. Murad devrine kadar hüküm sürmüş on iki padişahın özellikleri anlatılmış ve portreleri yapılmıştır.³⁴

Nakkaş Osman, Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim ve III. Murad dönemlerinde yaşadığı için onların portrelerini yapmakta zorlanmıyordu. Fakat geçmişteki Osmanlı padişahlarının fizyonomik özelliklerini ve giyim tarzlarını bilmemesi portrelerinin yapımında sorunlara neden olmuştur. Osmanlı padişahlarının portrelerini Avrupalılar'ın yaptığını öğrenen Seyyid Lokman, dönemin sadrazamı Sokullu Mehmed Paşa'dan (ö.1579) yardım istemiştir. Sokullu Mehmed Paşa İstanbul'daki Venedik Balyosu Niccolo Barbarigo'nun (1534-1579) aracılığıyla Venedik Doç'undan yardım istemiş o da “*Veronese*” serisi olarak adlandırılan bir dizi yağlı boya portre tabloyu saraya göndermiştir. “*Veronese*” serisi kısmen Nigârî'nin portrelerinden yararlanan Giovio'nun portrelerinin bir uyarlamasıdır. Nakkaş Osman bu “*Veronese*” serisinden sadece geçmişteki padişahların bazı pozları ve bakışları açısından belli bir ölçüde yararlanmıştır. Nakkaş Osman, Nigârî'nin portrelerini, Şiblîzâde Ahmed'in II. Mehmed portresini ve Topkapı Sarayı'nda bulunan Timurlu şecerelerinin ikonografik özelliklerini birleştirerek kendine özgü padişah portresi kalıbı oluşturmuştur. Avrupalı ressamlardan farklı olarak portreleri büst şeklinde değil bir yastığa dayanarak diz çökmüş ya da bağdaş kurmuş oturarak, ellerinde çiçek, mendil ve ya kitap tutar şekilde resmetmiştir. Nakkaşın oluşturduğu bu ikonografya hem çağdaşları hem de bundan sonraki yüzyıllardaki nakkaşlara örnek teşkil eder.³⁵

Nakkaş Osman'nın seri padişah portreleri, III. Mehmed (1595-1603) dönemindeki *Silsilenâme* adlı eserin ön örneğini oluşturur.³⁶

III. Mehmed döneminde, *Şema'ıl-nâme* nüshası İstanbul'da değil Bağdat nakkaşhanelerinde yapılmıştır. III. Mehmed döneminde ilk kez madalyonlar içinde oturan küçük padişah portrelerinden oluşan *Silsilenâme*³⁷ denilen resimli el yazmaları

³⁴ Çağman, Filiz (2000). “ İstanbul Sarayının Yorumu: Üstad Osman ve Dizisi’”, *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âl-i Osman*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları. s.164.; Necipoğlu, G. (2000). s. 30. Çağman, Filiz, Tanındı, Zeren (1984). s. 4; Renda, Günsel (1980). s. 416-17; Şehnameci Seyyid Lokman'ın ayrıca yazdığı zafernâme (1579), Şehnâme-i Selim Han (1581), Şehinşahnâme (1581) ve tamamladığı Hünernâme (1577-78), Zübdetü't Tevârih (1583)'adlı eserlerinde Nakkaş ekibinin başında da Nakkaş Osman bulunuyordu. Çağman, Filiz (2000). s.164

³⁵ Necipoğlu, Gülru (2000). s. 37-41.; Raby, Julian (2000). s. 150-163.; Çağman, Filiz (2000). s.164-186.

³⁶ Çağman, Filiz (2000). s. 186.

³⁷ *Silsilenâmeler*de, iki bölüm bulunur; birinci kısımda Adem ve Havva'dan başlayarak tüm İslam peygamberlerinin, İslam dinin kurucularını ve İslam hanedanlarının şecerelerini verirken ikinci kısımda

düzenlenmiştir. Bu resimli el yazmaları Nakkaş Osman'nın padişah portrelerinden hareketle yapılmış olsa da Bağdat nakkaşhanesinde ki sanatçıların birbirine benzer üsluplarıyla hazırlanmıştır. *Silsilenâme*'nin resimsiz nüshası daha önce Sultan Süleyman döneminde Yûsuf b. Abdüllatif (ö. 1545) ve Mehmed b. Ramazan tarafından yazılmıştır.³⁸

Resim 16: Silsilenâme
İstanbul, TSM. H.1324. y. 30a.
(Bağcı, Serpil. 2000)

Resim 17: Sultan III. Mehmed, Silsilenâme
İstanbul, TSM. H.1324. y. 30a.
(Bağcı, Serpil. 2000)

XVIII. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nun batıyla ilişkilerinin arttığı yenileşme olarak adlandırılan dönemin başlangıcıdır. Osmanlı sanatı bu süreçte geleneksel ile yeni arasında bir denge kurmaya çalışmıştır. Tüm yüzyıla yayılan bu süreçte yaratıcı ve üretken sanatçılar ortaya çıkmıştır.³⁹ Sultan III. Ahmed (sal. 1703-30) döneminde saray nakkaşı Levni (ö.1732) *Kebir Musavver Silsilenâme* adında bir padişah portresi albümü hazırlar. Albümde III. Ahmed dönemine kadar yirmi iki padişah portresi yer alır. Nakkaş bu portrelerinde Nakkaş Osman'ın geleneğini devam ettirir. Ancak Levni'nin portrelerinde padişahların hareketleri daha doğaldır ve giysilerinde de farklılıklar vardır. Aynı zaman

Osmanlı padişahları yer alır. Daireler içerisine alınan portreler soy ilişkisini göstermek için birbirine çizgilerle bağlanmış, yanlarına kısa açıklayıcı notlar yazılmıştır. Portreleri çevreleyen notlarda, doğum, ölüm, hükümdarlık, askeri fetihlerin tarihi yazılmıştır. Bağcı, Serpil (2000). "Adem'den III. Mehmed'e Silsilenâme", *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âl-i Osman*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları. s.188; Necipoğlu, Gülru (2000). s. 43.

³⁸ Bağcı, Serpil (2000). s. 188,194; Necipoğlu, Gülru (2000). s. 43,44.

³⁹ İrepoğlu, Gül (2000). "Kitaptan Tuvale (1700-1800): Yenilik ve Değişim". *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âl-i Osman*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları. s. 378.

da bazı portrelerde ortasından toplanmış perde motifiyle bir çerçeve oluşturulmuştur.⁴⁰ Sultan III. Ahmed'ten sonra gelen bu yüzyıldaki padişahların portreleri farklı nakkaşlar tarafından albüme eklenmiştir. Bu portrelerde önemli bir değişiklik dikkati çeker artık padişahlar ¾ profilden değil cepheden ve tahta oturur biçimde resmedilmişlerdir ve bu yeni kalıp Avrupa portrelerine daha yakındır.⁴¹

Resim 18: Sultan II. Mehmed,
Kebir Musavver Silsilenâme
Levni,
İstanbul, TSM. A.3109. y.7b
(İrepoğlu, Gül. 2000)

Resim 19: Kanuni Sultan Süleyman
Kebir Musavver Silsilenâme
Levni,
15.7x22.1 cm
İstanbul, TSM. A.3109. y. 10a
(İrepoğlu, Gül. 2000)

Resim 20: Sultan II. Ahmed
Kebir Musavver Silsilenâme
Levni,
16.4x22 cm
İstanbul, TSM. A.3109. y. 22b
(İrepoğlu, Gül. 2000)

Yüzyılın ikinci yarısında yenilikçi padişahlar, yerli ve gayrimüslim Osmanlı sanatçılar tarafından guvaj ve yağlı boya portrelerini yaptırmışlardır. Artık Osmanlı padişah portreciliği sadece el yazması kitaplardan veya albümlerden büyük boyutlu tuval yüzeylere geçer.⁴² Ancak el yazması kitaplar ve albümler XIX. yüzyıl fotoğrafın icadına kadar yapılmaya devam etmiştir.

Portre geleneğinin değişimi devam ederken Avrupa'nın soylu ailelerinin yaptırdığı yağlıboya soyağaçlarına benzer tablolar yapılmış, bu tablolarda bir ağacın dallarına asılmış madalyonlar içinde portreler yerleştirilmiştir. Bu tabloların devlet erkânına veya

⁴⁰ İrepoğlu, Gül (2000). s. 380.

⁴¹ İrepoğlu, Gül (2000). s. 380-400.

⁴² İrepoğlu, Gül (2000). s. 401.; Renda, G. (1980). s. 418;

yabancı temsilcilere sunulduğunu gösteren arşiv belgeleri bulunmaktadır. Padişah portreleri artık diplomatik amaçlarla kullanılacaktır.⁴³

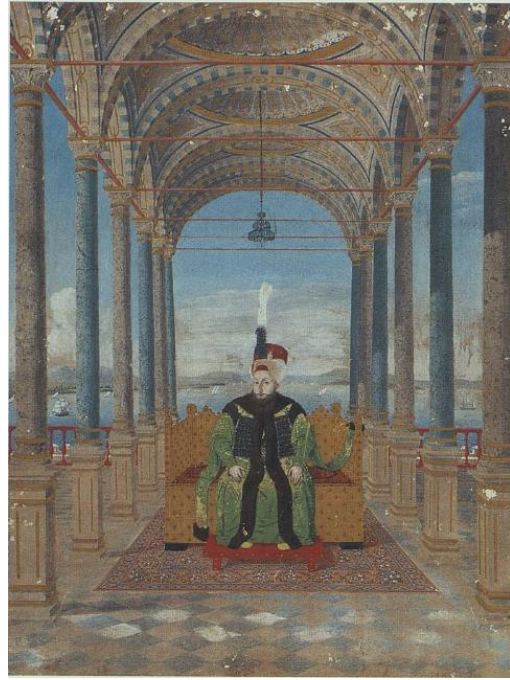
III. Selim (sal.1789-1807) dönemi padişah portreciliğinde dönüm noktası olmuştur. Osmanlı resim sanatı yeni teknikler ve işlevlere kavuşmuştur. Avrupa tarzında yapılan padişah portreciliğinin temelleri atılmıştır. III. Selim, dönemin tanınmış ressamı Kapıdağlı Kostantin'e portresini yapmasını istemiş o da ¾ profilden guvaj portresini yapmıştır. Madalyon çerçeveye yerleştirilmiş portrenin altında şerit halinde III. Selim'in yaptırdığı askeri reformu simgeleyen Tophane Kışlası resmedilmiştir. Bu portre Londra'da basılmış, devlet büyüklerine ve yabancı elçilere dağıtılmıştır. Kapıdağlı Kostantin yirmi sekiz Osmanlı padişahının da portrelerinin sultan tarafından sipariş edilmesi üzerine Levni'nin portrelerini dikkate alarak resmetmiştir. Fakat padişahlar oturarak değil ¾ profilden ayakta resimlemiştirler. Yarım boy olan bu portreleri bir madalyon içine alınmış ve altında ayrı bir çerçevede padişahların etkinliklerine dair görüntüler yer alır. Çerçevenin üzerinde ise padişahların isimleri Osmanlıca olarak yazılmıştır. Kapıdağlı, Osman, Levni, Rafael gibi sanatçıların yapmış oldukları padişah portrelerini örnek almış bununla birlikte padişahları koyu bir zemin üzerinde geleneksel oturma pozisyonundan farklı olarak padişahları ayakta resmetmiştir. Osmanlı padişah portreciliğine yeni bir kalıp kazandırmış ve böylece Osmanlı padişah portre sanatında Avrupa tekniği yerleşmiş olur. Bu portreler II. Mahmud döneminde 1815'de J. Young tarafından Londra'da basılmıştır.⁴⁴

⁴³ Renda, Günsel (2000). "Portrenin Son Yüzyılı". *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âl-i Osman*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları. s. 442.

⁴⁴ Renda, Günsel. (1977). *Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı 1700- 1850*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları. s.65-66.; Renda, Günsel (2000). s. 443.

Resim 21: Sultan III. Selim
Kostantine Kapıdağlı, 1793
Gravür, 47x35
İstanbul, TSM. A.36/89
(Renda, Günsel 2000)

Resim 22: Sultan III. Selim Topkapı Sarayı'ndaki
Mermer Köşk'te
Kostantine Kapıdağlı'ya atfedilir
İstanbul, TSM. 17/31.
(Renda, Günsel 2000)

Resim 23: Sultan III. Selim odasında
Kostantine Kapıdağlı,1803
Yağlıboya, 89x110
İstanbul, TSM. 17/30.
(Renda, Günsel 2000)

Young Albümü olarak bilinen Kapıdağlı Kostanin'in portre üslubu XIX. yüzyıl albüm resimlerinde ve yağlı boya tablolarında devam etmiştir.⁴⁵

Kapıdağlı Konstantin'in padişah portresi kalıpları örnek alınarak birçok albüm yapılmıştır. Bunların çoğu II. Mahmud (sal. 1808-1839) döneminde yapılmış olmakla birlikte I. Abdülmecid (sal. 1839-1861) döneminde yapılmış albümler de bulunmaktadır.⁴⁶

⁴⁵ Renda, Günsel (1977). s.65-66; Renda, Günsel (1980). s. 419; Renda, Günsel. (1999). *Padişah Portreleri Mevlâna Müzesi Albümü*. Konya: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları. s.18.

⁴⁶ Renda, Günsel (1977). s. 66-67; Renda, Günsel (2000). s. 449-455.

2.1. İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman. TSMK, E. H. 1435.

Osman-zâde Ahmed Tâ'ib'in (ö. 1136/ 1723/24) Osmanlı padişahı I. Osman'dan III. Mustafa devrine kadar yazılmış kısa Osmanlı tarihidir. Eser, 254 x 165 mm boyutunda ve 61 yapraktan oluşur. Mir Mehmed Emin tarafından 1201 (1786/87) de istinsah edilmiştir. I. Osman'dan başlayarak I. Abdülhamid'e kadar 27 Osmanlı padişahının portresi bulunur. I. Abdülhamid dönemine ait resim ve bilgi sonradan eklenmiştir. Serlevha müzehhep, cetveller yaldızlı, bütün sayfa kenarları halkârî ile süslüdür.⁴⁷

18. yüzyıl sonlarına doğru yapılmış olan bu albümde Levni'den beri devam eden geleneksel Osmanlı padişah portreleri batılı portre geleneği ile kaynaştırılmıştır. Albümde dikkat çekici ayrıntı kolaj tekniğinin kullanılmış olmasıdır. Sorguç, yüzük, düğme ve hançer gibi takılarda renkli parlak kağıtlar yapıştirilerek mücevher etkisi yaratılmıştır. Eserdeki padişah portreleri aynı dönemde yapılmış olmasına rağmen üslup ve kalıp özellikleri bakımından farklılıklar göstermektedir. Bazıları mermer benzeri boyalı ya da bitkisel bezemeli fon önünde basamaklı sedirde veya sade renklerle yapılmış tahtlarda oturmuşlar, bazıları 18. yüzyıl beğenisine uygun olarak salyangoz ve istiridye kabuğu şeklinde gösterişli tahtlarda otururken bazıları da bu iki taht stilinin birleşimi olan tahtlarda otururken betimlenmiştir. Bu durum albüm yapılırken birden fazla nakkaşın çalışmış olabileceğini yansıtır.⁴⁸

Albümdeki Sultan II. Bayezid ve I. Mustafa'nın portlerinin altında geleneksel Osmanlı padişah portresi yapımından farklı olarak ince bir şerit halinde manzara resmi yapılmıştır. Bu örnekler yukarıda sözü edilen Young Albümü olarak bilinen Kapıdağlı Kostanin'in seri portrelerine eklediği manzara resimleriyle bir şekilde bağlanmaktadır. I. Mahmud portresi ise elinde gül tutan betimlemesiyle geleneksel Osmanlı kalıbını korur. III. Mustafa'nın portresi diğer padişahlara göre daha yakından betimlenmiştir. Padişahın yüzündeki gülümseme ve yüz hatlarıyla doğal bir ifade verilmiştir. Vücut betimlemesi geleneksel biçimde yapılmış olsa da, ellerin duruşu, kıyafetin kıvrımları, kürkünün

⁴⁷ Karatay, Fehmi Ethem. (1961). *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki Türkçe Yazmalar Kataloğu*. İstanbul: C. I, s. 307.

⁴⁸Renda, G. (1977). s. 62,63; İrepoğlu, Gül. (2000). s. 394-397.

detayları, 18. yüzyıl beğenisine uygun barok özellikler taşıyan taht dönemin yeniliklerini yansıtmaktadır.⁴⁹

Resim 24 - 25: Sultan Osman Han Gazi ve Sultan Orhan Han Gazi. *İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*. TSMK, E. H. 1435. y. 4^b - 6^b.

Resim 26 - 27: Sultan I. Murad Han Gazi ve Sultan Yıldırım Bayezid. *İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*. TSMK, E. H. 1435. y. 8^a - 10^b.

⁴⁹ İrepoğlu, Gül (2000). s. 394-397.

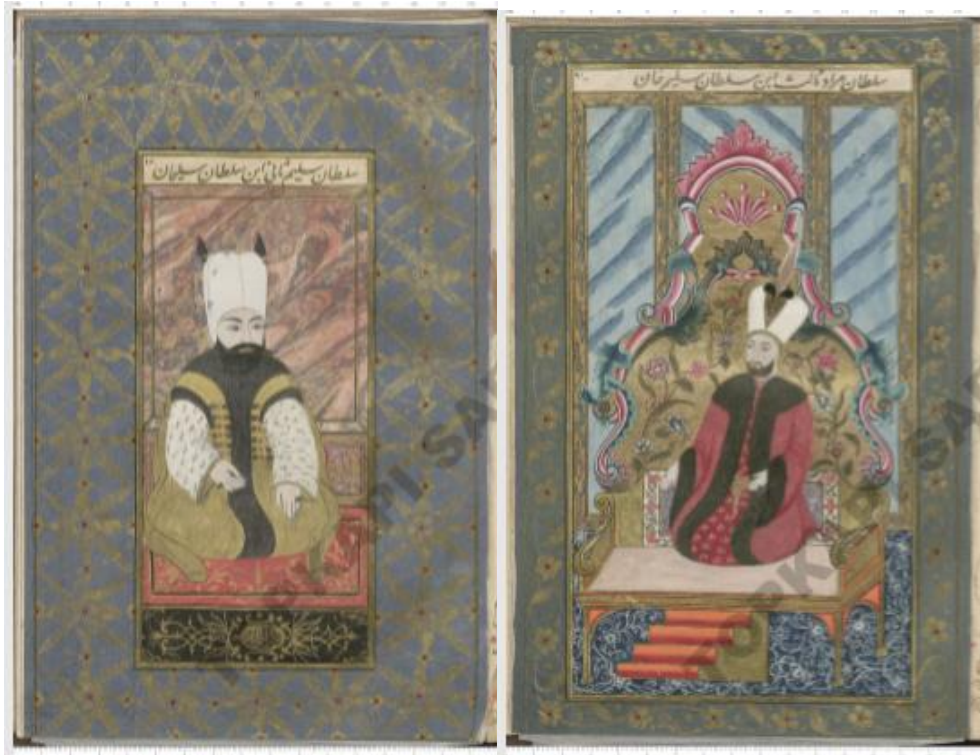
Resim 28 - 29: Sultan I. Mehmed Han ve Sultan II. Murad Han. *İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*. TSMK, E. H. 1435. y. 11^b - 13^b.

Resim 30 - 31: Sultan II. Mehmed Han ve Sultan Bayezid Han. *İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*. TSMK, E. H. 1435. y. 15^b - 19^a.

Resim 32 - 33: Sultan I. Selim Han ve Sultan I. Süleyman Han. *İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*. TSMK, E.
H. 1435. y. 21^a - 24^a.

Resim 34 - 35: Sultan II. Selim Han ve Sultan III. Murad Han. *İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*. TSMK, E.
H. 1435. y. 28^a - 30^a.

Resim 36 - 37: Sultan III. Mehmed Han ve Sultan I. Ahmed Han. *İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*. TSMK, E. H. 1435. y. 31^b - 33^a.

Resim 38 - 39: Sultan I. Mustafa Han ve Sultan II. Osman Han. *İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*. TSMK, E. H. 1435. y. 35^b - 37^a.

Resim 40 - 41: Sultan IV. Murad Han ve Sultan I. İbrahim Han. *İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*. TSMK, E. H. 1435. y. 39^a - 41^a.

Resim 42 - 43: Sultan IV. Mehmed Han ve Sultan II. Süleyman Han. *İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*. TSMK, E. H. 1435. y. 42^b - 44^b.

Resim 44 - 45: Sultan II. Ahmed Han ve Sultan II. Mustafa Han. *İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*. TSMK, E. H. 1435. y. 45^a - 46^b.

Resim 46 - 47: Sultan III. Ahmed Han ve Sultan I. Mahmud Han. *İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*. TSMK, E. H. 1435. y. 48^b - 53^a.

Resim 48 - 49: Sultan III. Osman Han ve Sultan III. Mustafa Han. *İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*. TSMK, E. H. 1435. y. 55^b - 57^a.

Resim 50: Sultan I. Abdülhamid Han. *İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*. TSMK, E. H. 1435. y. 60^a.

2.2. Padişah Portre Albümü, Suna ve İnan Kıraç Koleksiyonu

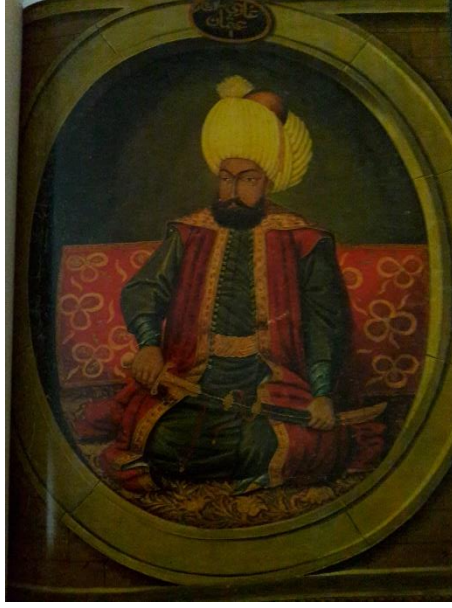
Kıraç koleksiyonunda bulunan 19. yüzyıla ait albümde Sultan I. Osman'dan Sultan II. Mahmud'a kadar 30 Osmanlı padişah portresi bulunmaktadır. Portreler 26.5 X 35.7 boyutlarındadır. Guvaj boya tekniğiyle yapılan portrelerin üzeri verniklenmiştir. Bu yüzden yağlı boya etkisi yaratmaktadır. Albüm içerisinde tarih ve metin yoktur. Padişahların isimleri resimlerde çerçeve içinde yazılmıştır. Sultan III. Ahmed'e kadar olan yirmi üç padişahın portresi içerisi görünen açık pencere izlenimi veren, kabartmalı bezemelerle süslenen madalyon çerçeveler ile çevrelenmiştir. İlk yedi padişahın resimlerinin arka planı taştır. III. Murad, IV. Murad, III. Ahmed ve I. Mahmud'un resimlerinin arka planında ise mekanı genişletmek amacıyla pencereden görünen manzaralar betimlenmiştir. Sultan III. Osman'dan sonra madalyon çerçeve ve geleneksel oturma biçimi kullanılmamıştır. III. Osman dış mekanda ayakta, III. Mustafa kubbeli bir yapı içinde bayram tahtında, I. Abdülhamid bir perdenin çevrelediği bayram tahtında, III. Selim büyük bir odada tahtta, IV. Mustafa revaklı bir yapı önünde tahtta ve II. Mahmud arife tahtında resmedilmiştir. Ressam, madalyon içine aldığı padişahları betimlerken Levni'nin, madalyonsuz olanlarda da Kapıdağlı Kostantin'in padişah portre üsluplarından yararlanmış olmalıdır.⁵⁰

Padişahların yüz ve beden ayrıntıları, 16. yüzyıldan beri yerleşmiş olan yüz hatları, giysiler ve başlık özelliklerinin devam ettiği görülmektedir.

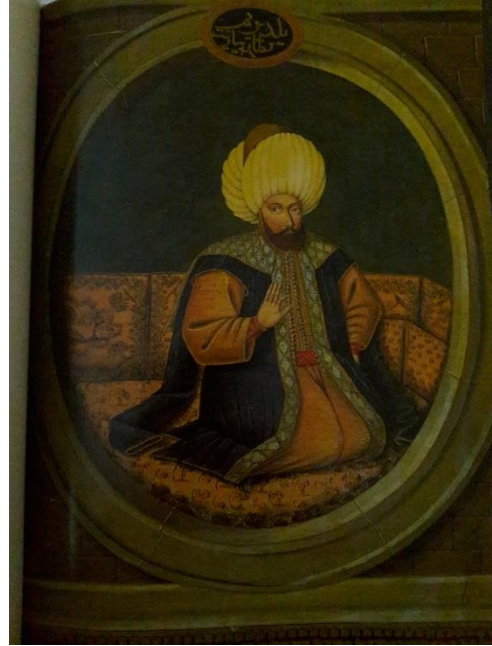
Albümde resimlerin içine yerleştirilen eşyalar padişahlarla özdeşleştirilmiştir. IV. Mehmed coğrafya aletleriyle, III. Osman saatlerle, I. Mustafa'da Mevlevi sikkesi ve kitap, I. Abdülhamid ve III. Selim' de saltanatları sırasında kullandıkları tahtlarla birlikte verilmiştir.⁵¹

⁵⁰ Renda, Günsel (1992). s. 16-18.

⁵¹ Renda, Günsel (1992). s. 18, 19.

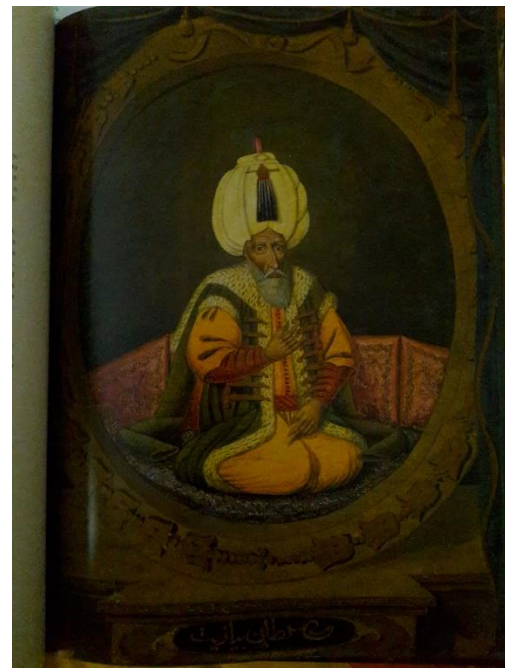
Resim 51 - 52: Sultan Osman Gazi (1281-1324/26) ve Sultan Orhan Gazi (1324-62). *İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.* (Günsel, Renda (1992): 45,47).

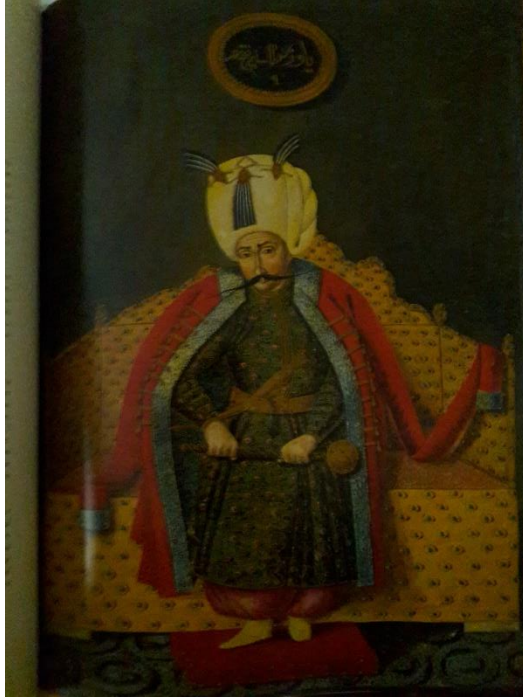
Resim 53 - 54: Sultan I. Murad (1362-89). Sultan Yıldırım Bâyezid (1389-1402). *İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.* (Günsel, Renda (1992): 49,51).

Resim 55 - 56: Sultan I. Mehmed (1402-13) ve Sultan II. Murad (1421-1444/ 1446-51). *İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.* (Günsel, Renda (1992): 53,55).

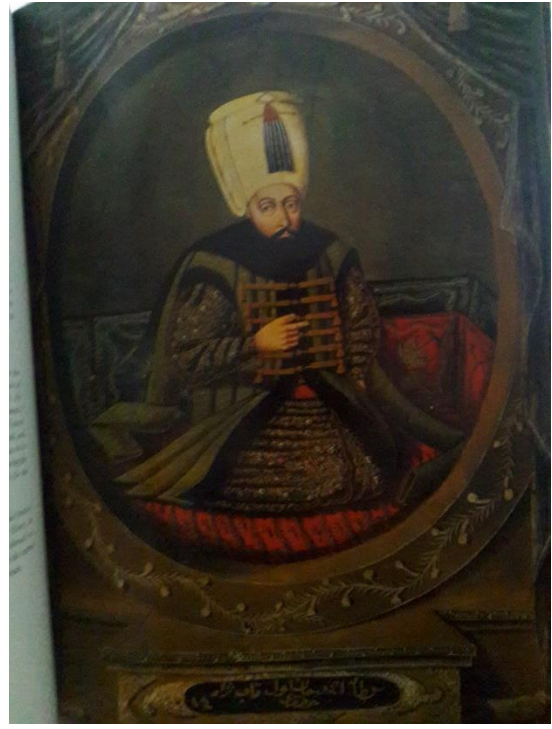
Resim 57 - 58: Sultan II. Mehmed (1444-46/ 1451-81) ve Sultan II. Bâyezid (1481- 1512). *İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.* (Günsel, Renda (1992): 57,59).

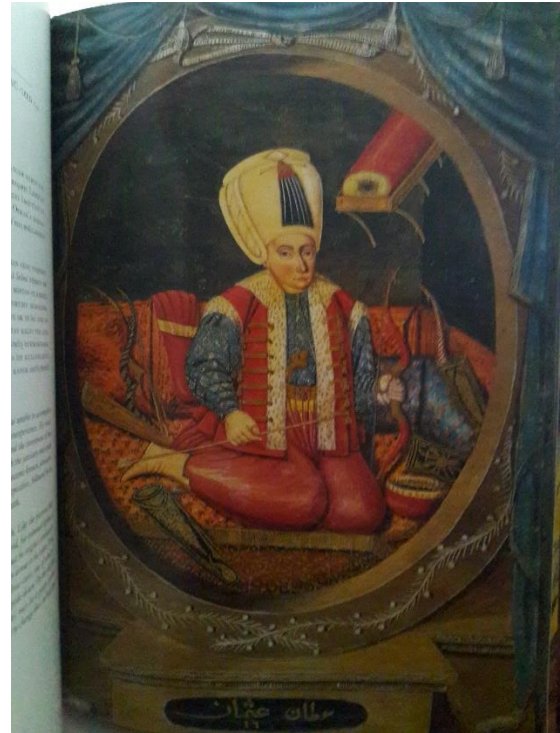
Resim 59 - 60: Sultan I. Selim (1512- 20). Sultan I. Süleyman (1520- 66). *İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.* (Günsel, Renda (1992): 61,63).

Resim 61- 62: Sultan II. Selim (1566- 74). Sultan III. Murad (1574-95). *İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.* (Günsel, Renda (1992): 65,67).

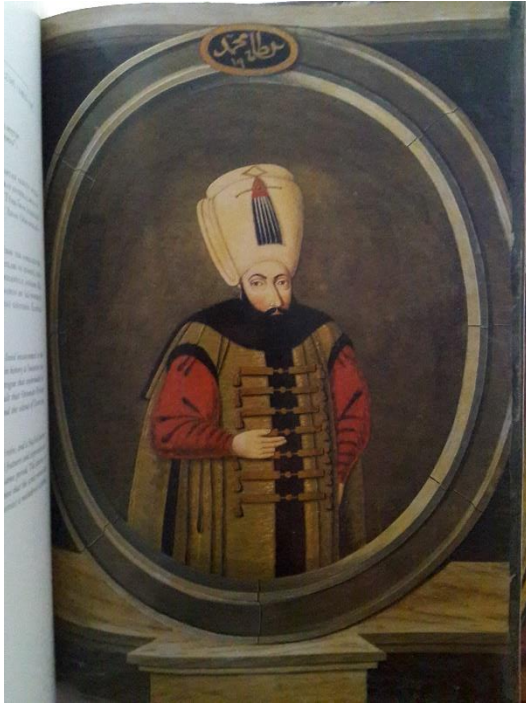
Resim 63 - 63: Sultan III. Mehmed (1595- 1603) ve Sultan I. Ahmed (1603- 17). *İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.* (Günsel, Renda (1992): 69,71).

Resim 65 - 66: Sultan I. Mustafa (1617-18/ 1622-23) ve Sultan II. Osman (1618-22). *İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.* (Günsel, Renda (1992): 73,75).

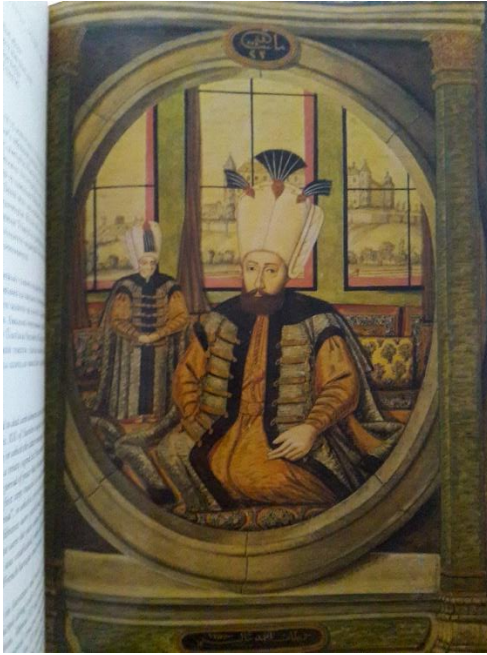
Resim 67 - 68: Sultan IV. Murad (1623-40) ve Sultan IV. Mehmed (1648-87). *İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.* (Günsel, Renda (1992): 77, 79).

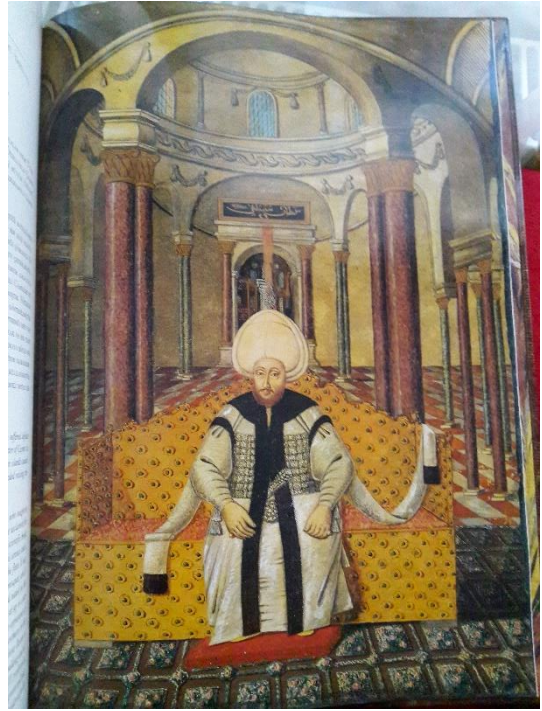
Resim 69 - 70: Sultan I. İbrahim (1640-48) ve Sultan II. Süleyman (1687-91). *İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.* (Günsel, Renda (1992): 81,83).

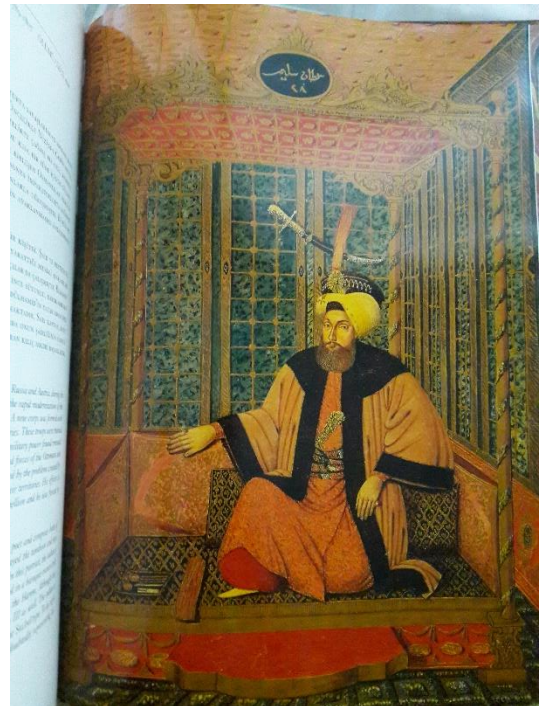
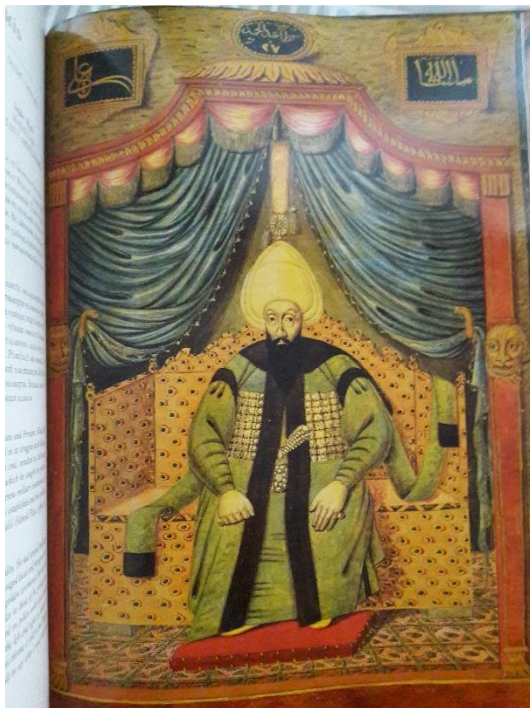
Resim 71 - 72: Sultan II. Ahmed (1691-95) ve Sultan II. Mustafa (1695- 1703). *İnan ve Suna Kırac Koleksiyonu Albümü.* (Günsel, Renda (1992): 85,87).

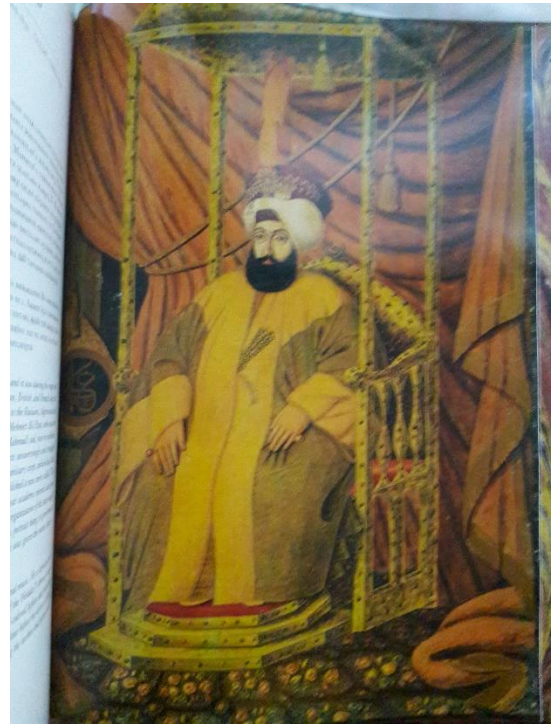
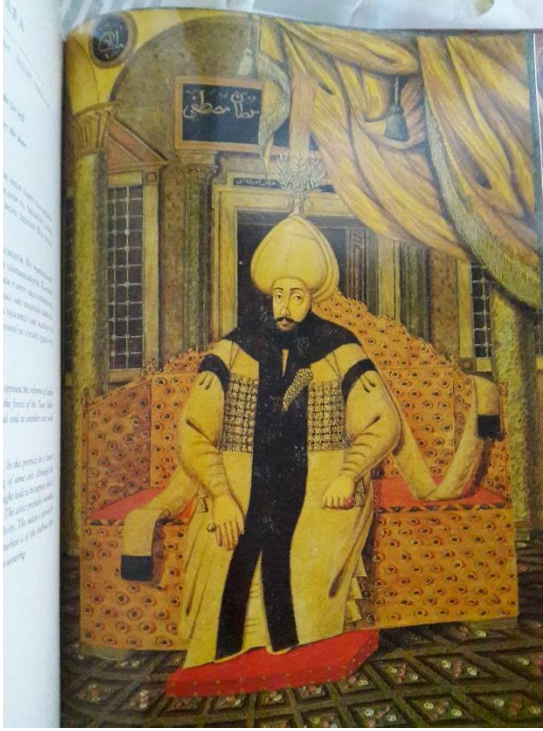
Resim 73 - 74: Sultan III. Ahmed (1703- 30) ve Sultan I. Mahmud (1730- 54). *İnan ve Suna Kırac Koleksiyonu Albümü.* (Günsel, Renda (1992): 89,91).

Resim 75 - 76: Sultan III. Osman (1754- 57) ve Sultan III. Mustafa (1757- 74). *İnan ve Suna Kırac Koleksiyonu Albümü.* (Günsel, Renda (1992): 93,95).

Resim 77 - 78: Sultan I. Abdülhamid (1774- 89) ve Sultan III. Selim (1789- 1807). *İnan ve Suna Kırac Koleksiyonu Albümü.* (Günsel, Renda (1992): 97,99).

Resim 79 - 80: Sultan IV. Mustafa (1807- 08) ve Sultan II. Mahmud (1808- 39). *İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu Albümü.* (Günsel, Renda (1992): 101,103).

2.3. Tesâvir-i Ali Osman. Konya Mevlana Müzesi, No: 114

Osmanlı padişahlarının I. Osman'dan başlayarak Sultan Abdülmecid'e kadar suluboyayla yapılmış 32 Osmanlı padişah portresinin bulunduğu bir albümdür. 19. yüzyılda yapılan diğer padişah portre albümleri gibi bu eserde de II. Mahmud iki kez resmedilmiştir. Eser, son olarak resmedilen Sultan Abdülmecid'in 1839 – 61 saltanat yılları arasında yapılmıştır. Portreler beyaz kartolara yapıştırılmış ve 36.5 x 25.7 cm boyutlarındadır. 32 yapraktan oluşan albümde portrelerin arasında boş kağıt yapraklar yer alır. Portrelerin arkalarındaki yüzlerde padişahların baba adı, doğum, tahta çıkış, tahttan iniş, ölüm tarihleri, saltanat süreleri ve gömülü oldukları türbeler yazılmıştır. Padişahların adları kırmızıyla, diğer bilgiler siyah mürekkeple yazılmıştır. Albümün sonuna V. Murad'ın sonradan eklenmiş *Typographie et Lithographie Argelides Frères'* de basılmış portresi bulunmaktadır.⁵²

Fatih portresine kadar padişahlar sade bir zeminde bulut görüntüsü üzerine resmedilmiştir. Fatih portresi dış mekânda parmaklık önünde oturmakta ve arkasında İstanbul'da saltanatı sırasında yaptırdığı külliyesi, Kanuni portresinde yaptırdığı su kemerleri ve Süleymaniye Camii minareleri, I. Mustafa portresinde Mevlevi sikkesi ve elinde bir kitap, III. Selim portresinde Üsküdar kıyıları ve Selimiye kışlası, IV. Mustafa Topkapı Sarayı'ndaki Arz odası görünümündeki oda önünde, II. Mahmud'un yeni kıyafetleriyle olan portresinde Nusretiye camii ve Nusretiye kışlasını simgelyen top arabası, I. Abdülmecid'in Avrupa tarzı bir tahtta, arkada Mecidiye Camii ve bilime verdiği önemi, reformlarını simgeleyen küre ile görülmektedir.⁵³ Bu ayrıntılar dışında padişahların diğer özellikleri, yüz hatları, oturuş biçimleri, kavuk modelleri, kıyafetleri Suna ve İnan Kıraç Vakfı Albümündeki portrelerle aynı özellikleri göstermektedir.

⁵² Renda, Günsel (1977). s. 69; Renda, Günsel (1999). *Padişah Portreleri Mevlana Müzesi Albümü*. Konya: Kültür Bakanlığı Yayınları. s. 20, 21; Bağcı, Serpil (2003). *Konya Mevlânâ Müzesi Resimli Elyazmaları*. İstanbul: Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği. s. 18.

⁵³ Renda, Günsel (1999). s. 22, 23; Bağcı, Serpil (2003). s. 138-153.

Resim 81 - 82: Sultan Osman ve Sultan Orhan. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y. 1^b -2^b. (Renda, Günsel (1999: 29, 31).

Resim 83 - 84: Sultan I. Murad ve Sultan I. Bayezid. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y. 3^b - 4^b. (Renda, Günsel (1999: 33, 35).

Resim 85 - 86: Sultan I. Mehmed ve Sultan II. Murad. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y.5^b – 6^b. (Renda, Günsel (1999: 37, 39).

Resim 87: Sultan II. Mehmed. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y.7^b. (Renda, Günsel (1999: 41).

Resim 88 - 89: Sultan II. Bayezid ve Sultan I. Selim. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y.8^b – 9^b. (Renda, Günsel (1999: 43,45).

Resim 90: Sultan I. Süleyman. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y. 10^b. (Renda, Günsel (1999: 47).

Resim 91 - 92: Sultan II. Selim ve Sultan III. Murad. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y. 11^b – 12^b. (Renda, Günsel (1999: 49, 51).

Resim 93 - 94: Sultan III. Mehmed ve Sultan I. Ahmed. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y. 13^b – 14^b. (Renda, Günsel (1999: 53, 55).

Resim 95: Sultan I. Mustafa. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y. 15^b. (Renda, Günsel (1999: 57).

Resim 96 - 97: Sultan II. Osman ve Sultan IV. Murad. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y. 16^b – 17^b. (Renda, Günsel (1999: 59, 61).

Resim 98 - 99: Sultan IV. Mehmed ve Sultan I. İbrahim. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y. 18^b – 19^b. (Renda, Günsel (1999: 63, 65).

Resim 100: Sultan II. Süleyman. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y. 20^b. (Renda, Günsel (1999: 67).

Resim 100 - 101: Sultan II. Ahmed ve Sultan II. Mustafa. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y. 21^b – 22^b.
(Renda, Günsel (1999: 69, 71).

Resim 102: Sultan III. Ahmed. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y. 23^b. (Renda, Günsel (1999: 73).

Resim 103 - 104: Sultan I. Mahmud ve Sultan III. Osman. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y. 24^b – 25^b.
(Renda, Günsel (1999: 75, 79).

Resim 105 - 106: Sultan III. Mustafa ve Sultan I. Abdülhamid. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y. 26^b – 27^b.
(Renda, Günsel (1999: 79, 81).

Resim 107 - 108: III. Selim ve Sultan IV. Mustafa. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y. 28^b – 29^b. (Renda, Günsel (1999: 83, 85).

Resim 109 - 110: Sultan II. Mahmud. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y. 30^b – 31^b. (Renda, Günsel (1999: 87, 89).

Resim 111 - 112: Sultan Abdülmecid ve Sultan V. Murad. *Tesâvir-i Âli Osman*. MM, y. 32^b – 33^b.
(Renda, Günsel (1999: 91)

2.4. Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye. TİEM, 1976

19. yüzyılda hazırlanmış olan albüm 28 x 19,5 cm boyutunda, cildi mukavva üzerine vişneçürüğü renkli deriyle kaplanmıştır. Orta kısmı ince yaldız hatla cedvelenmiş, içi zerefşan yapılmıştır. 1^a ve 16^b yapraklarında Bezm-i Âlem Valide Sultan vakıf mührü vardır. İçinde 32 Osmanlı padişah portresi bulunmaktadır. I. Osman'dan Abdülmecid'e kadar olan portrelerin kenarlarında Şefik tarafından manzum olarak yazılmış padişahların doğum, saltanat süreleri ölümleri hakkında kısa bilgiler içerir.⁵⁴

Geleneksel kıyafetleriyle betimlenen padişahların yüz hatları, kıyafet detayları, başlıklar çağdaş padişah portre albümlerle aynı özellikleri ve renkleri taşır. Farklı olarak madalyon içine alınmış yarım boy portrelerin arka zemini mavi ve beyaz renklerle gökyüzü gibi resmedilmiş ve sultanların iç kaftanlarında küçük çiçek desenleri kullanılmıştır.

Yeni kıyafetleriyle Sultan II. Mahmud ve Abdülmecid portreleri ise setre pantolon, pelerin ve fesle resmedilmiştir. II. Mahmud portresinde solunda şair Şefik tarafından fes reformuyla ilgili bilgiler ve H. 1244 (M. 1828) tarihi, sağ tarafında ise ölümüyle ilgili bilgilerin altında H. 1255 (M. 1839) tarihi bulunmaktadır. Abdülmecid'in portresinin iki yanında da tahta geçişi cülusu hakkında bilgiler bulunmaktadır.

⁵⁴ Çiğ. Kemal (1959). "Türk ve İslam Eserleri Müzesi'ndeki Minyatürlü Kitapların Kataloğu". *Şarkiyat Mecmuası*, III. İstanbul: s. 62; Renda, Günsel (1977). s. 67.

Resim 113: Sultan Osman Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 1^b.

Resim 114: Sultan Orhan Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 3^a.

Resim 115: Sultan I. Murad Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 3^b.

Resim 116: Sultan Yıldırım Bayezid. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 5ª.

Resim 117: Sultan I. Mehmed Han ve Sultan II. Murad Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 5ª – 6ª.

Resim 118: Sultan II. Mehmed Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 6ª.

Resim 119: Sultan Bayezid Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 8ª.

Resim 120: Sultan I. Selim Han ve Sultan I. Süleyman. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 8ª – 9ª.

Resim 121: Sultan II. Selim Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 9ª.

Resim 122: Sultan III. Murad Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y.11^a.

Resim 123: Sultan III. Mehmed Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 11^b.

Resim 124: Sultan I. Ahmed Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y.14^a.

Resim 125: Sultan I. Mustafa Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y.14^b.

Resim 126: Sultan II. Osman Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 16^a.

Resim 127: Sultan IV. Murad Han ve Sultan I. İbrahim Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 16^b – 17^a.

Resim 128: Sultan IV. Mehmed Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 17^b.

Resim 129: Sultan II. Süleyman Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 19^a.

Resim 130: Sultan II. Ahmed Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 19^b.

Resim 131: Sultan II. Mustafa Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 21^a.

Resim 132: Sultan III. Ahmed Han ve Şehzadesi, Sultan I. Mahmud Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 21^b – 22^a.

Resim 133: Sultan III. Osman Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y.22^b.

Resim 134: Sultan III. Mustafa Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y.24^a.

Resim 135: Sultan I. Abdülhamid Han ve Sultan III. Selim Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 24^b – 25^a.

Resim 136: Sultan IV. Mustafa Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y.25^b.

Resim 137: Sultan II. Mahmud Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y.27^a.

Resim 138: Sultan II. Mahmud Han ve Sultan I. Abdülmecid Han. *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye*. TİEM, 1976. y. 27^b – 28^a.

2. 5. Hadikâtü'l Mülûk, Berlin Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz, Cod. Or. Fol. 3064

Osman-zâde Ahmed Tâ'ib'in Osmanlı padişahlarının biyografilerini yazdığı eserinin İsmet tarafından Sultan I. Abdülmecid'in dönemine kadar eklenmiş metni içeren eserdir. 1260/1844 tarihli albüm 79 yapraktır ve 32 padişahın sulu boya portresi bulunmaktadır. Portreler 30 x 19,5 cm boyutlarındadır. Guvaj boya tekniğiyle yapılmıştır. Bu eserde de II. Mahmud iki kere resmedilmiştir.⁵⁵

Hadikâtü'l Mülûk'ün Berlin'de bulunan bu albümden başka Londra'da bir özel koleksiyon (guvaj), Londra British Museum Or. 9505 (suluboya), İstanbul'da bir özel koleksiyon (suluboya)'da da birer nüshası bulunmaktadır. Osman-zâde Ahmed Tâib'in metninin yer aldığı nüshalarda yine sultan I. Osman'dan sultan Abdülmecid'e kadar Osmanlı padişahlarının portreleri bulunmaktadır. Aynı şekilde II. Mahmud iki kere resmedilmiştir.⁵⁶

Resim 139: Hadikât'ül Mülûk. BSPK, Cod. Or. Fol. 3064. y. 3^b - 27^a.

⁵⁵ Renda, Günsel (1977). s. 67; Renda, Günsel (1992). “Osmanlı Padişah Portreleri Bir 19. Yüzyıl Albümü. İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu.” Milano. s. 38,39. http://digital.staatsbibliothek-berlin.de/werkansicht?PPN=PPN739998471&PHYSID=PHYS_0001&DMDID=&view=picture (Erişim: 10 Mart 2018)

⁵⁶ Renda, Günsel (1992). 38-39; Titley, Norah M. (1981). “Miniatures From Turkish Manuscripts A Catalogue and Subject Index of Painting in the British Library and the British Museum.” London. s. 63,64.

Resim 140: Sultan I. Osman ve Sultan Orhan. *Hadikâ'tü'l Mülûk*. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 6^b - 8^b.

Resim 141: Sultan I. Murad ve Sultan I. Bayezid. *Hadikâ'tü'l Mülûk*. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 10^b - 13^b.

Resim 142: Sultan I. Mehmed ve Sultan II. Murad. *Hadikâ'tü'l Mülûk*. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 15^b-17^b.

Resim 143: Sultan II. Mehmed ve Sultan II. Bayezid. *Hadikâ'tü'l Mülûk*. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 20^b-24^b.

Resim 144: Sultan I. Selim ve Sultan I. Süleyman. *Hadikâ'tü'l Mülûk*. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 27^b-31^b.

Resim 145: Sultan II. Selim ve Sultan III. Murad. *Hadikâ'tü'l Mülûk*. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 36^b - 38^b.

Resim 146: Sultan III. Mehmed ve Sultan I. Ahmed. *Hadikâ'tü'l Mülûk*. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 41^b - 43^b.

Resim 147: Sultan I. Mustafa ve Sultan Sultan II. Osman. *Hadikâ'tü'l Mülûk*. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 46^b - 47^b.

Resim 148: Sultan IV. Murad ve Sultan IV. Mehmed. *Hadikâ'tü'l Mülûk*. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 49^b
- 52^b.

Resim 149: Sultan I. İbrahim ve Sultan II. Süleyman. *Hadikâ'tü'l Mülûk*. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 54^b - 58^b.

Resim 150: Sultan II. Ahmed ve Sultan II. Mustafa *Hadikâ'tü'l Mülûk*. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 59^b - 60^b

Resim 151: Sultan III. Ahmed ve Sultan I. Mahmud. *Hadikâ'tü'l Mülûk*. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 63^b - 65^b

Resim 152: Sultan III. Osman ve Sultan III. Mustafa. *Hadikâ'tü'l Mülûk*. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y. 67^b - 68^b.

Resim 153: Sultan I. Abdülhamid ve Sultan III. Selim. *Hadikâ'tü'l Mülûk*. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y 69^b
- 70^b.

Resim 154: Sultan IV. Mustafa ve Sultan II. Mahmud. *Hadikâ'tü'l Mülûk*. BSPK, C. Or. Fol. 3064. y 72^b
- 73^b.

Resim 155: Sultan II. Mahmud ve Sultan I. Abdülmecid. *Hadikâ'tü'l Mülük*. BSPK, C. Or. Fol. 3064.
y.74^b - 77^b.

2. 6. Padişah Portreleri Albümü, TSMK, H. 2027

Topkapı Sarayı'nda bulunan albüm 28,5 x 21,5 cm boyutlarındadır. İçerisinde isim, tarih veya metin yoktur. Albüm bugün dağınık haldedir. Sultan I. Osman'dan Sultan II. Mahmud'a kadar padişahların madalyon içinde yarım boy portreleri bulunmaktadır. II. Mahmud'un geleneksel ve kıyafet reformundan sonraki kıyafetiyle iki portresi vardır. Portrelerin çerçevelendiği madalyonların alt kısmında sadece sultanların isimleri yazılıdır. Metinsiz olan bu albümdeki padişahların resimleri Fihrist-i Şâhân ve Zeyillerinde bulunanlarla madalyonların çerçeve ayrıntıları dışındaki tüm özellikleri aynıdır.

Resim 156: *Sultân I. Osmân*. TSMK, H. 2027. 1^a- 1^b.

Resim 157: *Sultân Orhân* TSMK, H. 2027. 2^a- 2^b.

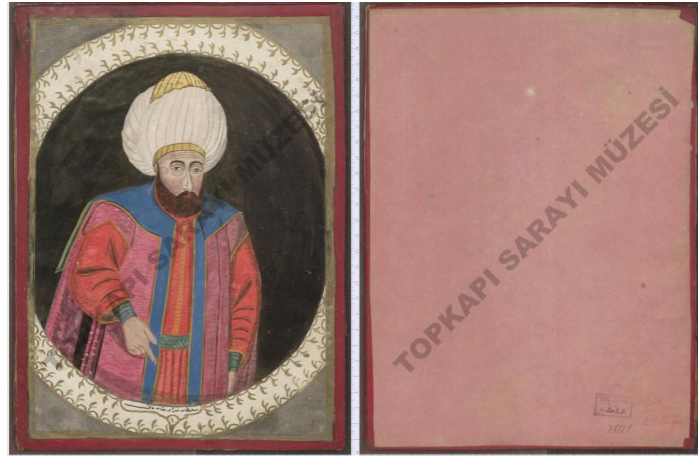
Resim 158: *Sultân Murâd ibn-i Sultân Orhân el-Maruf begazi Hüdâvendigâr.* TSMK, H. 2027. 3^a- 3^b.

Resim 159: *Yıldırım Sultan Bâyezid Gâzi.* TSMK, H. 2027. 4^a- 4^b.

Resim 160: *Cülusu Sultan Mehmed Hân Gâzi.* TSMK, H. 2027. 5^a- 5^b.

Resim 161: *Sultân II. Murâd Hân.* TSMK, H. 2027. 6^a- 6^b.

Resim 162: *Sultân II. Mehmed Fâtih.* TSMK, H. 2027. 7^a- 7^b.

Resim 163: *Sultân Selim Hân İbni Sultân Bâyezid Hân.* TSMK, H. 2027. 8^a- 8^b.

Resim 164: *Sultân Süleyman Hân.* TSMK, H. 2027. 9^a- 9^b.

Resim 165: *Sultân II. Selim Hân İbni Sultân Süleyman Hân.* TSMK, H. 2027. 10^a- 10^b.

Resim 166: *Sultân III. Murâd Hân İbni Sultân Selim Hân.* TSMK, H. 2027. 11^a- 11^b.

Resim 167: *Sultân III. Mehmed Hân.* TSMK, H. 2027. 12^a- 12^b.

Resim 168: *Sultân I. Ahmed Hân İbni Sultân Mehmed Hân.* TSMK, H. 2027. 13^a- 13^b.

Resim 169: *Sultân I. Mustafa Hân İbni Sultân Mehmed Hân.* TSMK, H. 2027. 14^a- 14^b.

Resim 170: *Sultân II. Osmân Hân İbni Ahmed Hân.* TSMK, H. 2027. 15^a- 15^b.

Resim 171: *Sultân IV. Murâd Hân İbni Ahmed Hân.* TSMK, H. 2027. 16^a- 16^b.

Resim 172: *Sultân İbrâhim Hân İbni Ahmed Hân.* TSMK, H. 2027. 17^a- 17^b.

Resim 173: *Sultân IV. Mehmed Hân İbni İbrâhim Hân.* TSMK, H. 2027. 18^a- 18^b.

Resim 174: *Sultân II. Süleymân Hân İbni İbrâhim Hân.* TSMK, H. 2027. 19^a- 19^b.

Resim 175: *Sultân II. Ahmed Hân İbni İbrâhim Hân.* TSMK, H. 2027. 20^a- 20^b.

Resim 176: *Sultân II. Mustafa.* TSMK, H. 2027. 21^a- 21^b.

Resim 177: *Sultân III. Ahmed İbni IV. Mehmed Hân.* TSMK, H. 2027. 22^a- 22^b.

Resim 178: *Sultân I. Mahmud Hân İbni Sultân II. Mustafa Hân.* TSMK, H. 2027. 23^a- 23^b.

Resim 179: *Sultân III. Osmân Hân İbni II. Mustafa Hân.* TSMK, H. 2027. 24^a- 24^b.

Resim 180: *Sultân III. Mustafa Hân İbni Sultân III. Ahmed Hân.* TSMK, H. 2027. 25^a- 25^b.

Resim 181: *Sultân Abdülhâmid Hân İbni Sultân III. Ahmed Hân.* TSMK, H. 2027. 26^a- 26^b.

Resim 182: *Sultân III. Selim Hân İbni Sultân III. Mustafa.* TSMK, H. 2027. 27^a- 27^b.

Resim 183: *Sultân IV. Mustafa Hân İbni Sultân Absülhamid Hân.* TSMK, H. 2027. 28^a- 28^b.

Resim 184: *Sultân Gâzi II. Mahmud İbni Sultân Abdülhamid Hân Gazi.* TSMK, H. 2027. 29^a- 29^b.

Resim 185: *Sultân II. Mahmud Hân İbni Sultân Abdülhamid Hân.* TSMK, H. 2027. 30^a- 30^b.

2. 7. Padişah Portre Albümlerinden Dağınık yapraklar, Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu

Koleksiyonda 19. yüzyılda Osmanlı padişah albümleri için yapıldığı düşünülen farklı boyutlarda, tek yaprak ve tam boy padişah portreleri yer almaktadır. Kağıt üzerine guvaj boya tekniğiyle yapılmışlardır. Sultanlar bir taht üzerinde geleneksel kıyafetleri olan kürklü kaftanlarıyla resmedilmişlerdir. Başlarında yüksek sorguçlu sarıkları bulunmaktadır. Göğüslerinde ise mücevherlerle süslenmiş hançerleri görülmektedir. II. Mahmud hem geleneksel hem de kıyafet reformu yaptıktan sonra yeni kıyafetleriyle betimlenmiş iki resim vardır. Geleneksel kıyafetleriyle resmedilen II. Mahmud portresinin altında *The Reigning Sultan Mahmoud* yazılıdır. Diğer Sultan II. Mahmud ve Abdülmecid portreleri ise setre pantolon, pelerin ve fesle resmedilmiştir. II. Mahmud portresinde solunda şair Şefik tarafından fes reformuyla ilgili bilgiler ve H. 1244 (M. 1828) tarihi, sağ tarafında ise ölümüyle ilgili bilgilerin altında H. 1255 (M. 1839) tarihini gösteren Osmanlıca yazılar bulunmaktadır. Abdülmecid'in portresinin iki yanında da tahta geçişi cülusu hakkında bilgiler bulunmaktadır.⁵⁷

Resim 186 - 187: *Sultan III. Selim ve Sultan IV. Mustafa.* Suna ve İnan Kıraç Koleksiyonu. 45x30,5cm – 45x33,5cm. (Renda, Günsel. 2005).

⁵⁷ Renda, Günsel (2005). s. 28-39.

Resim 188 - 189: *Sultan II. Mahmud*. Suna ve İnan Kıraç Koleksiyonu. 27x17cm – 29,5x19,5cm.
(Renda, Günsel. 2005).

Resim 190: *Sultan Abdülmecid*. Suna ve İnan Kıraç Koleksiyonu. 29,5x19,5cm. (Renda, Günsel. 2005).

3. 8. Diğer Padişah Portre Albümleri

19. yüzyılda yapılmış benzer padişah portre dizileri yurt içinde ve yurt dışında bazı müze ve özel koleksiyonlarda da bulunmaktadır. Ancak bazı portre albümlerin verilerine ulaşamamıştır.

Londra, Özel koleksiyon’unda *Hâdikât’ül Mülûk* albümünde Sultan I. Osman’dan Abdülmecid’e kadar 32 padişah portresi bulunur. Eser bugün dağınık haldedir. Sultan II. Mahmud iki kere resmedilmiştir. Guvaj boya tekniğinde yapılan portreler 28 x 36 cm boyutlarındadır. İçerisinde Osmanzâde Ahmed Taib tarafından padişahları biyografilerini yazdığı metin bulunmaktadır.⁵⁸

Lonra, British Library, Or. 9505 numaya kayıtlı *Hâdikât’ül Mülûk* albümünde madalyon içinde Abdülmecid’e kadar 32 padişah portresi resmedilmiştir. Portreler 29,2 x 19,8 cm boyutlarında suluboya ile yapılmıştır. Osmanzâde Ahmed Taib’ in metni bulunur.⁵⁹

İstanbul, Özel Koleksiyon, *Hâdikât’ül Mülûk’* de Sultan I. Osman’dan Sultan Abdülmecid’ e kadar 32 padişah portresi yer alır. Portreler 26,5 x 19 cm boyutlarında suluboya ile yapılmışlardır. Albümde Osmanzâde Ahmed Taib’in padişah biyografileri vardır.⁶⁰

İstanbul, Özel Koleksiyon’da Portre Albümü, içerisinde tarih veya metin bulunmaz. Suluboya ile yapılan portreler 29 x 21 cm boyutlarındadır. Madalyon içinde Sultan I. Osman’dan II. Mahmud’a kadar 30 padişah portresi bulunmaktadır.⁶¹

İstanbul, Özel Koleksiyon’ da Tomar şeklinde 30 padişah portresi bulunmaktadır. Tomar’da bulunan portreler madalyon içerisine guvaj boya ile yapılmış ve boyutları da 18,5 x 17,5 cm’dir.

⁵⁸ Renda, Günsel (1992). .s. 38.

⁵⁹ Titley, Norah M. (1981). “*Miniatures From Turkish Manuscripts (A Catalogue and Sunject Index of Painting in the British Library and the British Museum.)*” British Library, London. s. 63,64.

⁶⁰ Renda, Günsel (1992). s. 38.

⁶¹ Renda, Günsel (1992). s. 38.

Los Angeles, Binney Collection, Cat. no. 43A. da bulunan portre albümde madolyonla çerçeveli Sultan Abdülmecid'e kadar büst portreler betimlenmiştir. 28,4 x 19,7 cm boyutlarında suluboya ile resimlenmişlerdir.⁶²

İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi Kitaplığı, H. 1896 numaradaki tomar halindeki eserde madolyan içinde portreler bulunmaktadır. II. Mahmud'a kadar 30 Osmanlı padişahının portresi guvaj boya tekniğiyle 19 x 17 cm boyutlarında betimlenmişlerdir.⁶³

İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi Resim Galerisi'nde 17/203 numaralı isimsiz albümde guvaj boyayla, Sultan Abdülmecid'e kadar 32 padişah portresi resmedilmiştir. Portreler 26 x 19 cm boyutlarındadır.⁶⁴

⁶² Binney, Edward. (1979). *Turkish Miniature Paintings and Manuscripts from the Collection of Edward Binney*. Portland, Oregon. s. 136,137;

<https://www.harvardartmuseums.org/collections/object/215586?position=43>

⁶³ Renda, Günsel (1992). s. 38.

⁶⁴ Renda, Günsel (1992). s. 38.

3. NAFİZ PAŞA’NIN FİHRİST-İ ŞÂHÂN VE ZEYİLLERİ

Fihrist-i Şâhân, Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi (ö. 1657/1658) tarafından IV. Mehmed (1648-87) döneminde yazılmıştır. Solak-zâde’nin eserinde I. Osman’dan IV. Mehmed’e kadar gelen Osmanlı padişahlarının cülus ve ölüm yıllarını, dönemlerindeki en önemli olaylarından bazılarını dört-beş beyitle ifade etmiştir.

Adı geçen padişahların bazılarında saltanatları sırasında yaptıkları savaşlar yazılmıştır. Şair, Sultan II. Mehmed’in İstanbul’un fethi, Sultan I. Selim’in Çaldıran zaferi, Mısır ve İran seferler, Sultan III. Murad’ın Şirvan ve Tebriz’i alması gibi önemli olaylara değinmiştir.

Fihrist-i Şâhân’a zamanla çeşitli şairler tarafından zeyiller yazılmıştır. Şairlerden tespit edilenler: Vakantüvis Raşid Efendi, Abdülgafûr Lebîb Efendi, Derviş Mülhem Efendi, Said Paşa, Rüşdi-zade Reşid Hasan Efendi, Müstakim-zâde Süleyman Efendi ve Ziya Paşa’dır. Esere zeyil yazan şair/yazarlarının genellikle Diyarbakırlı olması dikkat çekici bir özelliktir.

Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri’nin bugüne kadar ⁶⁵ on üç nüsha tespit edilmiştir. Solakzâde kendi adıyla kaleme aldığı Solakzâde Tarihi’inde Osmanlı devletinin başlangıcından 1657 yılına kadar olan tarihi olayları kaleme almıştır. Fihrist’i Şâhân eserinde yazdığı tarihin kısa bir özetidir. Bu kısa manzum eser genellikle yazarın kaleme aldığı Solakzâde Tarihi kitabının başına eklenmiş, Osmanlı devletinin padişahları için iyi dilek, dua niteliğinde kullanılmıştır.

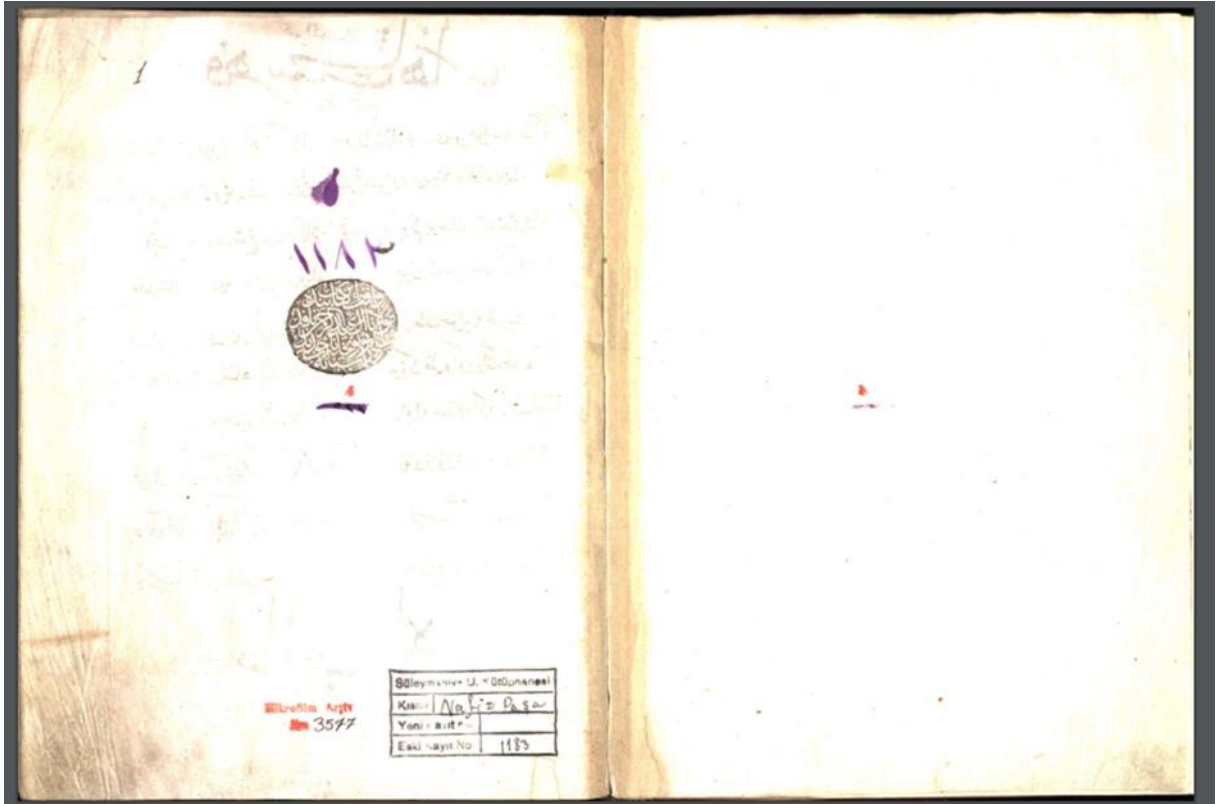
⁶⁵ Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi, No. 1318.
Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, No. 3612/16.
Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, No. 1183.
Süleymaniye Kütüphanesi, Hüsrev Paşa, No. 327/2.
Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye, No.1085/3.
Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye, No. 993/4.
Süleymaniye Kütüphanesi, Reşit Efendi, No. 671/2
Topkapı Sarayı Müzesi, Hazine Kitaplığı, No. 1565.
Topkapı Sarayı Müzesi, Revan Köşkü Kitaplığı, No. 2020.
Topkapı Sarayı Müzesi, Yeniler Kitaplığı, No. 4413.
İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No. 2507.
İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No. T 234.
Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi, No. 382.

Süleymaniye Kütüphanesi Nafiz Paşa No. 1183'de kayıtlı olan Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri, diğer kütüphanelerde, müze ve kitaplıklardaki nüshalardan farklı olarak Osmanlı padişahlarının suluboya portrelerinin bulunduğu tek eser olması dolayısıyla önemlidir.

Nafiz Paşa kitaplığındaki Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri eserinin cildi meşin vişneçürüğü renkli ve yıldız çerçevesindedir. 261 x 190 mm boyutunda toplam 140 sayfadır. İlk sayfada kayıtlı olduğu Nafiz Paşa mührü ve 1183 numarası bulunmaktadır. Yaprakların b yüzünde beyitler, a yüzünde Osmanlı padişahlarının isimleri yazılıdır. Takip eden yaprağın b yüzünde padişah portreleri yer alırken a yüzleri boştur.

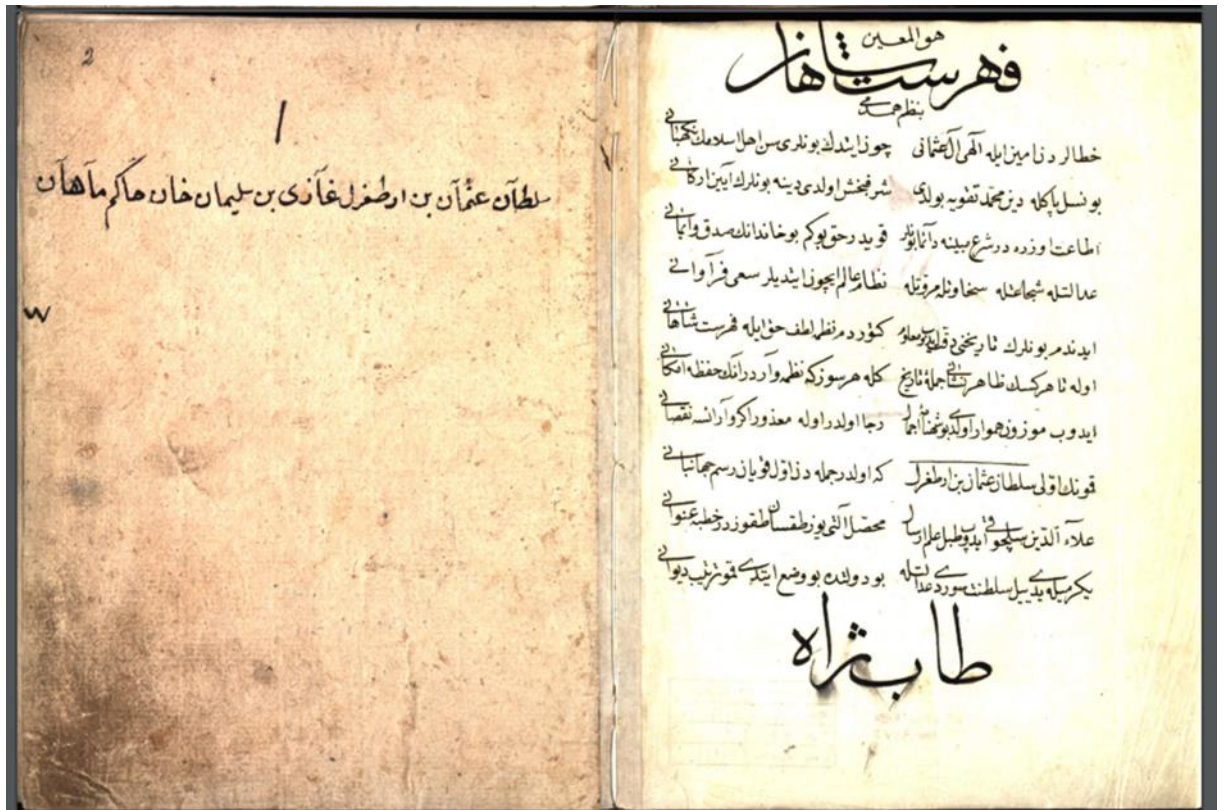
Eserde Solakzâde Hemdemi'nin 92, Lebib Abdulgafûr Amidi'nin 48 ve Said Paşa'nın 72 beyitlik şiirleri yer almaktadır. Solakzâde Hemdemi, I. Osman'dan başlayarak IV. Mehmet'e kadar; Lebib Abdulgafûr Amidi, II. Süleyman'dan (1687-91) III. Osman'a (1754-57) ve Said Paşa III. Mustafa'dan (1757-74) II. Mahmut'a (1808-39) kadar olan Osmanlı padişahlarının cülus ve ölümlerini, dönemlerindeki önemli olayları beyitlerle anlatmışlardır.

Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri'nde Osmanlı padişahlarının 33 portresi yer alır. Eserde I. Osman'dan I. Abdülmecit'e (1839-61) kadar olan padişahların madalyon çerçevesinde suluboya resimleri ve I. Abdülaziz'in (1861-76) bir fotoğrafı bulunmaktadır. Sultan II. Mahmud geleneksel kıyafetleri ve kıyafet reformu sonrası yeni kıyafetleriyle iki kere betimlenmiştir.

Resim 191. Nafiz Paşa Mührü. *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 1^a.

Mühürde, Vakf-ı İn-kitab Bende-i Mevlana Es-seyyid Abdurrahman Nafiz Paşa Mevlevihane-i Cedid-i Der-asitane, yazısı 1267 (M. 1850-51) tarihi yazılıdır.

Resim 192: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 1^b, 2^a.

Süleyman Han İbni Ertuğrul Gazi İbni Sultan Osman

Solakzâde, nazım şeklinde yazdığı eserine İslam'ın koruyucusu olarak seçtiği Al-i Osman'ı yani padişahları hatalarından dolayı affetmesini dileyerek başlar. Onlara Hz. Muhammed'in dinini güçlendirme şerefine bahşedildiğini vurgular. Bu hanedan daima dine itaat etmiş ve bağlı kalmışlardır. Dünyayı adalet, iyilik, cömertlik ve merhametle yönetmişlerdir.

Tarihi dikkatle incelediğini belirten Solakzâde, herkes kolayca ezberlesin, hatırlansın diye padişahların hayatını nazımla yazdım ve vezinli bir şekilde özetledim demektedir. Bir eksiği varsa mazur görülmesini ister.

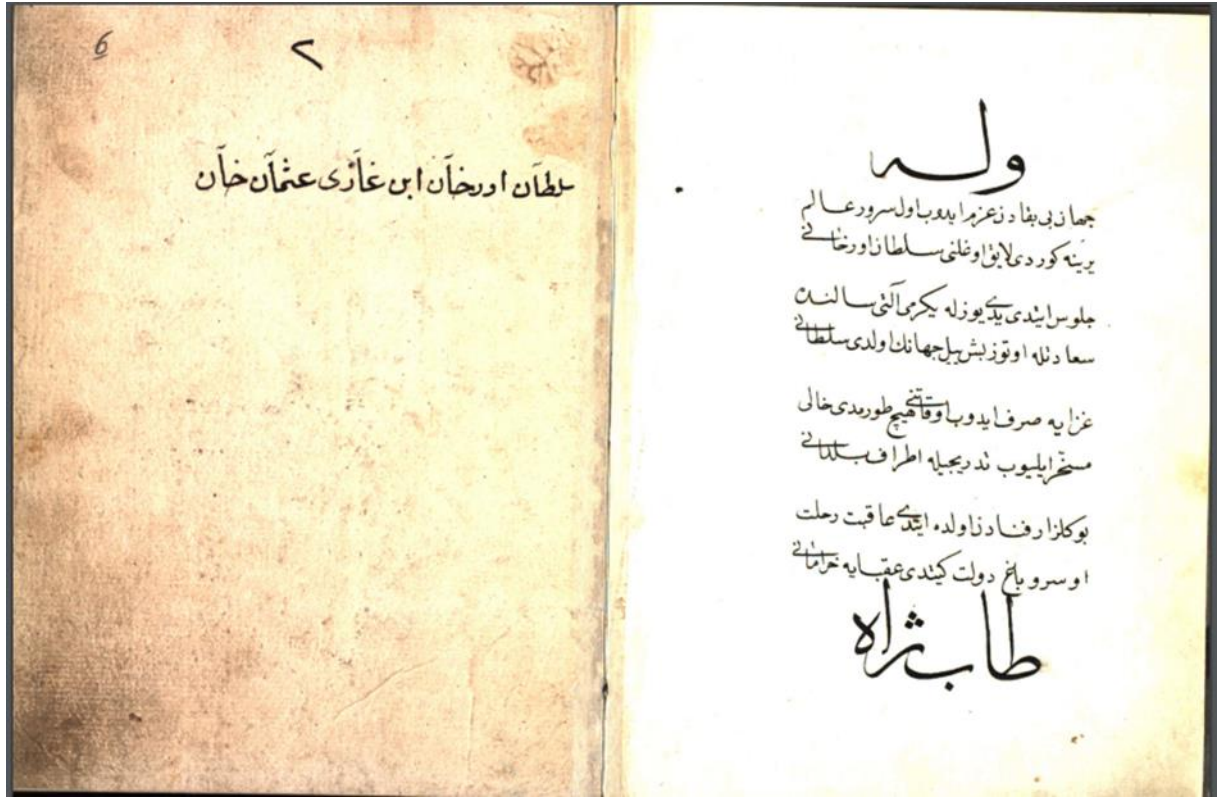
Devletin ilk sultanı Ertuğrul oğlu Osman Han'dır. Devleti resmi olarak kuran odur. Selçuklu Alaaddin' in devleti yıkılınca 699'da (1281. M.) adına hutbe okuttu, bu devletin düzenini kurdu. Yirmi yedi yıl bu devlete padişahlık yaptı.⁶⁶

⁶⁶ Bkz. Ek.1, s.166.

Resim 193: Sultan Osman Gazi (1281-1324/26). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 2^b, 3^a.

Sultan pembe renkli yaka ve ön kenarları altın yıldızlı merasim kaftanının içinde koyu yeşil iç kaftanı giyer, iki eliyle kılıcını tutar. Belinde kırmızı kuşağı görünür. Altın serpuş üzerine yüksekçe sarılmış bir sarık takar. Ayrıca sarığın üzerinde beyaz, yelpaze şeklinde bir sorguç vardır. Siyah kısa sakallı ve kırmızı yanaklıdır.

Resim 194: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 3^b, 4^a.

Sultan Orhan Gazi İbni Osman Han

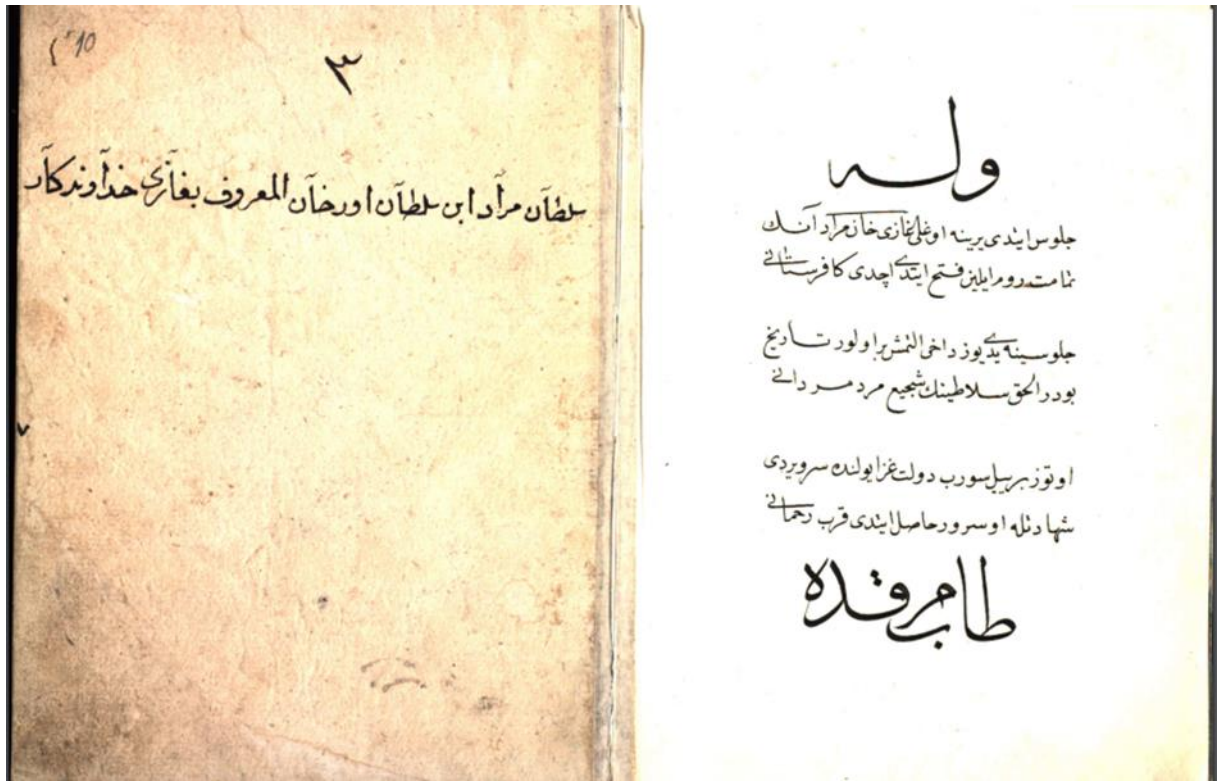
Solakzâde, I. Osman'ın vefatından sonra yerini oğlu Orhan Han'a bıraktığını belirtir. 726'da (1324. M.) cülûs ettiğini ve otuz beş yıl saadetle padişahlık yaptığını söyler. Sultan Orhan padişahlığı boyunca sınırları genişletmek için çalışmıştır. Solâkzade'nin geçici gül bahçesine benzettiği dünyadan Sultan, ahirete göç etmiştir.⁶⁷

⁶⁷ Bkz. Ek. 1, s. 167.

Resim 195: Sultan Orhan Gazi (1324-62). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 4^b, 5^a.

Sultanın giydiği kırmızı merasim kaftanın yaka ve ön kenarlı mavi renklidir. Koyu yeşil iç kaftanı giyer. Kırmızı kuşağı kaftanın içinden görülür. Siyah sakallı kırmızı yanaklıdır. Alın çizgileri, gözaltı torbalarıyla betimlenmiştir. Kırmızı serpuş üzerine beyaz yüksek sarıktır.

Resim 196: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 5^b, 6^a.

Sultan Murad Sultan İbni Orhan El-Maruf Gazi Hüdavendigâr

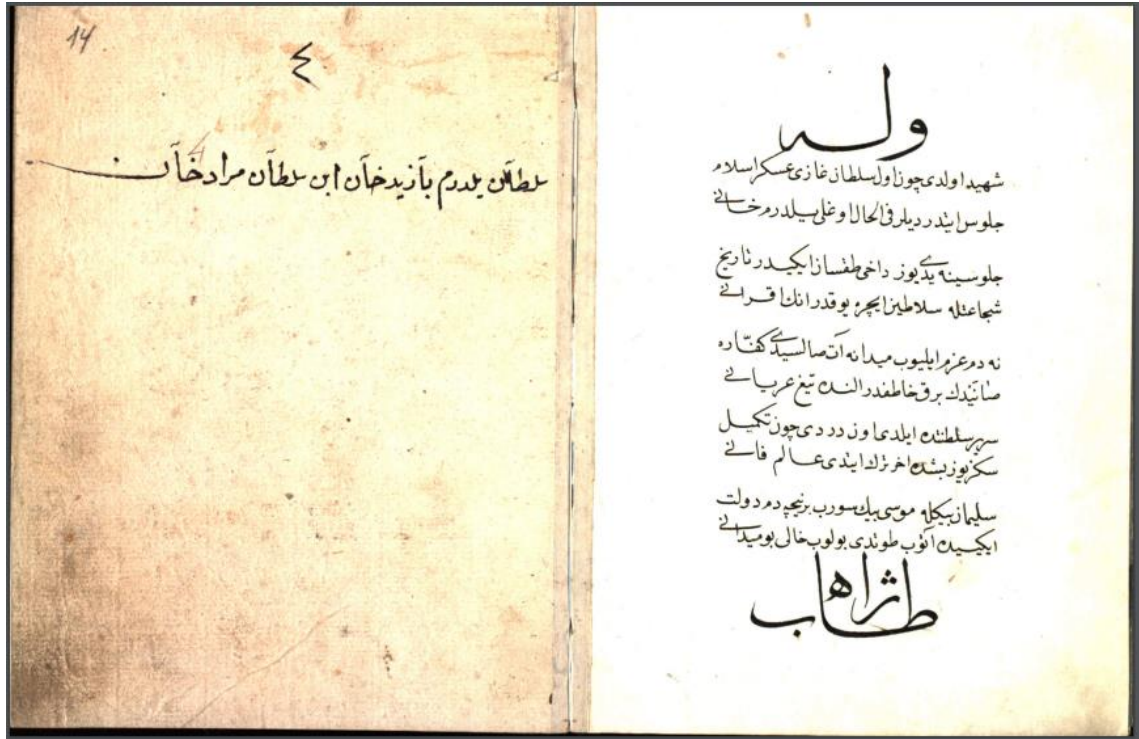
Sultan Orhan öldükten sonra oğlu Gazi Murat Han cülûs ettiğini belirten şair, Rumeli'nin de bu dönemde kâfirlardan alındığına değinir. Sultan I. Murat cülûs ettiğinde tarih 761'dır (1362. M.). Bu padişaktır, Sultanların yiğit ve cesur olanı. Otuz bir yıl tahtta kalmıştır. Başını gaza yoluna vermiş ve Allah ona şehit olmayı nasip etmiştir.⁶⁸

⁶⁸ Bkz. Ek. 1, s. 168.

Resim 197: Sultan I. Murad (1362-89). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 6^b, 7^a.

Kırmızı merasim kaftanının yaka ve ön kenarları koyu kahverengidir. İç kaftanı ise yeşil renklidir. Beline kırmızı kemer takmıştır. Altın yaldızlı serpuş üzerinde yüksek sarık vardır. Siyah sakallı, kırmızı yanaklıdır.

Resim 198: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 7^b, 8^a

Sultan Yıldırım Bâyezid Han İbni Sultan Murat Han

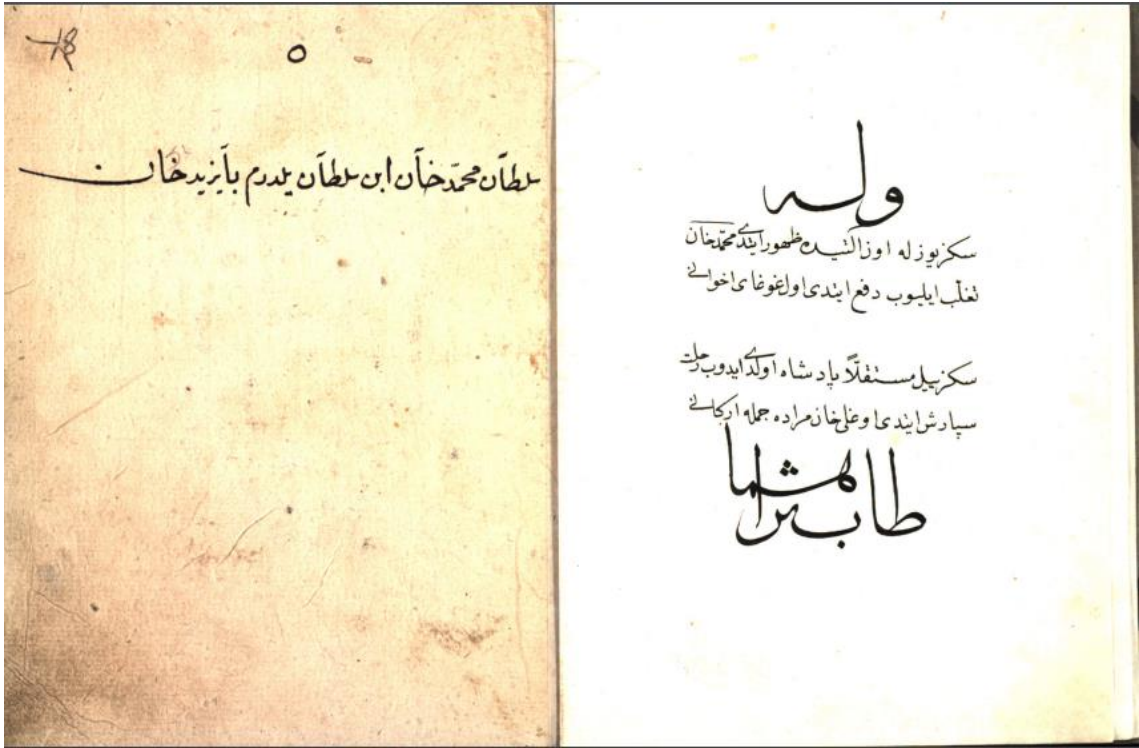
Solâkzade' nin İslam askeri olarak nitelendiği Sultan I. Murat şehit olduktan sonra yerine oğlu Yıldırım 792 (1389. M.) cülus etmiştir. Şair, adı geçen bütün padişahlara olduğu gibi Yıldırım Bâyezid' in da yiğitliğinden ve cesaretinden bahseder ve ne zaman kafirlerle savaşmak için atına binse sanılırdı ki elinde yıldırım gibi keskin bir kılıç var diye ekler. On üç yıl tahtta kalmıştır. 805 (1402. M.) yılında fani dünyayı terk etmiştir. Solakzâde Yıldırım Bâyezid'ın ölümünden sonraki fetret devrine gönderme yaparak, Sultanın oğulları Musa ve Süleyman beyin iç savaşa neden olduğunu belirtmiştir.⁶⁹

⁶⁹ Bkz. Ek. 1, s.169.

Resim 199: Sultan Yıldırım Bâyezid (1389-1402). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 8^b, 9^a.

Koyu kahve merasim kaftanının yaka ve ön kenarları baklava desenlidir. Altın yıldız iç kaftanı giyinmiş. Kaftanın altından kırmızı kemer takar. Siyah sakallı, kırmızı yanaklıdır. Gözaltı torbaları Altın yıldızlı serpuş üzerine yüksek sarık takar.

Resim 200: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 9^b, 10^a.

Sultan Mehmed Han İbni Sultan Yıldırım Bâyezid Han

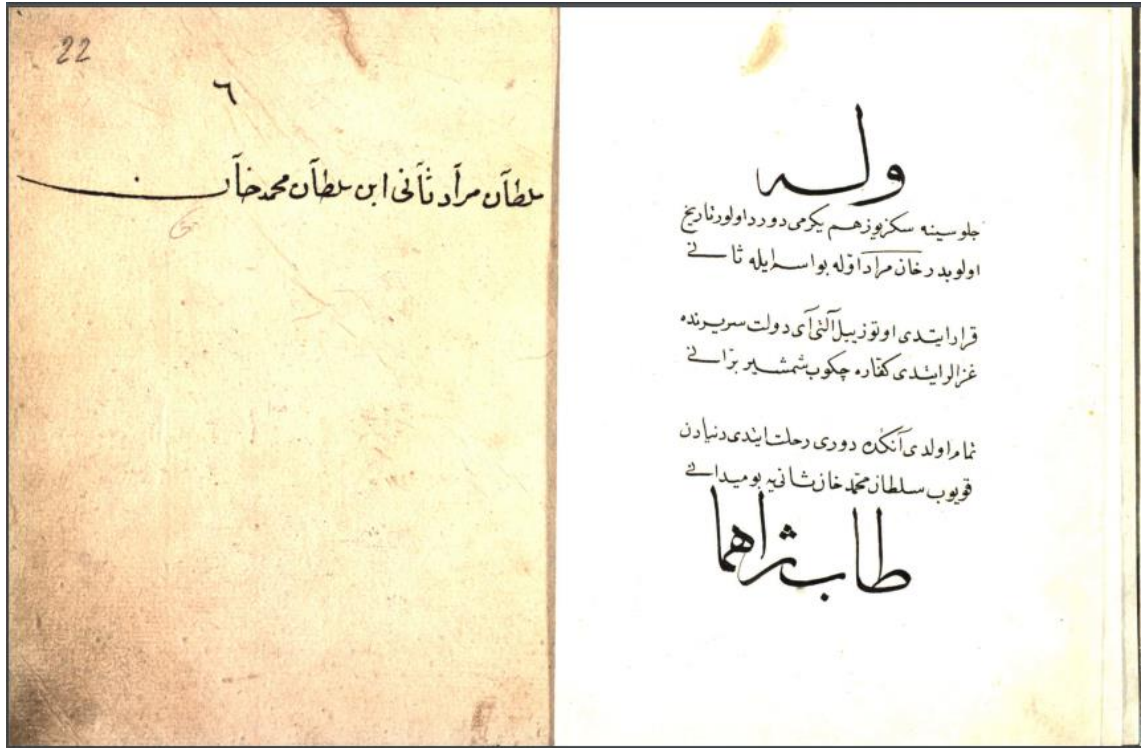
Beyitte, 816 (1402. M.) yılında Sultan Mehmed'in karışıklıkların üstesinden geldiğini ve sekiz yıl padişahlık yaptığı yazılıdır. Sultan Mehmed tahtını oğlu Murad Han'a bırakmıştır.⁷⁰

⁷⁰ Bkz. Ek. 1, s. 170.

Resim 201: Sultan I. Mehmed (1402-13). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 10^b, 11^a.

Sultanın yeşil merasim kaftanın yaka ve ön kenarları koyu kahve renklidir. Kırmızı iç kaftanı giyer. Belinde yeşil kuşak takar. Siyah kısa sakallı kırmızı yanaklıdır. Altın yıldız serpuş üzeri yüksek sarık takar.

Resim 202: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 11^b, 12^a.

Sultan II. Murad İbni Sultan Mehmed Han

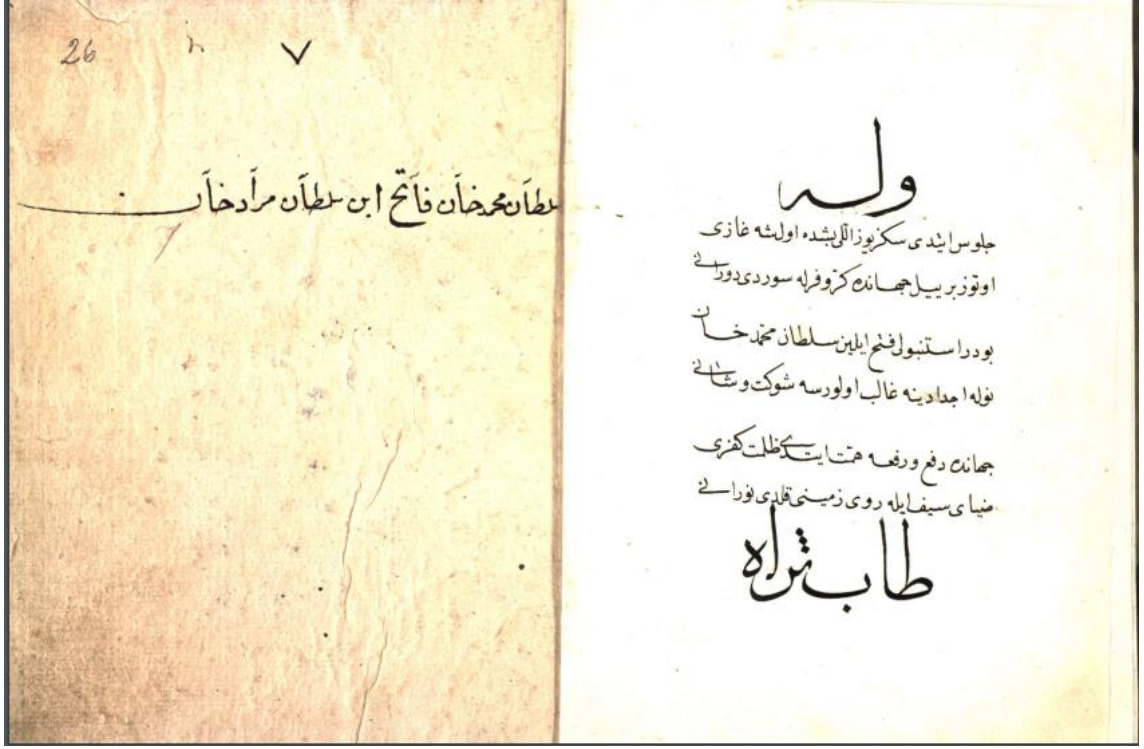
824 (1421. M.) yılında Sultan Murad cülus etmiştir. Bu ismi taşıyan ikinci padişah olmuştur. Tahtta otuz yıl kalmıştır. O da kâfire karşı savaşlar yapmıştır. Devri bitip bu dünyadan göç edince tahtı II. Sultan Mehmed' e bırakmıştır.⁷¹

⁷¹ Bkz. Ek. 1, s. 171.

Resim 203: Sultan II. Murad (1421-1444/ 1446-51). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 12^b, 13^a.

Pembe merasim kaftanın yaka kısmı mavidir. Sultân kırmızı iç kaftanı giyer. Yeşil kemer takmıştır. Altın yıldız serpuşlu, yüksek sarık takar. Kahverengi sakallarında beyazlar vardır. Alnındaki yoğun çizgilerle, gözaltı torbalarıyla tasvir edilmiştir.

Resim 204: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 13^b, 14^a.

Sultan Mehmed Han Fatih İbni Sultan Murad Han

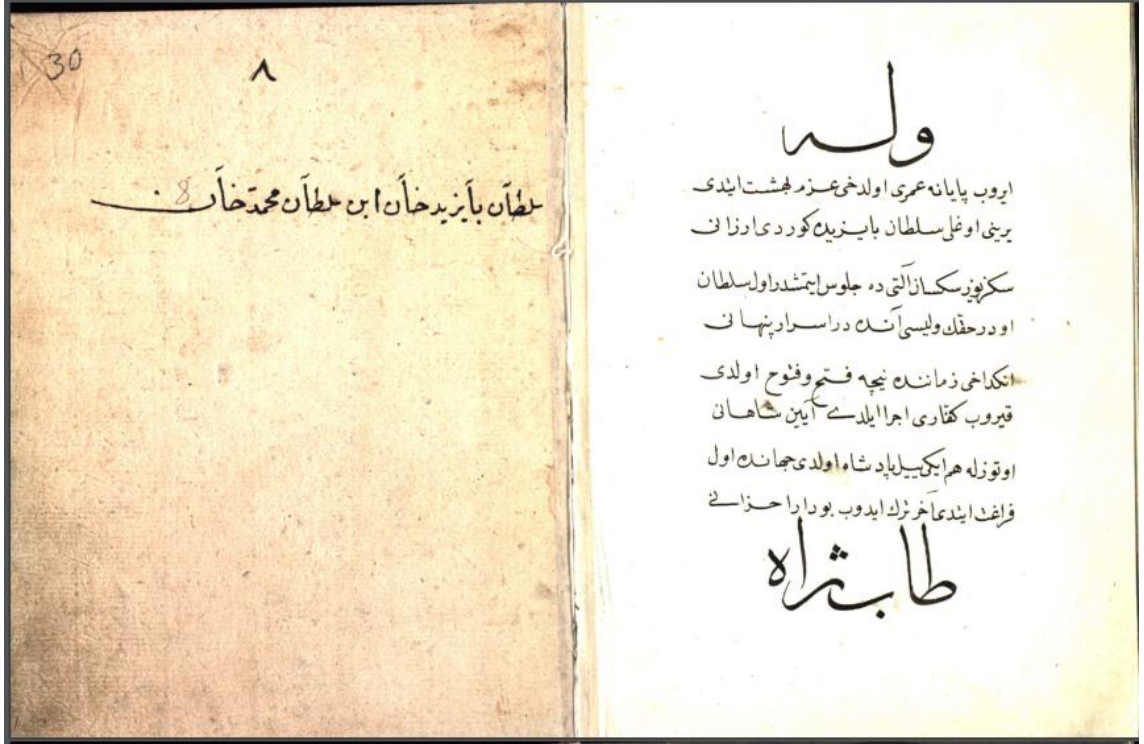
Şair, 855 (1451. M.) yılında adil padişah dediği Sultan II. Mehmed cülus ettiğini belirtmiştir. Otuz bir yıl cihana hükmetmiştir. Bu Sultandır, İstanbul'u fetheden Gazi Mehmed Han. Ecdadında bu ulu şan ona nasip olmuştur. Cihanı kâfirlerden temizlemiş ve nurlu kılıcıyla yeryüzünü nurlu kılmıştır.⁷²

⁷² Bkz. Ek. 1, s. 172.

Resim 205: Sultan II. Mehmed (1444-46/ 1451-81). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 14^b, 15^a.

Genç sultan yakası ve içi kakum kürklü, çaprastlı mavi bir merasim kaftanı giyer. İç kaftanı yeşil, belindeki kuşağı kırmızı renklidir. Sarığın altın yıldızlı bir kuşak ve bir tane sorguç takmıştır. İki eliyle kılıcını tutmaktadır. Siyah kısa sakallı ve kırmızı yanaklı betimlenmiştir.

Resim 206: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 15^b, 16^a.

Sultan Bâyezid Han İbni Sultan Mehmed Han

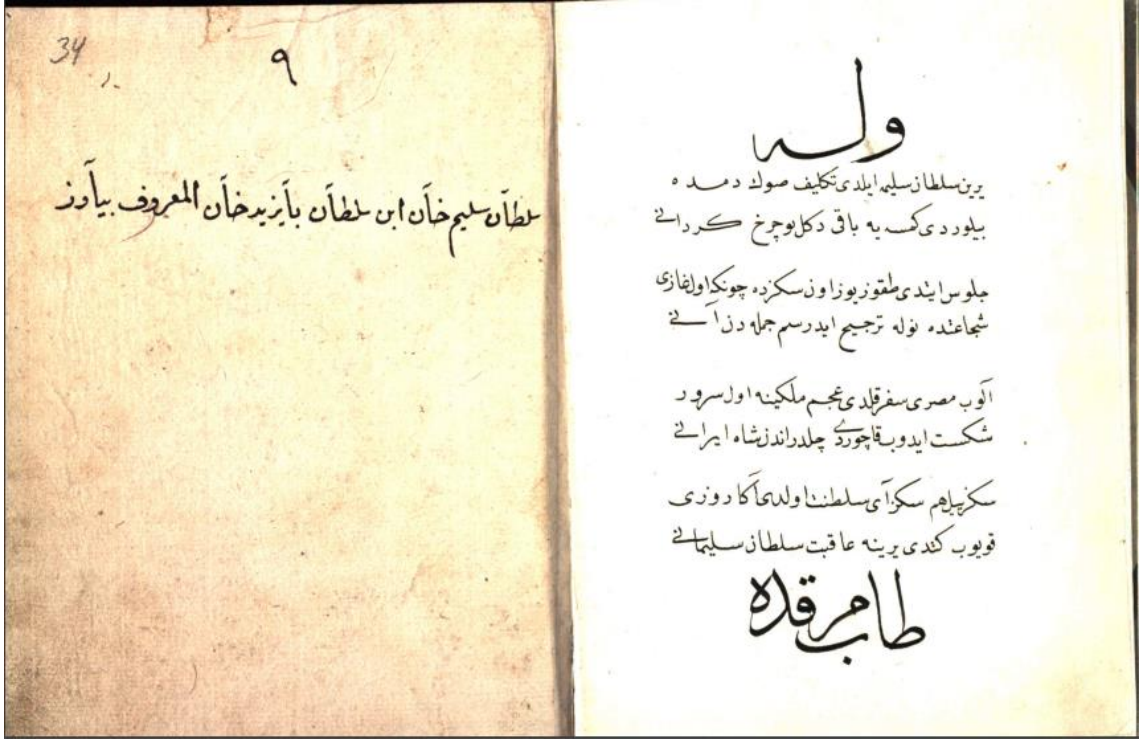
Solakzâde, II. Mehmed' in ömrü son bulup cennete gittikten sonra tahtını oğlu Sultan Bâyezid' a layık gördüğünü söylemiştir. Sultan 886'da (1481. M.) cülus etmiştir. Zamanında birçok fetihler yapmış ve kâfirlerin gücünü kırmıştır. Otuz iki yıl padişahlık yapmıştır. Feragat etmiştir bu hüzünlü dünyadan.⁷³

⁷³ Bkz. Ek. 1, s. 173.

Resim 207: Sultan II. Bâyezid (1481- 1512). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 16^b, 17^a.

Yaşlı olarak tasvir edilen sultan yakası ve içi kakum kaplı, çarpastlı yeşil merasim kaftanı giyer. İç kaftanın rengi sarıdır. Kırmızı bel kuşaklıdır. Yüksek sarığında bir sorguç takılıdır. Kırılmış sakallı, alnı kırışık ve gözaltı torbalarıyla yaşlı bir sultan olarak betimlenmiştir.

Resim 208: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 17^b, 18^a.

Sultan Selim Han İbni Sultan Bâyezid Han El- Maruf

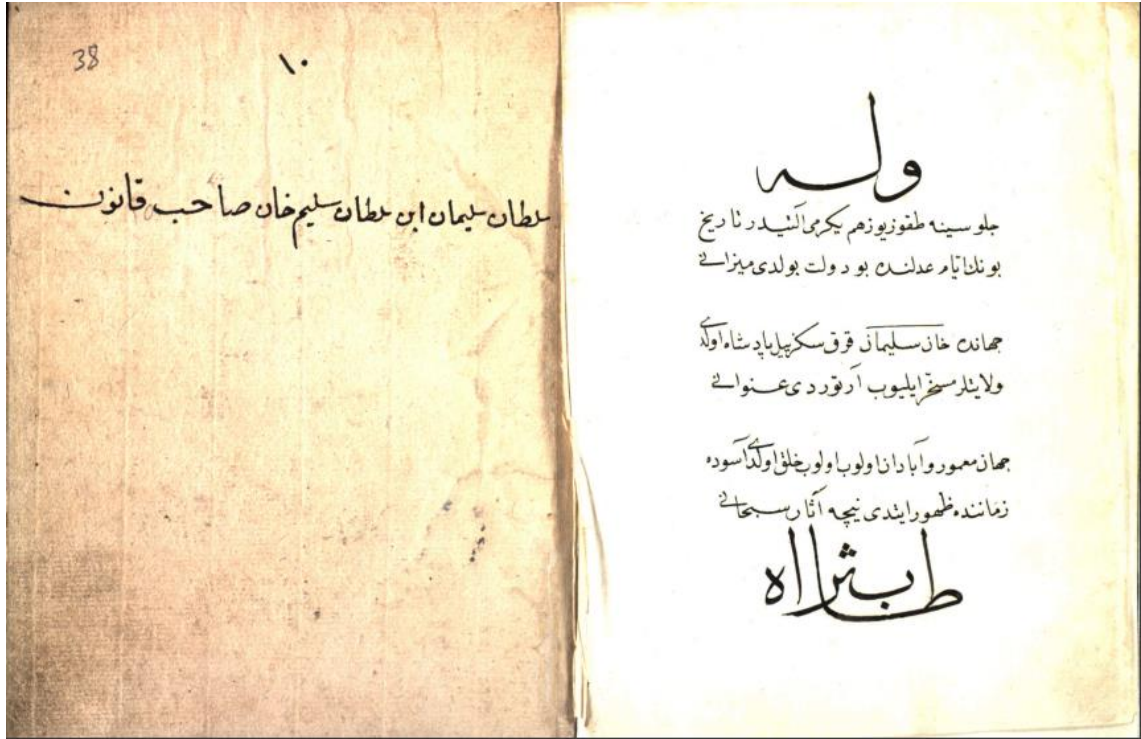
Sultan II. Bâyezid son nefesinde yerini oğlu Sultan Selim'e bırakmıştır. Solakzâde, bu çarkta kimsenin sosuz kalamayacağını Sultan Bâyezid' ın da bildiğine değinmiştir. Sultan Selim 918 (1512. M.) yılında cülus etmiştir. Acem iklimine, Mısır'a seferler yapmıştır. Sultan İran Şah'ını Çaldıran'da yenilgiye uğratmıştır. Sekiz yıl sekiz ay saltanatta kalmış ve dünyadan göçerken yerine Sultan Süleyman'ı koyup gitmiştir.⁷⁴

⁷⁴ Bkz. Ek. 1, s. 174.

Resim 209: Sultan I. Selim (1512- 20). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 18^b, 19^a.

Genç yaşta betimlenen sultan yakası ve ön kısımları mavi olan kırmızı merasim kaftanını omuzlarına atmıştır. Yeşil renkli iç kaftanı giyer. Belinde altın yaldızlı ve mücevherli kuşak, elinde de mücevherli kakmalı topuz vardır. Yüksek sarığında üç adet sorguç takılıdır. Sakalları yoktur. Pala bıyıklı kırmızı yanaklıdır.

Resim 210: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 19^b, 20^a.

Sultan Süleyman İbni Sultan Selim Han Kanun Sahibi

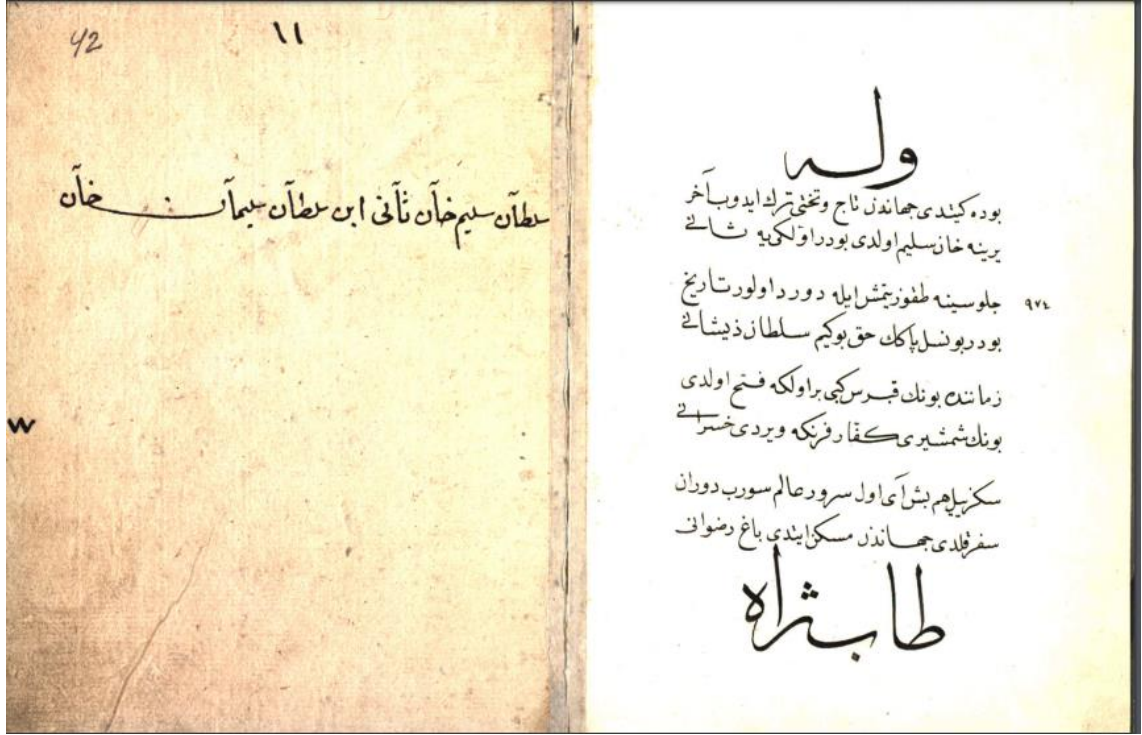
Solakzâde, Sultan Süleyman'ın cülus ettiği tarihin 926 (1520. M.) olduğunu söylemiştir. Bu Sultan döneminde devlet adalet, düzen bulmuştur. Kırk sekiz yıl padişahlık yapmıştır. Devlet ihtişam ve huzura kavuşmuştur. Zamanı gelince o da bu dünyadan göç etmiştir.⁷⁵

⁷⁵ Bkz. Ek. 1, s. 175.

Resim 211: Sultan I. Süleyman (1520- 66). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 20^b, 21^a.

Sultan yakası, içi kakum kürklü, çaprastlı sarı merasim kaftanının içine yeşil iç kaftanı giyer. Yüksek sarığında sorguç takılıdır. Altın yaldızlı mücevherli kemerine yine mücevherli bir hançer takmıştır. Sakalları ve kaşları beyazlamış alın çizgileri belirginleştirilmiş yaşlı bir sultandır.

Resim 212: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 21^b, 22^a.

Sultan II. Selim Han İbni Sultan Süleyman Han

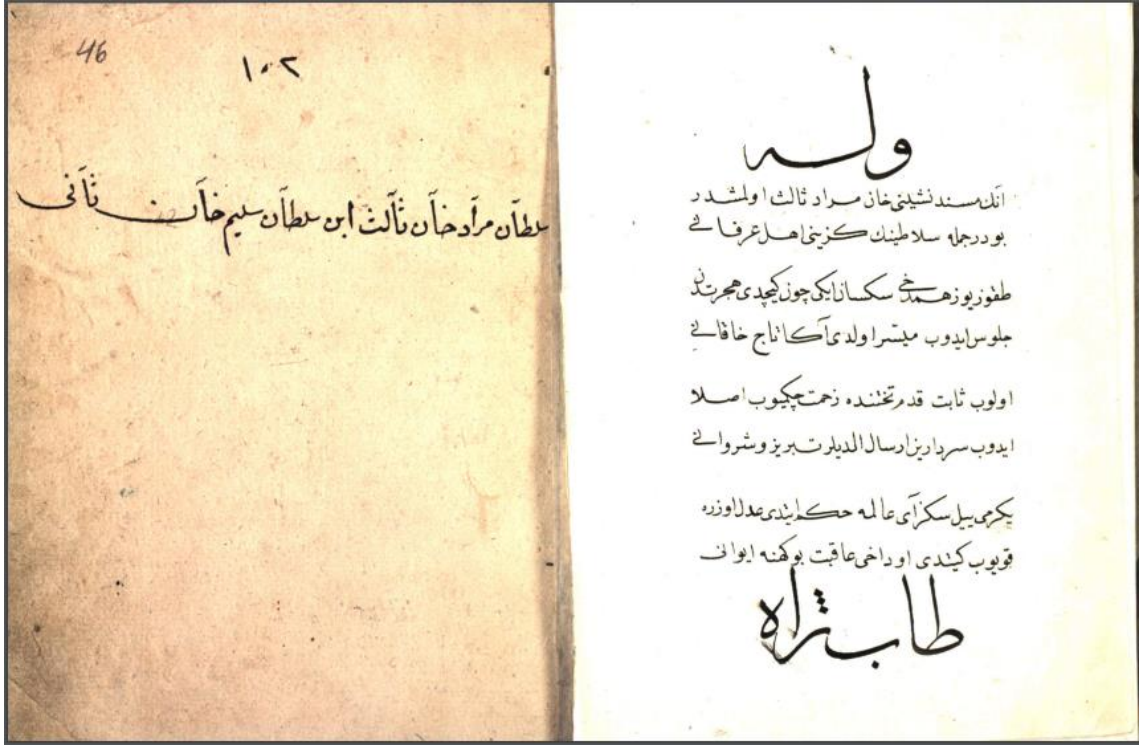
Bu padişahta, Sultan Süleyman'da tahtını tacını terk edip gitmiştir dünyadan. Yerine oğlu sultan Selim geçmiştir. Bu ismi taşıyan ikinci sultandır. 974 (1566. M.) yılında cülus etmiştir. Şairin şerefli ve temiz dediği Sultan Selim döneminde Fas ülkesi fethedilmiştir. Kılıcı kâfire hüsrân vermiş, sekiz yıl beş ay tahtta kalmıştır. Dünyadan cennet bahçesine göç etmiştir.⁷⁶

⁷⁶ Bkz. Ek. 1, s. 176.

Resim 213: Sultan II. Selim (1566- 74). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 22^b, 23^a.

Yakası, ön kenarları işlemeli, çaprazlı yeşil merasim kaftanının içine kırmızı iç kaftanı giyer. Belinde yeşil kemer takılıdır. Kahverengi sakallı genç bir sultan olarak betimlenmiştir. Yüksek sarığında sorguç takılıdır. Sol eliyle de kaftanını tutuyormuş gibi gösterilmiştir.

Resim 214: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 23^b, 24^a.

Sultan III. Murad İbni Sultan II. Selim Han

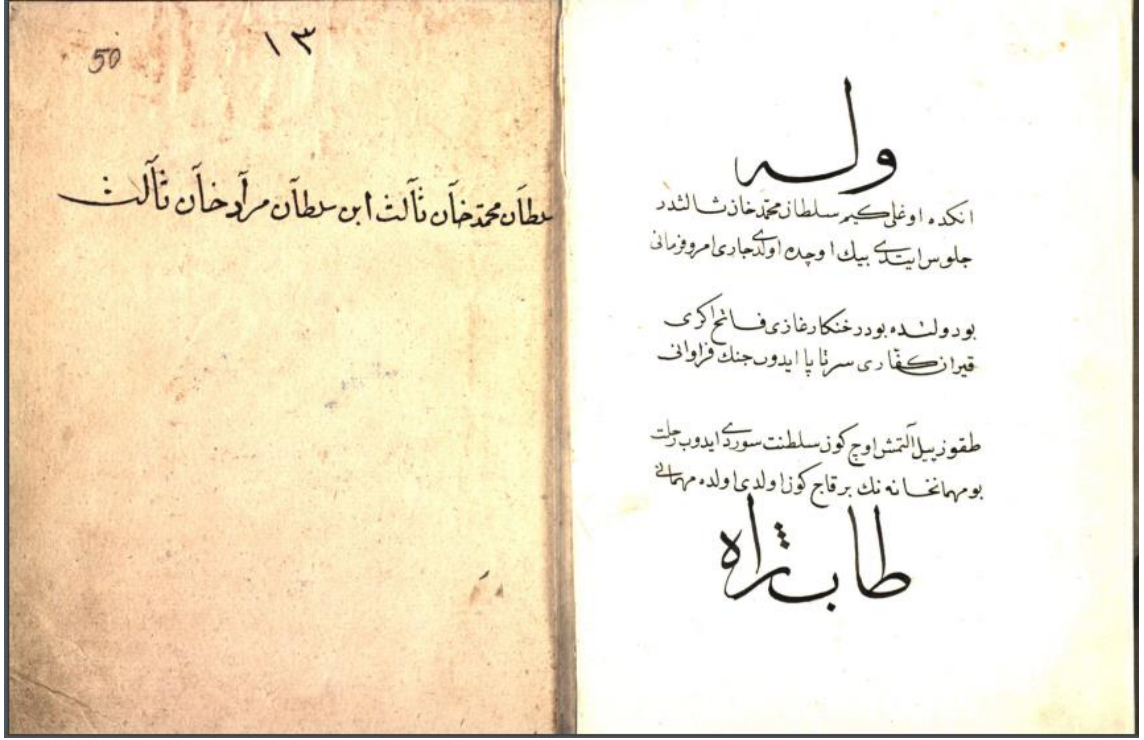
Sultan Murad Han, babası II. Selim'in yerine padişah olmuştur. Kültür sahibi bir sultandır. Hicret'ten 982 (1574. M.) sene sonra padişah olmuştur. Cülus edip padişahlığı gerçekleştirmiştir. Önderliğinde Tebriz alındı. Yirmi yıl sekiz ay âleme hükmetmiştir. O da koyup gitmiştir köhne dünyayı.⁷⁷

⁷⁷ Bkz. Ek. 1, s. 177.

Resim 215: Sultan III. Murad (1574-95). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 24^b, 25^a.

Genç yaştaki sultan yakası ve ön kenarları kakum kürklü, çapraştı kahverengi merasim kaftanının içine sarı, küçük desenleri olan iç katanı giyer. Kahverengi sakallı, kırmızı yanaklıdır. Yüksek sarığın sorguç takılıdır.

Resim 216: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 25^b, 26^a.

Sultan III. Mehmed Han İbni Sultan III. Murad Han

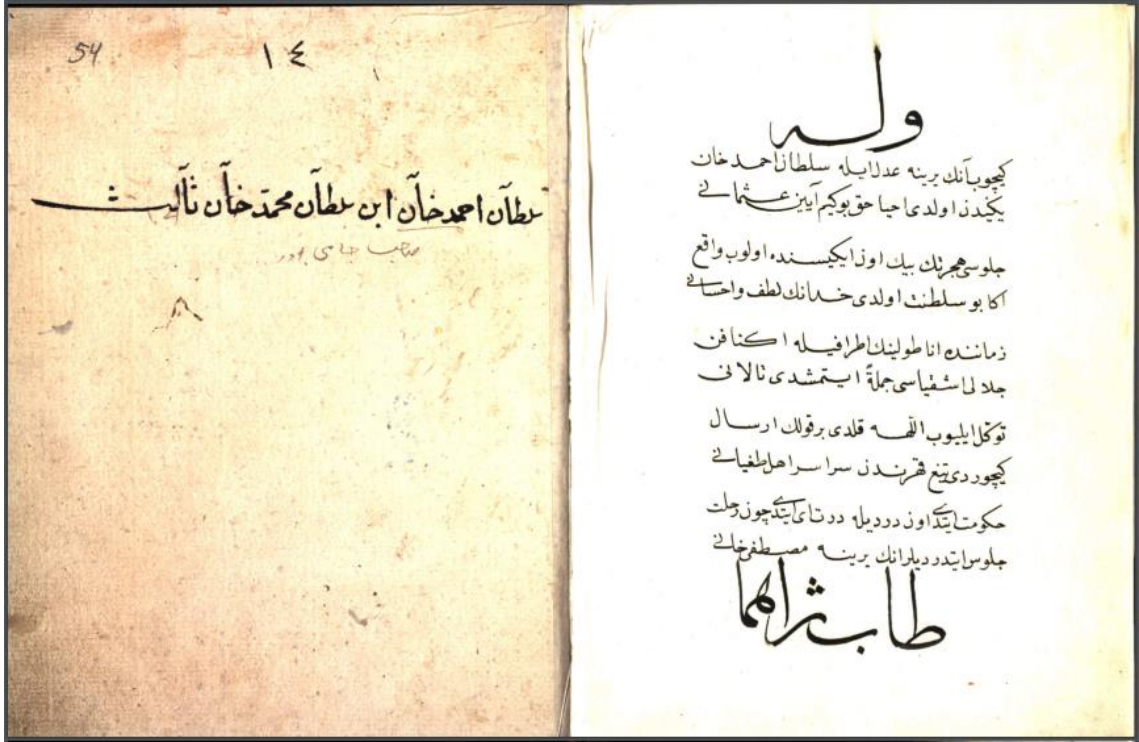
Sultan III. Murad' ın oğlu Sultan III. Mehmed' tir. 1003 (1595. M.) yılında cülus etmiştir. Eğri Fatih' idir. Kâfire karşı cenk etmiştir. Dokuz yıl üç gün saltanatta kalmıştır. Dünya misafir hanesinden göç edip gitmiştir.⁷⁸

⁷⁸ Bkz. Ek. 1, s.178.

Resim 217: Sultan III. Mehmed (1595- 1603). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 26^b, 27^a.

Yakası ön kısımları kakum kürklü, çaprastlı sarı merasim kaftanın içine mavi renkli iç kaftanı giyer. Belindeki kemerinin mücevherli kısmı görünmektedir. Yüksek sarığında sorguç takılıdır. Kahverengi sakallı kırmızı yanaklı genç sultan sol eliyle kaftanını tutar.

Resim 218: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 27^b, 28^a.

Sultan Ahmed Han İbni Sultan III. Mehmed Han

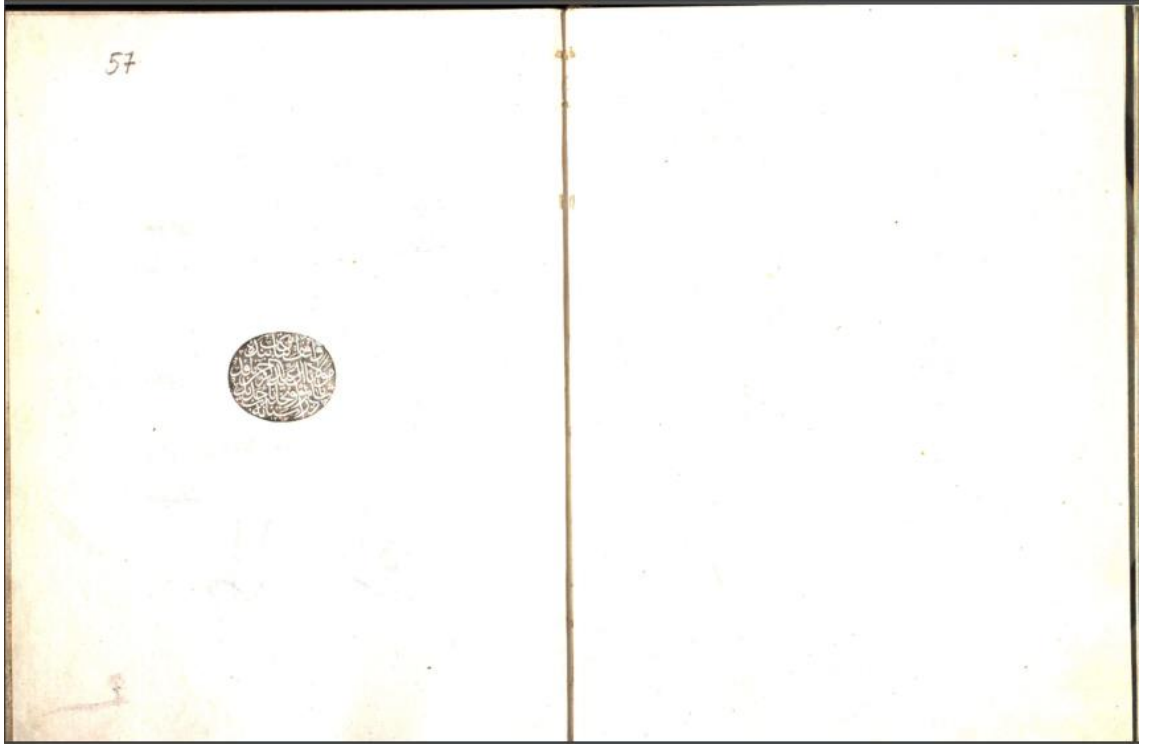
Sultan III. Mehmed Han'ın yerine oğlu Sultan Ahmed Han geçmiştir. Onun zamanında Osmanlı devleti yeniden ihya olmuştur. Hicret'in 1012'sinde (1603. M.) cülus etmiştir. Döneminde Celali isyanı Anadolu'yu talan etmiştir. Taşkınılık yapanları, isyan edenleri kılıçtan geçirmiştir. On dört yıl dört ay saltanat sürmüştür. Dünyadan göç ettikten sonra yerine Sultan Mustafa Han'a cülus ettirilmiştir.⁷⁹

⁷⁹ Bkz. Ek. 1, s. 179.

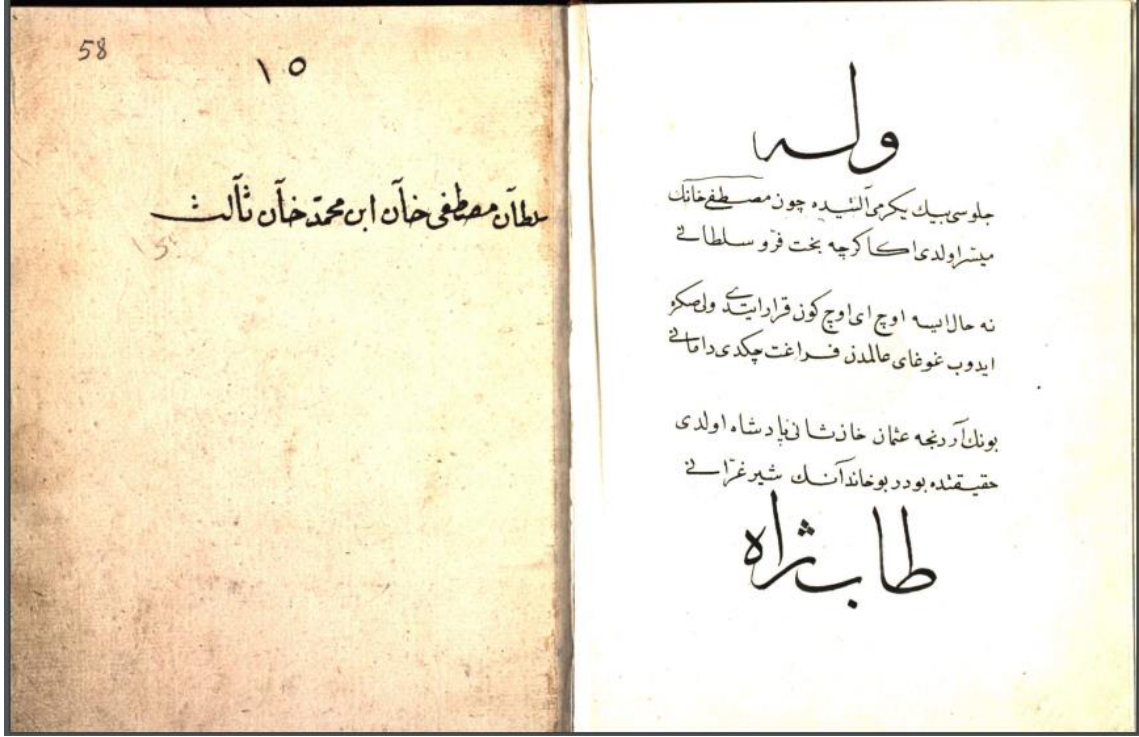

Resim 219: Sultan I. Ahmed (1603- 17). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 28^b, 29^a.

Yakası ve ön kenarları kürklü çaprastlı, yeşil merasim kaftanın içine kahverengi altın yıldız işlemeli iç kaftanı giyer. Yüksek sarığında bir sorguç takılıdır. Siyah sakallı, kırmızı yanaklı genç sultan olarak betimlenmiştir.

Resim 220: Nafiz Paşa Vakıf Mührü *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 29^b, 30^a.

Resim 221: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 30^b, 31^a.

Sultan Mustafa Han İbni Sultan III. Mehmed Han

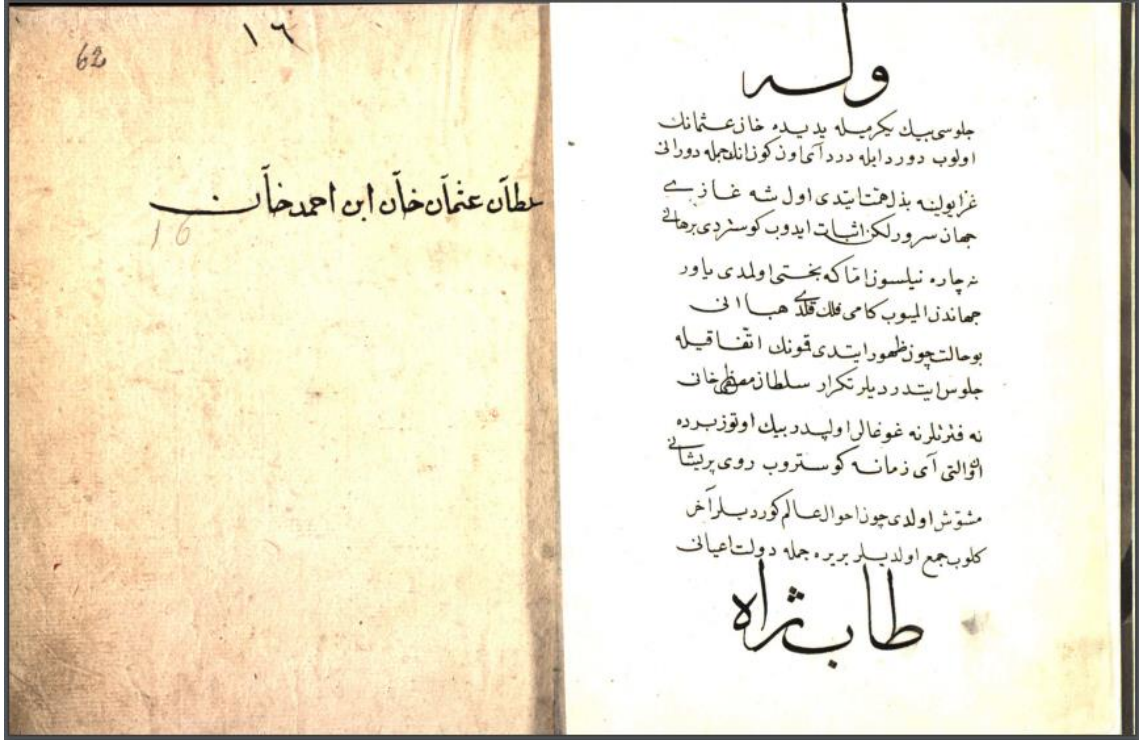
Sultan I. Ahmed öldükten sonra yerine kardeşi I. Mustafa 1026' da (1617. M.) cülus etmiştir. Tahtın sultanı olmak ona da nasip olmuştur. Üç ay üç gün tahtta kalmıştır. Tahttan feragat ettiğinde tahtın gerçek sahibi Osman Gazi padişah olmuştur.⁸⁰

⁸⁰ Bkz. Ek. 1, s. 180.

Resim 222: Sultan I. Mustafa (1617-18/ 1622-23). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 31^b, 32^a.

Genç sultan yakası ve ön kenarları kakum kürklü, çaprastlı merasim kaftanı içine sarı, küçük desenleri olan iç kaftan giyer. Yüksek sarığına sorguç takılıdır. Siyah sakallı ve kırmızı yanaklıdır. Sol elinde kırmızı ciltli bir kitap tutmaktadır.

Resim 223: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 32^b, 33^a.

Sultan Osman Han İbni Sultan Ahmed Han

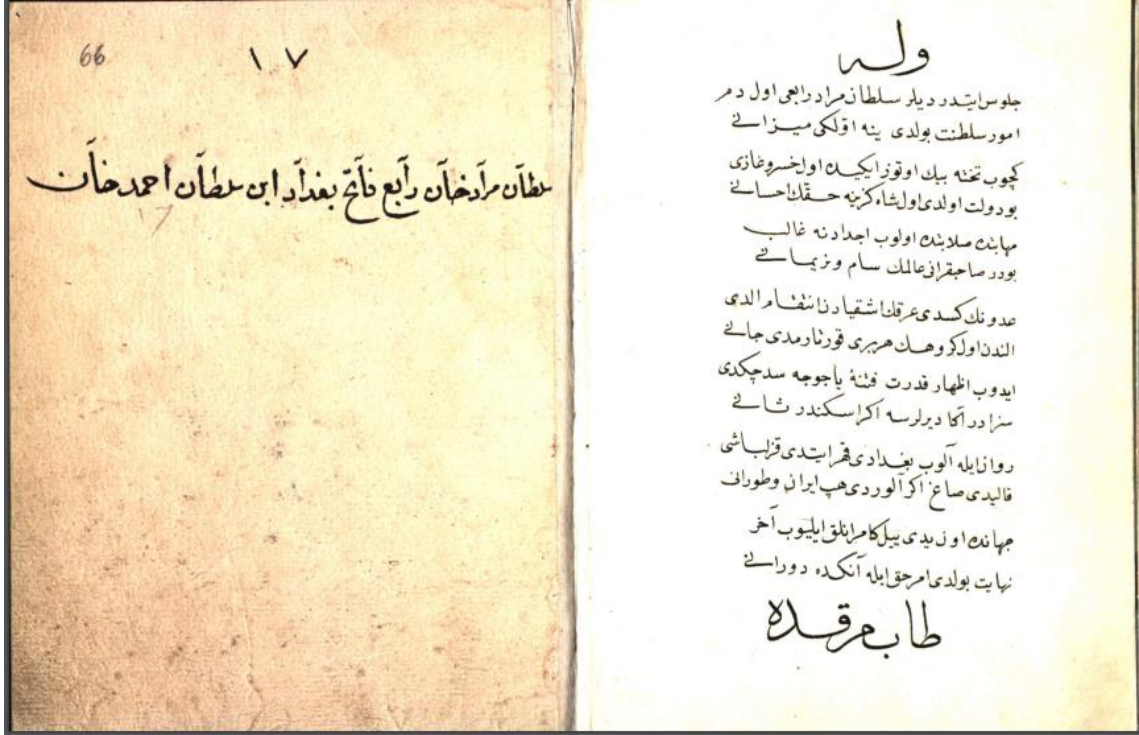
Solakzâde, cülusun 1027 (1618. M.) olduğunu belirtir. Dört yıl dört ay on gün tahtta kalmıştır. Gaza yolunda çaba harcamış, önder olduğunu cihana kanıtlamıştır. Ne yazık ki bahtı yaver gitmemiştir. Heba olmuştur. Onun yerine tekrar Sultan Mustafa Han'a cülus ettirilmiştir. 1032' de (1622. M.) kardeş kavgaları olmuştur. Bu kavgalar on altı ay boyunca sürmüştür. Karışıklara son vermek için devlet erkânı bir araya gelmiştir.⁸¹

⁸¹ Bkz. Ek. 1, s. 181.

Resim 224: Sultan II. Osman (1618-22). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 33^b, 34^a.

Çok genç yaşta betimlenmiş sultan yakası ve ön kısımları kakum kürklü, çaprastlı kırmızı kısa merasim kaftanı giyer. İç kaftanı baklava desenli mavi renklidir. Altın yıldızlı mücevherli belindeki kuşağına mücevherli hançerini saplamıştır. Sakalsız ve bıyıksız, kırmızı yanaklıdır. Sol elinde ok ve yay tutmaktadır.

Resim 225: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 34^b, 35^a.

Sultan IV. Murad Han Bağdat Fatihi İbni Sultan Ahmed Han

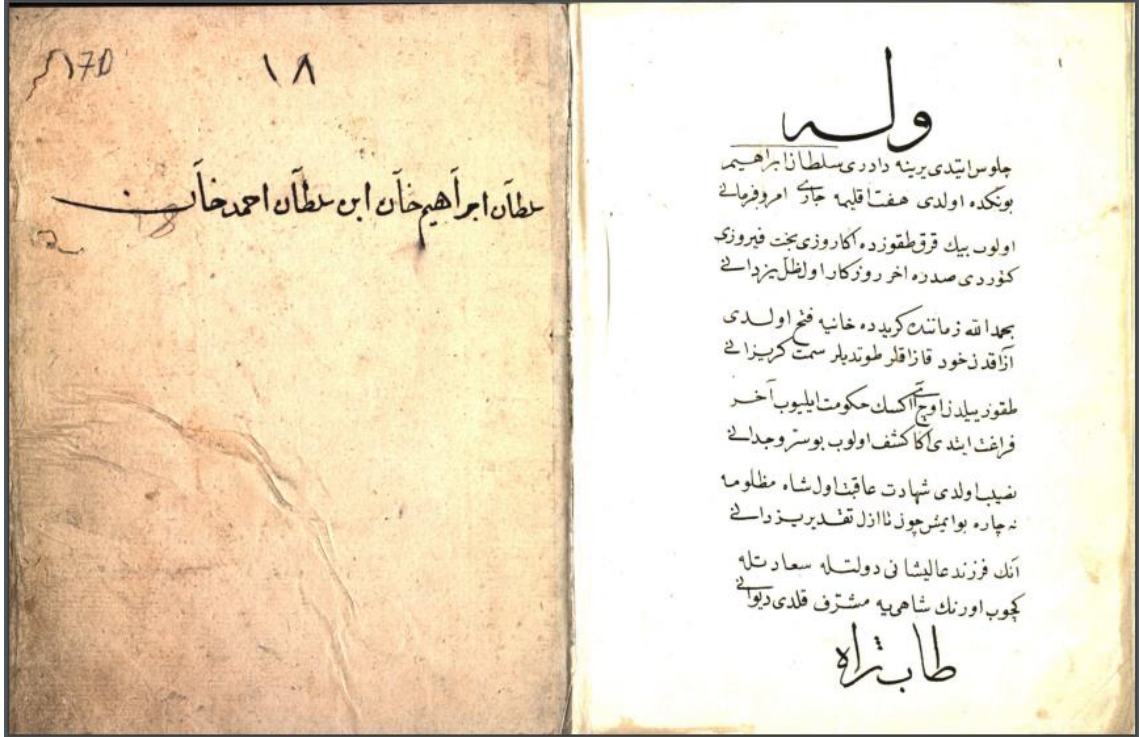
Solakzâde karışıklıklardan sonra Sultan Ahmed'in oğlu IV. Murad'a cülus ettirildiğini belirtmiştir. Saltanat işleri, eski düzenine kavuşmuştur. 1032 (1623. M.) yılında padişah olmuştur. Heybeti ve cesaretiyle tüm karışıklıklara son vermiştir isyan çıkaranların hepsinin canını almıştır. Hiç biri canını kurtaramamıştır. Sultan IV. Murad dedikodulara son vermiştir. Yaptıklarından dolayı ona ikinci İskender denilmiştir. Bağdat'ı geri aldığını söyleyen Solâkzade, eğer Sultan daha çok yaşasaydı tüm İran'ı alacağını belirtmiştir. On yedi yıl padişahlık yaptıktan sonra nihayet o da ahirete göç etmiştir.⁸²

⁸² Bkz. Ek. 1, s. 182.

Resim 226: Sultan IV. Murad (1623-40). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 35^b, 36^a.

Yeşil merasim kaftanın içine gümüş renkli mücevher kakmalı bir zırh giyer. Kısa sarığına kırmızı bir kuşak dolamış ve yelpaze şeklinde sorguç takılıdır. İki yanında altın mücevherli miğferi vardır. Altın yaldız ve mücevherli belindeki kuşağa mücevherli hançerini takmıştır. Kaftanını sağ kolunu giymemiştir. İki eliyle sıkıca kılıcını tutmaktadır. Siyah kısa sakallı, kırmızı yanaklı genç bir sultan olarak betimlenmiştir.

Resim 227: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 36^b, 37^a.

Sultan İbrahim Han İbni Sultan Ahmed Han

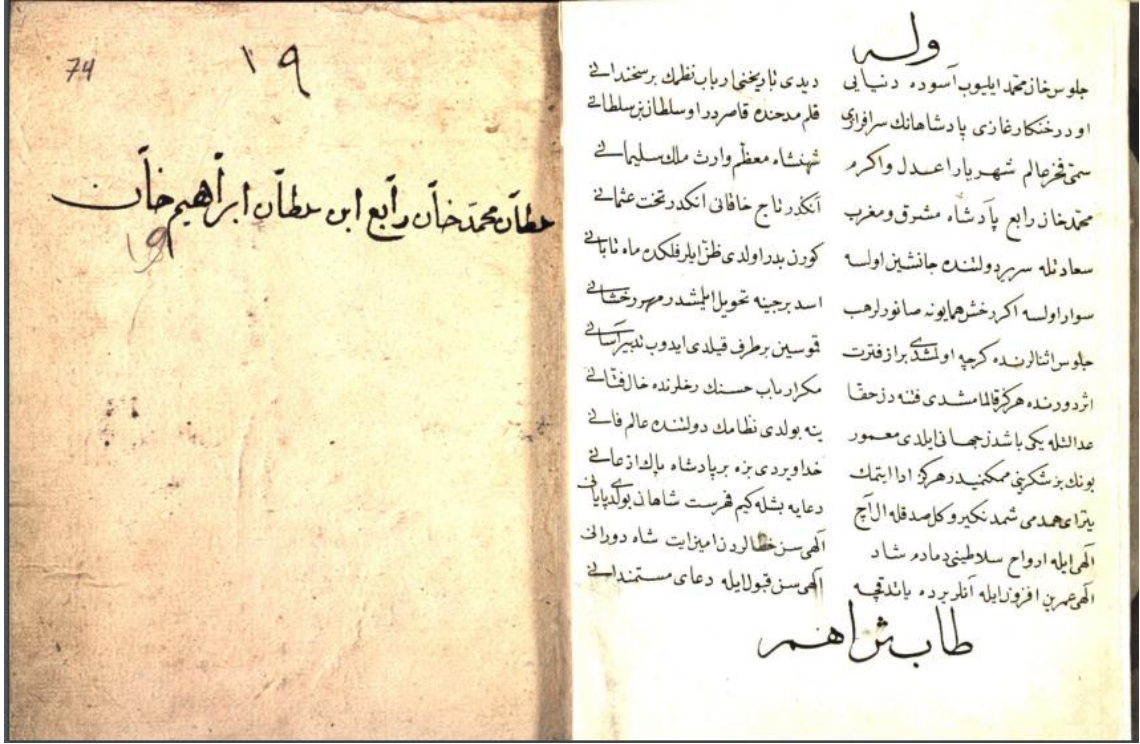
Sultan IV. Murad' ın yerine kardeşi Sultan İbrahim'e cülus ettirilmiştir. Solakzâde, İbrahim'inde fermanlarının yedi iklimde geçerli olduğunu söylemiştir. 1049 (1640. M.) yılında tahta geçmiştir. Döneminde Girit ve Hanya fethedilmiştir. Dokuz yıldan üç ay eksik tahtta kalmıştır. Tahttan feragat ettirilmiş ve şehadet mazlum Sultana nasip olmuştur. Şair, Allah'ın takdirinin böyle olduğunu belirtmiştir. Onun yerine oğlu tahta müşerref olmuştur.⁸³

⁸³ Bkz. Ek. 1, s. 183.

Resim 228: Sultan I. İbrahim (1640- 48). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 37^b, 38^a.

Yakası ve ön kenarları kürklü, çaprastlı açık yeşil merasim kaftanının içine kırmızı, desenli iç kaftanı giyer. Yüksek sarığına bir sorguç takılıdır. Siyah kısa sakallı ve kırmızı yanaklıdır.

Resim 229: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 38^b, 39^a.

Sultan IV. Mehmed Han İbni Sultan İbrahim Han

Sultan I. İbrahim'in yerine oğlu Sultan Mehmed cülus etmiştir. Solâkzade tahtın haklı galibinin IV. Mehmed olduğunu belirtmiştir. Süleyman'ın mülkünün sahibinin varisi bu muazzam Şah, doğunun ve batının padişahı olmuştur. Devletin vekili olan Sultan at biniciliğiyle ünlenmiştir. Cülus dönemlerinde karışıklıklar olmuş ancak hepsini bastırmıştır. Bu dönemde çıkan bütün isyanların üstesinden gelmiştir. Osmanlı devletine adaletiyle gücüne yeniden kavuşturmuştur. Fani dünyadan temiz bir ünle göçüp gitmiştir.

Solakzâde IV. Mehmed dönemine kadar kaleme aldığı eserini şu cümlelerle bitirmiştir: *Yeter Hemdemi, kalbinin temizliğiyle el aç ve dua et. Fihrist-i Şâhân burada son buldu. Padişahların ruhlarına her zaman dua et. Allah'ım sen padişahların yaptıkları hataları affet. Padişahların ömürlerini uzun eyle. Dualarımı kabul et.*⁸⁴

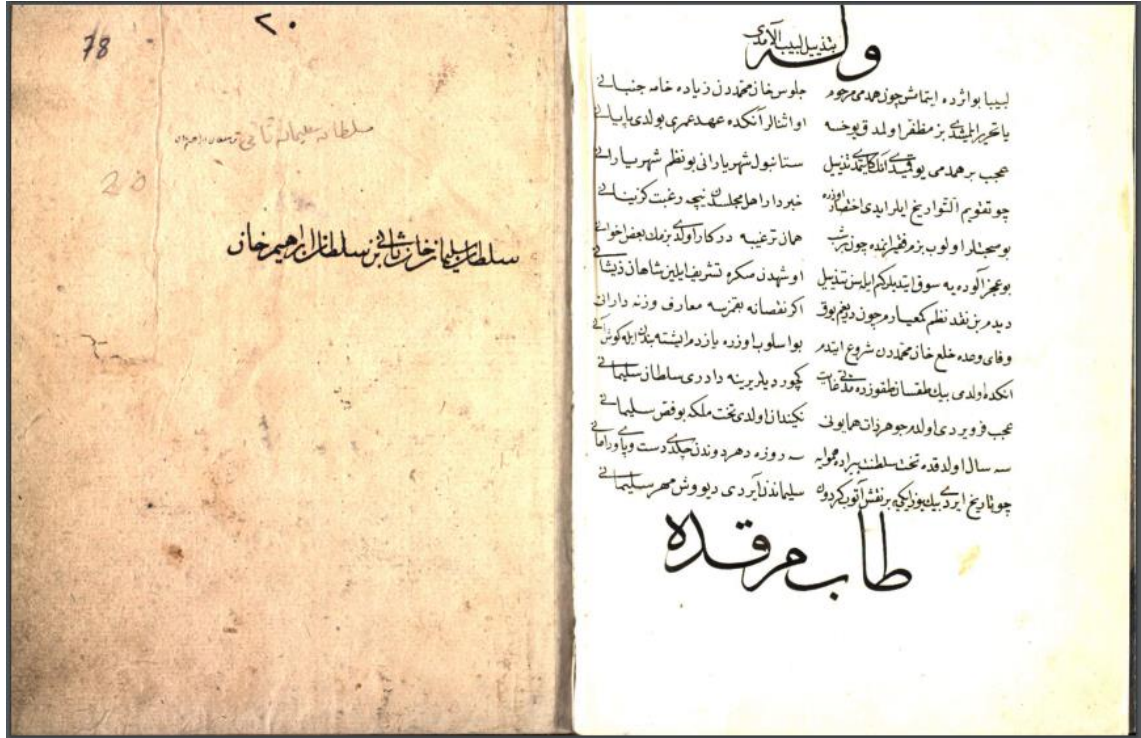
⁸⁴ Bkz. Ek. 1, s. 184, 185.

Resim 230: Sultan IV. Mehmed (1648-87). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 39^b, 40^a.

Yakası ve ön kenarları kakum kürklü, çaprastlı yeşil merasim kaftanı giyer. İç kaftanı beyaz, altın yıldız desenlidir. Yeşil kâtibî sarığına mücevherli yelpaze şeklinde gösterişli sorguç takılıdır. Kahverengi sakallı, kırmızı yanaklı genç olarak tasvir edilmiştir.

LEBİB ABDÜLGAFÜR AMİDİ

Resim 231: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 40^b, 41^a.

Sultan II. Süleyman Han İbni Sultan İbrahim Han

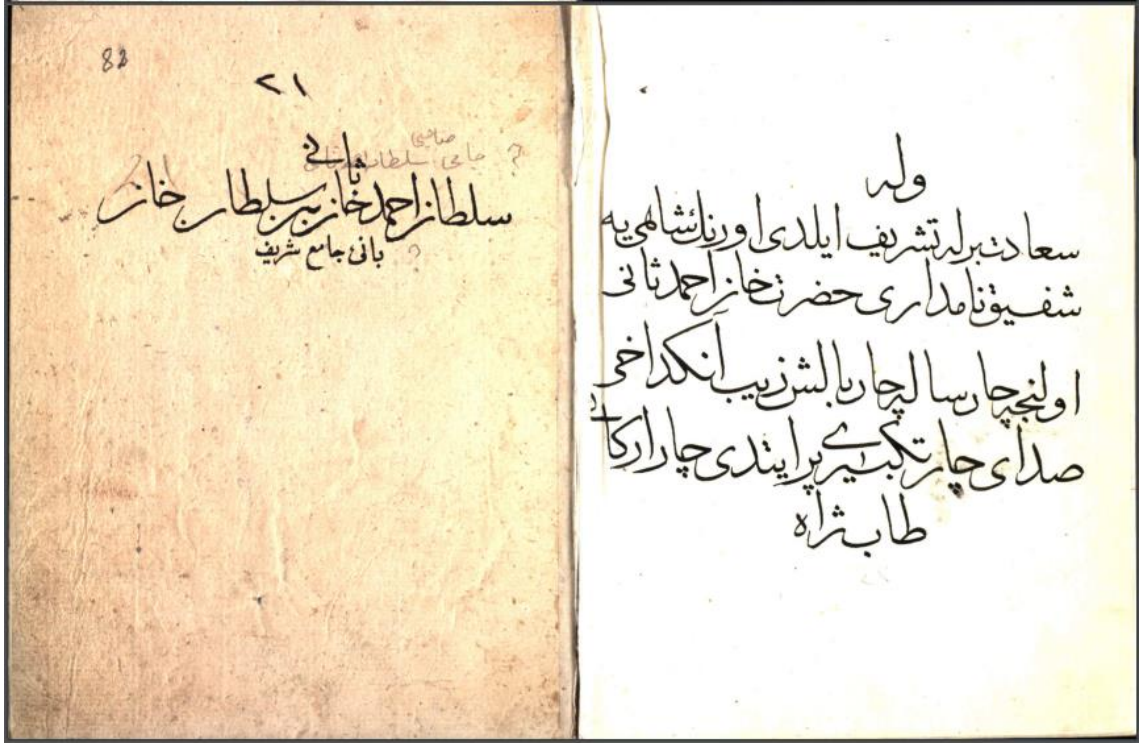
Bu bölümden itibaren Lebib Abdülgafür Amidi'nin zeyli bulunmaktadır. Lebib zeyline başlarken Hemdemi'nin padişah IV. Mehmed'in cülusundan itibaren yazmadığını eğer yazdıysa da bize ulaşmamış ya da ömrünün yetmediğini belirtmiştir. Acaba bir Hemdemi daha yok muydu bu fihriste bir zeyil yazacak demiştir. Bir gün fakirhanesinde bu fihristten bahsedilirken bazı dostları bir zeyil yazması için onu şevklendirdiğini söylemiştir. Bu yüzden de IV. Mehmed' ten sonraki padişahlar için bir zeyil yazmaya karar verdiğini belirtmiştir. 1099 yılında (1687. M.) IV. Mehmed'in padişahlığı son bulmuştur. Yerine II. Sultan Süleyman'ı geçirmişlerdir. Tahtın göz bebeği adaletli hükümdar Sultan Süleyman'dır. Üç sene tahta saltanat sürmüş sonra elini eteğini çekmiştir. 1102 (1691. M.) yılında da bu dünyayı terk etmiştir. ⁸⁵

⁸⁵ Bkz. Ek. 1, s. 186, 187.

Resim 232: Sultan II. Süleyman (1687- 91). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 41^b, 42^a.

Yakası ön kenarları kakum kürklü, çaprastlı yeşil merasim kaftanın içine kırmızı, desenli iç kaftanı giyer. Yeşil kâtibi sarığında mücevherli gösterişli sorguç takılıdır. Beyaz sakallı ve yaşlı olarak betimlenmiştir.

Resim 233: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 42^b, 43^a.

Sultan II. Ahmed Han İbni Cami Şerif Banisi Sultan Han

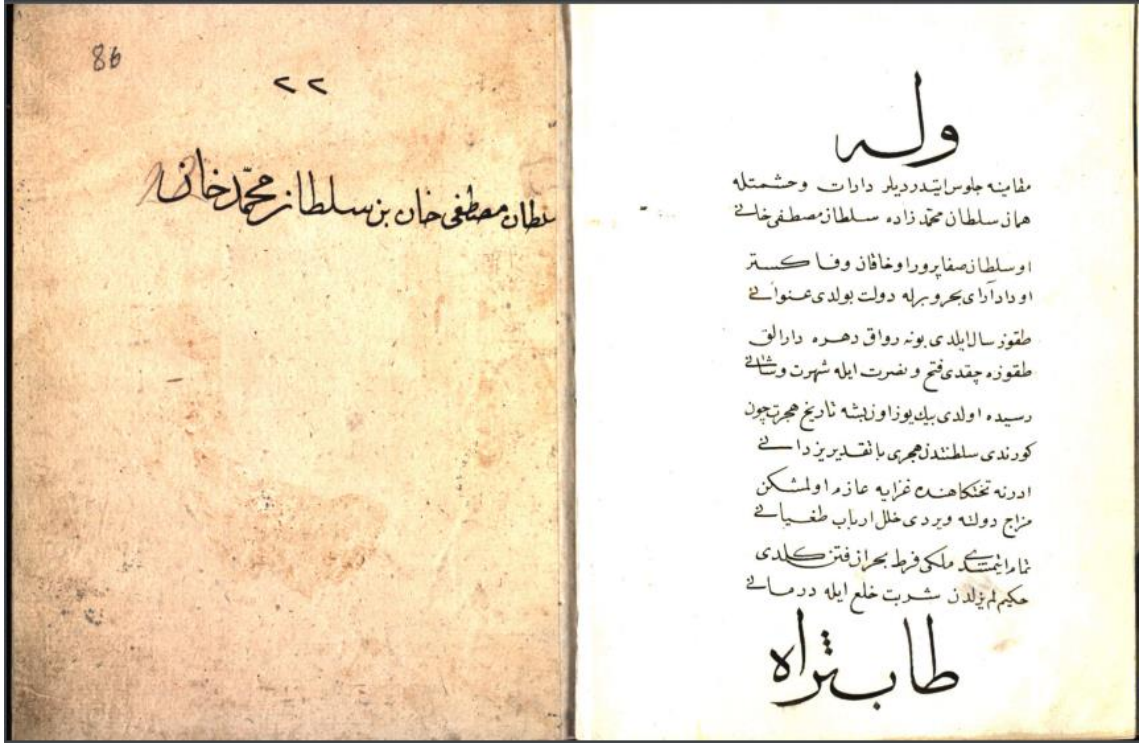
Lebib, Sultanlığın II. Süleyman'dan sonra merhametiyle meşhur Sultan II. Ahmed' e geçtiğini yazmıştır. Dört sene boyunca bütün mal mülk onun olmuştur. Daha sonra bu dünyadan göçmüştür. ⁸⁶

⁸⁶ Bkz. Ek. 1, s. 188.

Resim 234: Sultan II. Ahmed (1691-95). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 43^b, 44^a.

Yakası ve ön kenarları kürklü, çaprastlı merasim kaftanı kırmızıdır. İç kaftanı yeşil, altın yıldız desenlidir. Yeşil kâtibi sarığına gösterişli sorguç takılıdır. Siyah sakallı, kırmızı yanaklıdır.

Resim 235: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 44^b, 45^a.

Sultan Mustafa Han İbni Sultan Mehmed Han

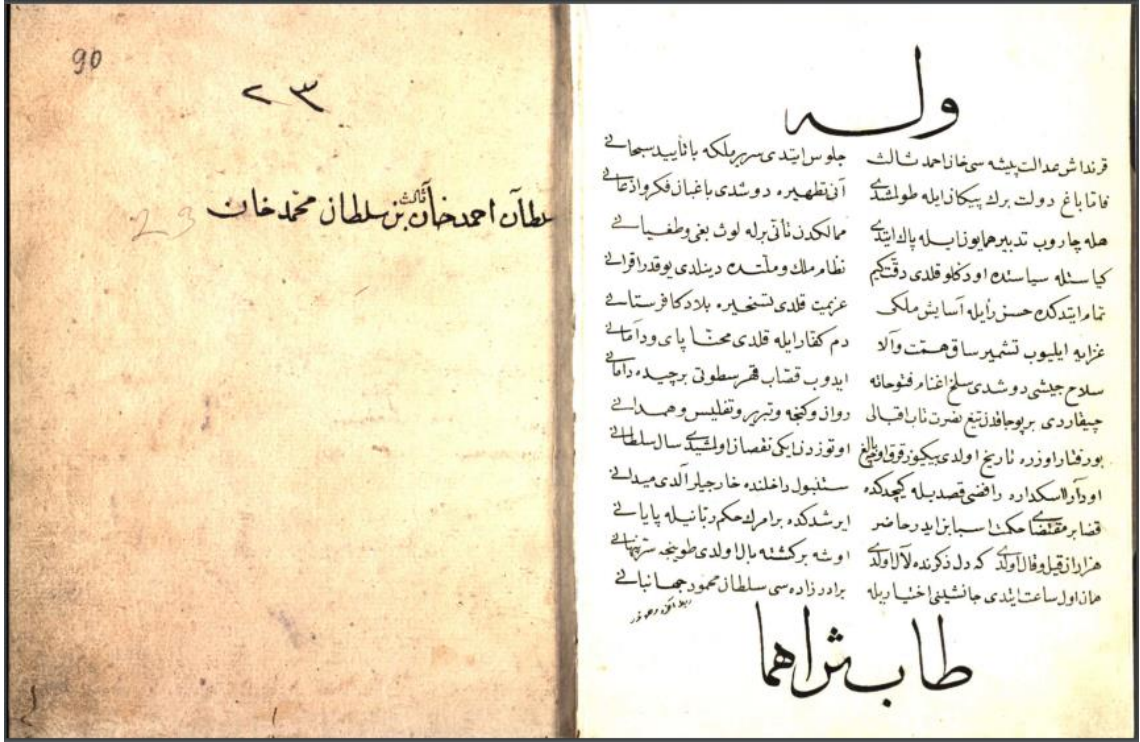
II. Ahmed'ten sonra IV. Mehmed'in oğlu Sultan Mustafa'ya gösterişli bir cülus töreni yapılmıştır. Dokuz sene tahta kalmış dokuz zaferle şanını artırmıştır. Tarih 1115 (1703. M.) olduğunda vefat etmiştir. Lebib bunun Yaradan'ın takdir olduğunu söylemiştir. Edirne vakasından sonra tahttan indirilmiştir.⁸⁷

⁸⁷ Bkz. Ek. 1, s. 189.

Resim 236: Sultan II. Mustafa (1695- 1703). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 45^b, 46^a.

Yakası ve ön kenarları kürklü, çaprastlı eflatun merasim kaftanı, yeşil, altın yıldız desenli iç kaftanı giyer. Yeşil kâtibi sarığına sorguç takılıdır. Kısa açık kahverengi sakallı, kırmızı yanaklıdır. Sağ eliyle kaftanını tutar.

Resim 237: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 46^b, 47^a.

Sultan III. Ahmed Han İbni Sultan Mehmet Han

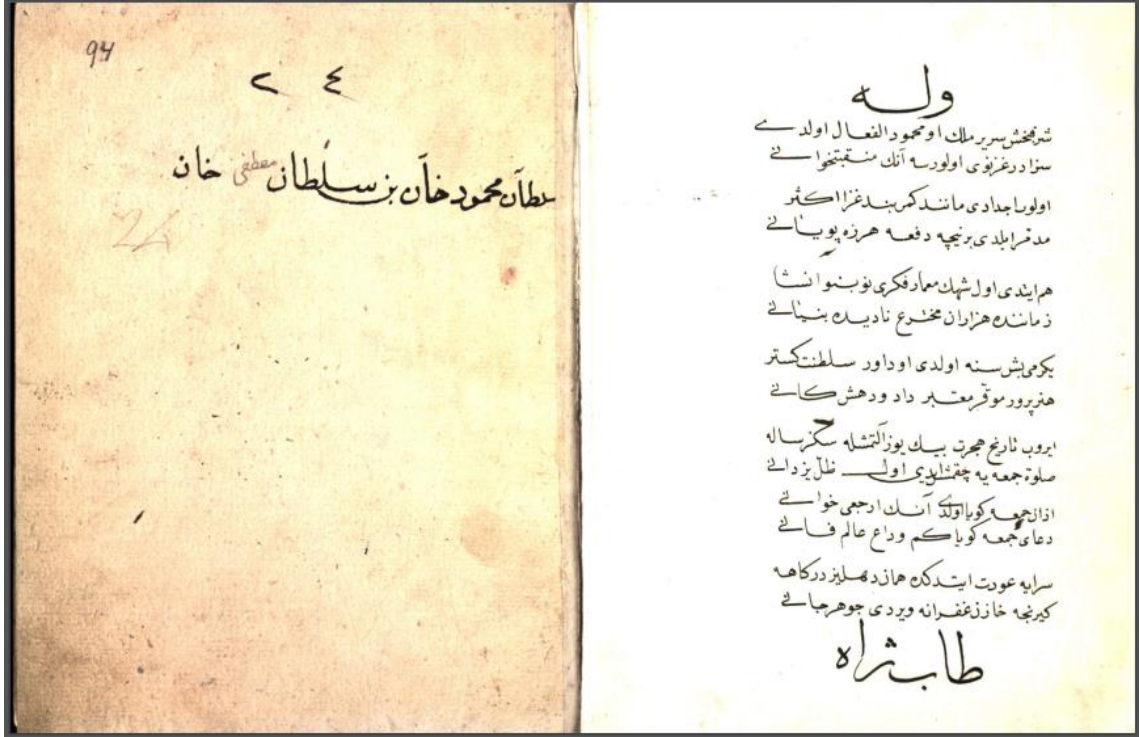
Sultan II. Mustafa'nın yerine kardeşi III. Ahmed cülus etmiştir. Fakat devlet bu dönemde karışıklıklar yaşıyordu. Bu karışıklıkları temizlemek III. Ahmed'e düştü. İhtiyatla memleketi isyanlardan kurtarmıştır. Lebib memlekette onun döneminde böyle akıllı biri olmadığını söylemiştir. Devlette asayiş sağlamıştır. Kâfirlere karşı gazaya hazırlanmış, kafir memleketine hâkim olmak için yola çıkmıştır. Tiflis, Tebriz'e karşı zafer kazandı. Bu dönemde tarih bin yüz kırk üç olmuştur. İstanbul'da asiler isyan çıkarmıştır. Otuzdan iki eksik yıl sultanlık yapmıştır. Patrona Halil isyanı çıkmış, dedikodular yayılmıştır. Karışıklıklar devam edince tahttan feragat etmiştir. Tahtını kardeşinin oğlu Sultan I. Mahmud'a bırakmıştır.⁸⁸

⁸⁸ Bkz. Ek. 1, s. 190, 191.

Resim 238: Sultan III. Ahmed (1703- 30). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 47^b, 48^a.

Yakası ve ön kenarları kürklü, çaprastlı, kahverengi merasim kaftanın içine altın yıldız iç kaftanı giyer. Yüksek sarığına yelpaze şeklinde üç sorguç takılıdır. Kemerine hançerini sokmuştur. Kahverengi kısa sakallıdır.

Resim 239: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 48^b, 49^a.

Sultan Mahmud Han İbni Sultan Mustafa Han

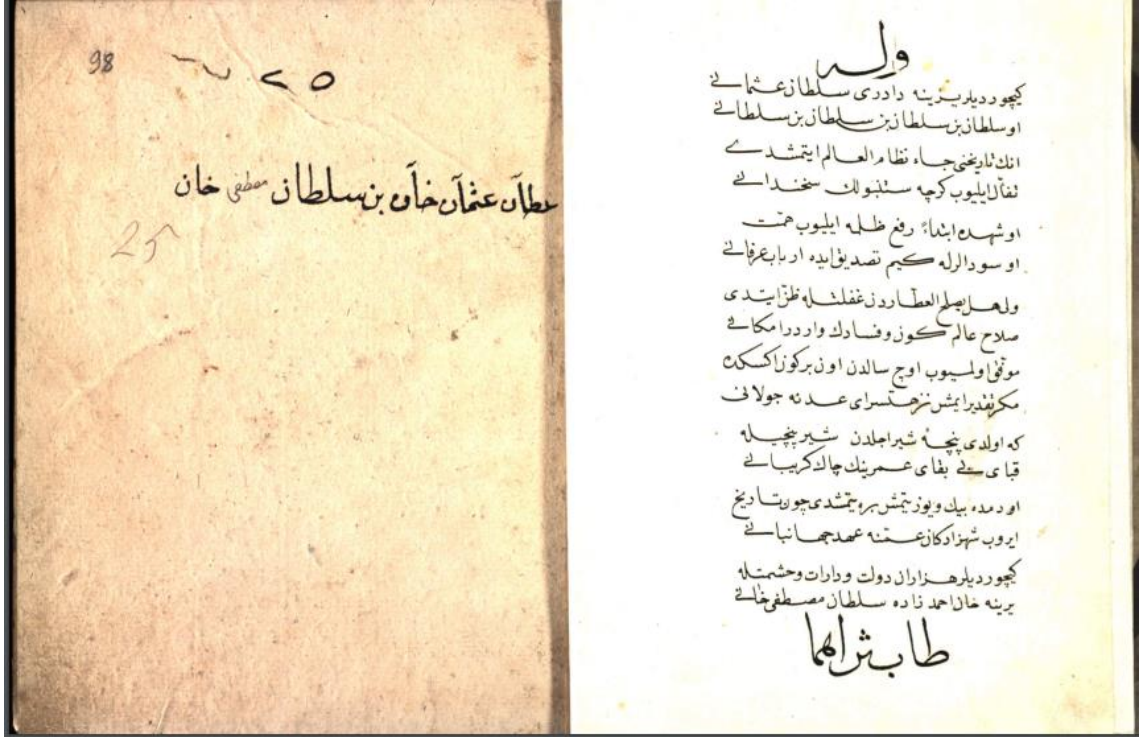
Mübarek tahtın sultanı olmak I. Mahmud'a bahşedilmiştir. Karışıklıklara son vermiş şehri yeniden inşa ettirmiştir. Zamanında çok sayıda yeni yapı yaptırmıştır. Hicret'ten sonra 1168 (1754. M.) yılında Cuma namazına gittiğinde fani dünyaya veda edeceğini kimse bilemezdi, saraya döndüğünde vefat etmiştir. Allah günahlarını affetsin.⁸⁹

⁸⁹ Bkz. Ek. 1, s. 192.

Resim 240: Sultan I. Mahmud (1730- 54). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 49^b, 50^a.

Yakası ve ön kenarları kürklü yeşil merasim kaftanın içine yine yeşil renkli iç kaftanı giyer. Dış kaftanın göğüs kısmı değerli taşlarla süslenmiştir. Mücevher tokalı kemerine mücevherli hançerini saplamıştır. Yüksek sarığına üç sorguç takılıdır. Siyah sakallı ve kırmızı yanaklıdır.

Resim 241: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 51^b, 52^a.

Sultan Osman Han İbni Sultan Mustafa Han

Sultan I. Mahmud' tan sonra yerine kardeşi Sultan III. Osman geçmiştir. O da daha öncekiler gibi bozulan düzeni sağlamak için çalışmıştır. Tüm kalbiyle ilk önce zulmü def etmek için uğraşmıştır. Üç yıldan on bir gün eksik tahtta kalmıştır. Cennette ferah bir makama sahiptir. Şair'in arslan pençesine benzettiği sultanın hüznü son buldu. Vefat ettiğinde tarih bin yüz yetmiş bir dir. İhtişamlı saltanat dönemleri geçirdiler cihanın bekçileri. Yerine kardeşi III. Ahmed'in oğlu Sultan III. Mustafa geçmiştir.

Bu kısımda Lebib Abdulgafûr Amidi'nin zeyli bitmektedir. Zeylini bitirirken bir son söz yazmamıştır.⁹⁰

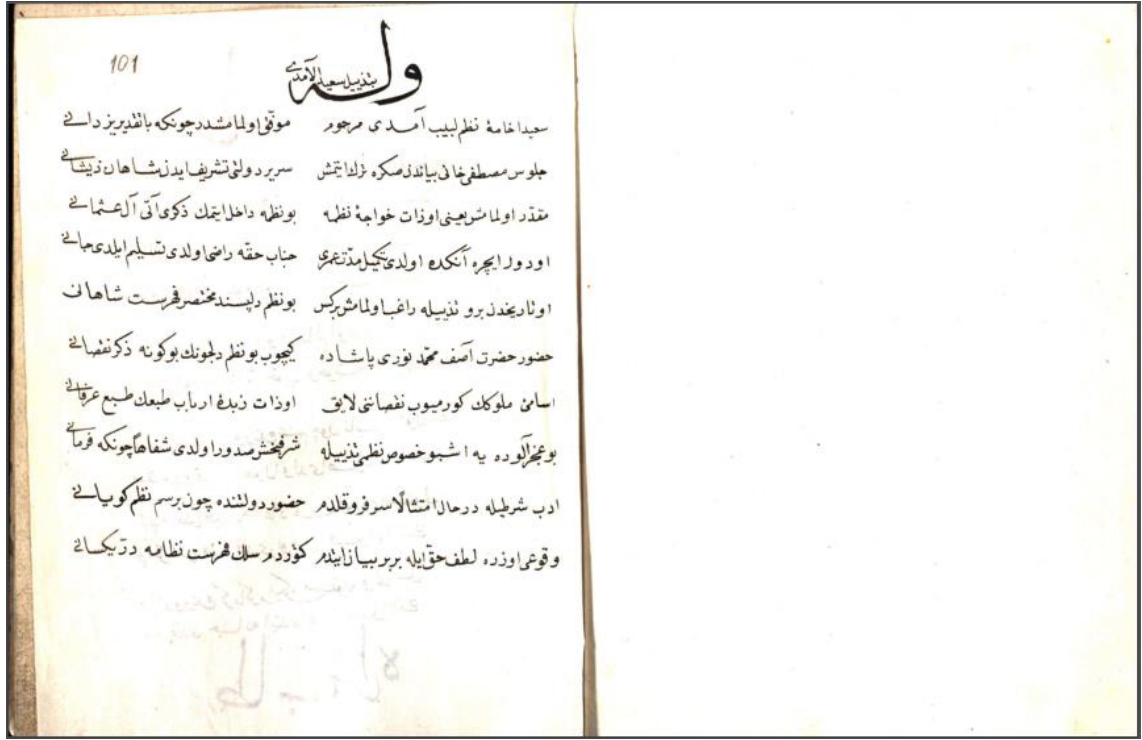
⁹⁰ Bkz. Ek. 1, s. 193.

Resim 242: Sultan III. Osman (1754- 57). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 52^b, 53^a.

Yakası ve ön kenarları kürklü yeşil merasim kaftanının içine aynı renk kaftanı giyer. Dış kaftanının göğüs kısmı değerli taşlarla süslenmiştir. Mücevher taşı kemer tokası ve beline saplanmış mücevherli hançer vardır. Kâtibi sarığına da mücevherli yelpaze şeklinde sorguç takılıdır. Kısa siyah sakallı ve kırmızı yanaklıdır.

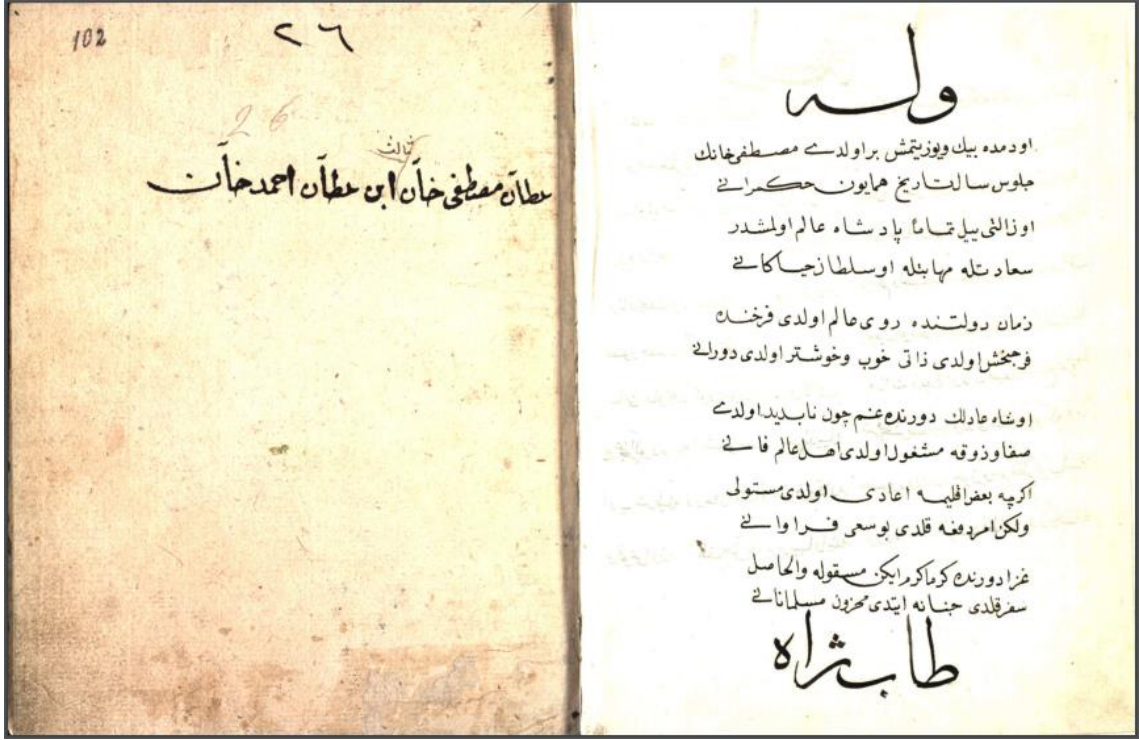
SAİD PAŞA ZEYLİ

Resim 243: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 54^a.

Sa'id Âmidî zeylinine başlarken merhum Lebîb Âmidî'nin kaleminin yazmaya devam edemeyişine ömrünün yetmediğini belirtmiştir. Devletin tahtındaki şerefli padişahlara, Sultan Mustafa'nın cülusundan sonra yazmak nasip olmamıştır. Cenab-ı Hak ondan razı olsun, Âli Osman'ı şereflendirmeye ömrü yetmemiş, ondan sonra da bu kısa *Fihrist-i Şâhân*'a zeyil yazılmamıştır. Sa'id Paşa, Âsaf Muhammed Paşa'nın bu *Fihrist*'in eksik kalmasına gönlünün razı olmadığını, kendisinden zeyil yazmasını istediğini söylemiştir. Bu şerefli isteğe boyun eğdiğini ve nazmın düzenine uygun zeyil yapmayı kabul ettiğini vurgulamıştır.⁹¹

⁹¹ Bkz. Ek. 1, s. 194.

Resim 244: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 54^b, 55^a.

Sultan II. Mustafa Han İbni Sultan Ahmed Han

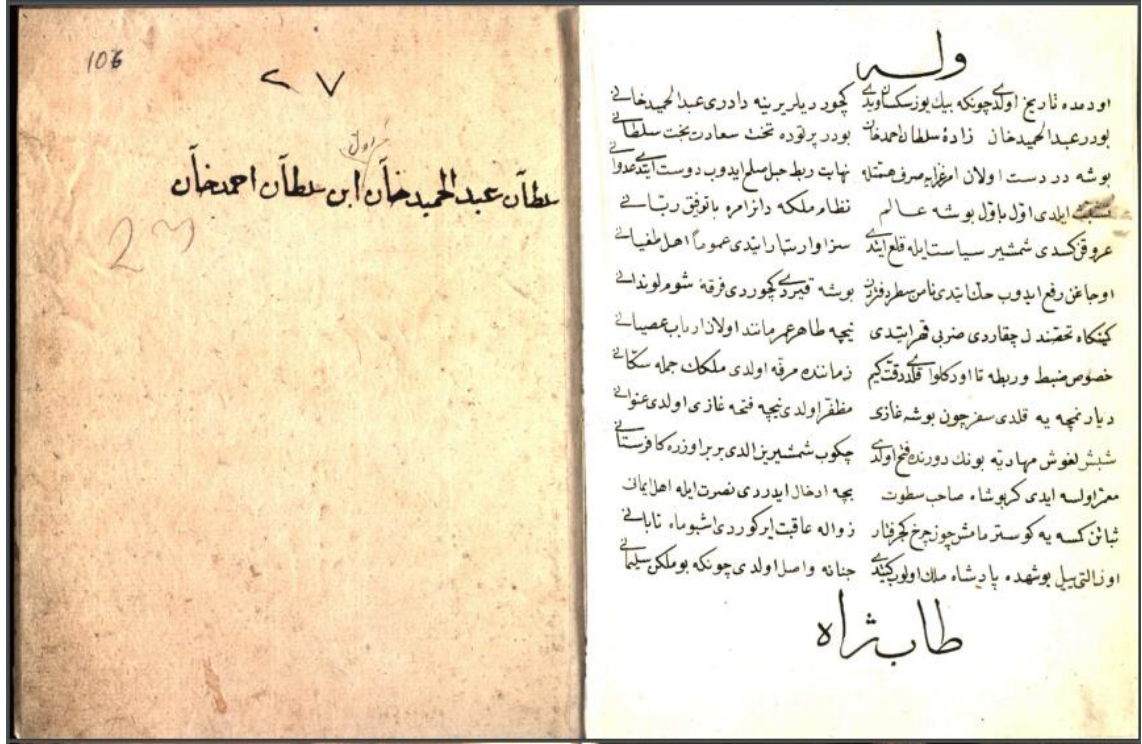
Mübarek hükümdar Sultan II. Mustafa cülus ettiği tarih 1171'dir (M. 1757). Saadetle, yücelikle on altı yıl tahtta padişahlık yapmıştır. Onun zamanında devlet mesut içindedi, güzellikler döneminde daha da arttı. Fani dünyada eğlencelerle meşgul oldu. Bazende isyanlar oldu ancak emriyle hepsini def etti. Gaza yaptı âlemi mahzun müslümanlara cennet etti.⁹²

⁹² Bkz. Ek. 1, s. 195.

Resim 245: Sultan III. Mustafa (1757- 74). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 55^b, 56^a.

Yakası ve ön kenarları kürklü beyaz renkli merasim kaftanı ve aynı renkte iç kaftanı giyer. Dış kaftanın göğüs kısmı değerli taşlarla bezelidir. Yüksek oval sorgucuna uzun tüylü mücevherli bir sorguç takılıdır. Mücevher tokalı kemerine mücevherli hançerini saplamıştır. Kısa açık kahverengi sakallı ve kırmızı yanaklıdır.

Resim 246. *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 56^b, 57^a.

Sultan Abdülhamid Han İbni Sultan Ahmed Han

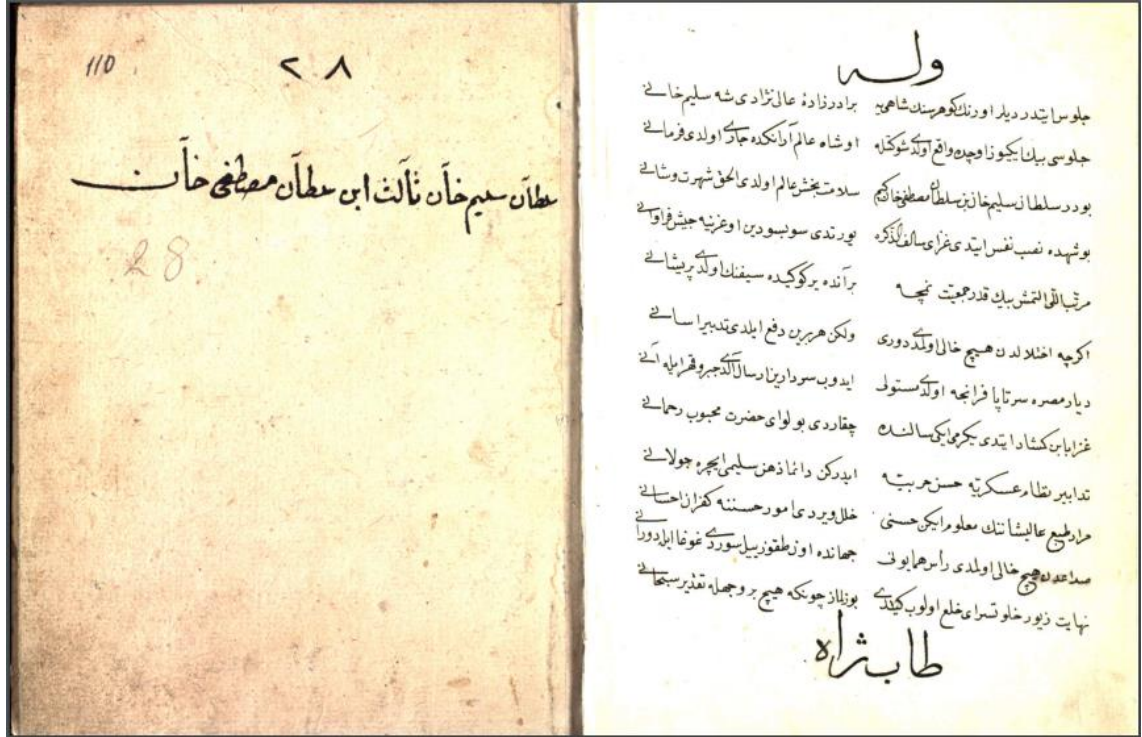
Abdülhamid Han tahta geçtiğinde tarih 1187'ydi (M. 1774). Sultan Ahmed Han'ın oğludur ve tahtın sultanı artık o dur. Bu padişah gazayı tüm kalbiyle nihayete erdirmiştir. Can düşmanı ile dost olup sulh etmiş, Cenab-ı hakkın yardımıyla devletin düzenini sağlamıştır. Said Paşa, Abdülhamid Han'ın siyaset becerisiyle karışıkları kökünden hallettiğine, zulmedenlerin soyunu yok ettiğine değinmiştir. Askeri alanda da yenilikler yapmaya çalıştığını, hayırsız diye nitelediği Leventler ocağı askerlerini lağvettiğini söylemiştir. Ömrü boyunca isyanlarla dikkatle ilgilenmiş, devlet sakinlerini rahata kavuşturmuştur. Avusturya üzerine gaza yapan Abdülhamid Han Gazi ünvanını almıştır. Said Paşa'nın kâfiristan dediği Şebeş, Legoş ve Muhadiyye bölgeleri feth edilmiştir. Ömrü daha uzun olsaydı nice seferler yapıp iman edenleri rahata kavuştururdu. On altı yıl devlete padişahlık yapmış, sonra da cennet nasip olmuştur.⁹³

⁹³ Bkz. Ek. 1, s. 196, 197.

Resim 247: Sultan I. Abdülhamid (1774- 89). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 57^b, 58^a.

Yakası ve ön kenarları kürklü beyaz renkli merasim kaftanı ve aynı renkte iç kaftanı giyer. Dış kaftanın göğüs kısmı değerli taşlarla bezelidir. Yüksek oval sorgucuna uzun tüylü mücevherli bir sorguç takılıdır. Mücevher tokalı kemerine mücevherli hançerini saplamıştır. Kısa siyah sakallı ve kırmızı yanaklıdır.

Resim 248: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 58^b, 59^a.

Sultan III. Selim Han İbni Sultan Mustafa Han

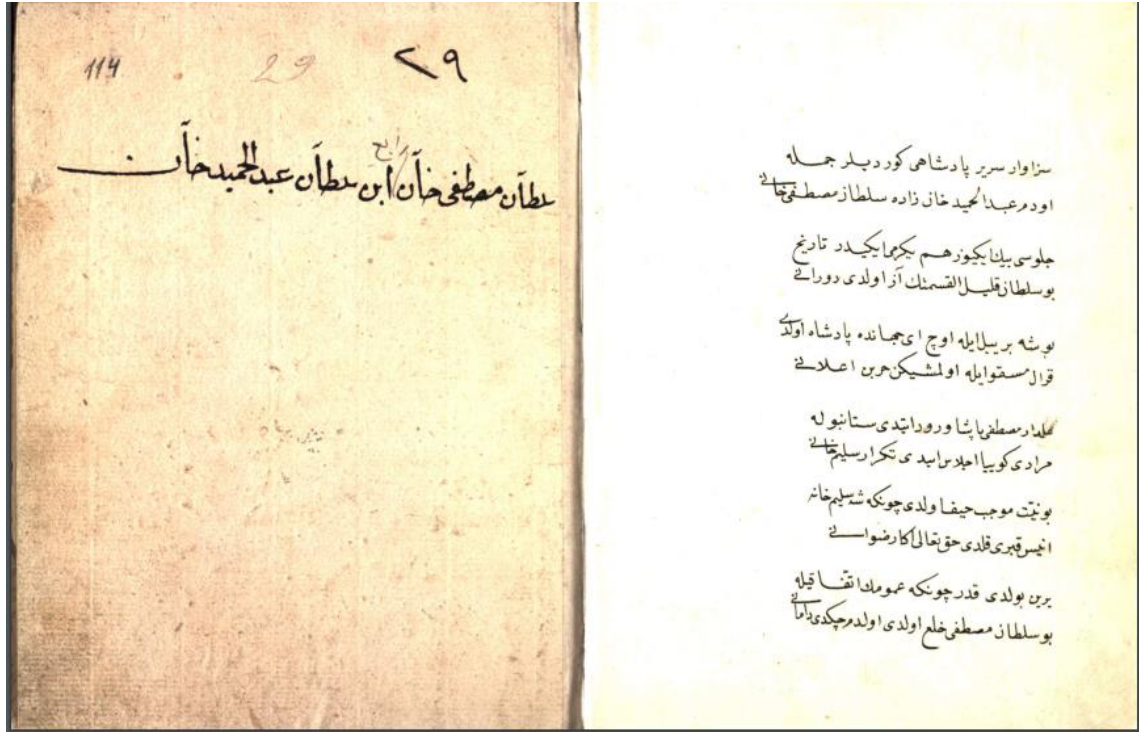
İyilik sahibi Sultan Selim'e 1203 (M. 1789) yılında cülus ettirilmiştir. Sultan III. Mustafa Han'ın oğludur. Cihan kurtuluşa erdi onun şöhretli döneminde. Kendisine gaza nasip olmuştur. Din uğruna her yere ordularını yürütmüş, elli altmış bin kadar askeri tertip etmiştir. Avusturya'ya gaza için çalışmıştır. Kılıcıyla yer gök perişan olmuştur. Döneminde ayaklanmalar olsa da hepsini kolaylıkla def etmiştir.⁹⁴

⁹⁴ Bkz. Ek. 1, s. 198.

Resim 249: Sultan III. Selim (1789- 1807). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 59^b, 60^a.

Genç sultan yakası ve ön kenarları kürklü açık yeşil merasim kaftanının içine aynı renkte iç kaftanı giymiştir. Bordo kâtibi sarığına mücevherli uzun tüylü sorguç takılıdır. Dış kaftanının değerli taşlarla süslenmiştir. Kemerinin tokası ve kemerine sapladığı hançeri de mücevher kaplıdır. Uzun kahverengi sakallı ve kırmızı yanaklıdır.

Resim 250: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 60^b, 61^a.

Sultan IV. Mustafa Han İbni Sultan Abdülhamid Han

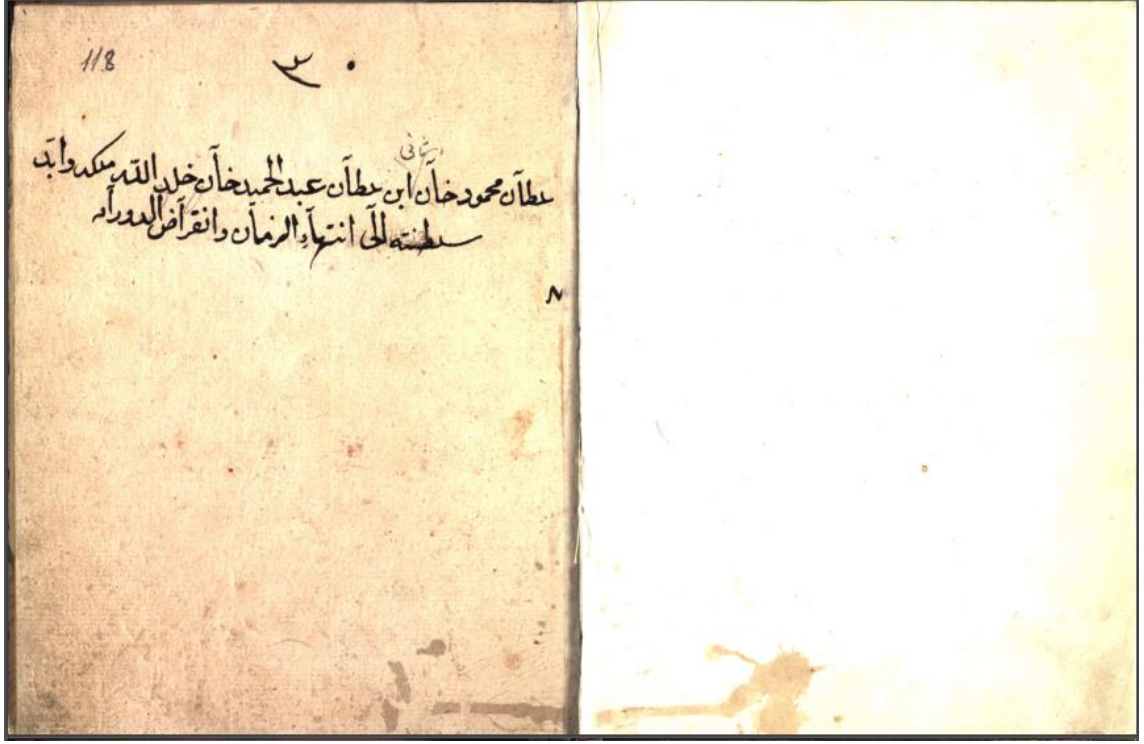
Tüm âlem tahta Sultan III. Selim'den sonra tahta IV. Mustafa Hanı münasip görmüştür. Abdülhamid Han'ın şehzadesidir. Cülusu 1222 yılında (M. 1807) yapılmıştır. Bu sultanın tahtta kalma süresi az olmuştur. Bir yıl üç ay padişahlık yapmıştır. Said Paşa Moskova'yla savaş ilan edilince Âlemdar Mustafa Paşa'nın IV. Mustafa Han'ın yerine Sultan III. Selim'i tekrar tahta çıkarmak istediğini belirtmiştir. Ancak Âlemdar Mustafa Paşa'nın bu hamlesinin Sultan III. Selim'in canına mal olmuştur. Daha sonra da Sultan IV. Mustafa Han elini eteğini tahttan çekmiştir.⁹⁵

⁹⁵ Bkz. Ek. 1, s. 199.

Resim 251: Sultan IV. Mustafa (1807- 08). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 61^b, 62^a.

Sultanın merasim kaftanı yaka ve ön kenarları kürklü, kırmızı renklidir. İç kaftanı da aynı renktedir. Dış kaftanın göğsü değerli taşlarla süslüdür. Bordo kâtibi sarığına uzun tüylü mücevherli sorguç takılıdır. Kaftanın altından mücevherli hançeri görünmektedir. Siyah sakallı ve kırmızı yanaklı olarak betimlenmiştir.

Resim 252: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 62^b, 63^a.

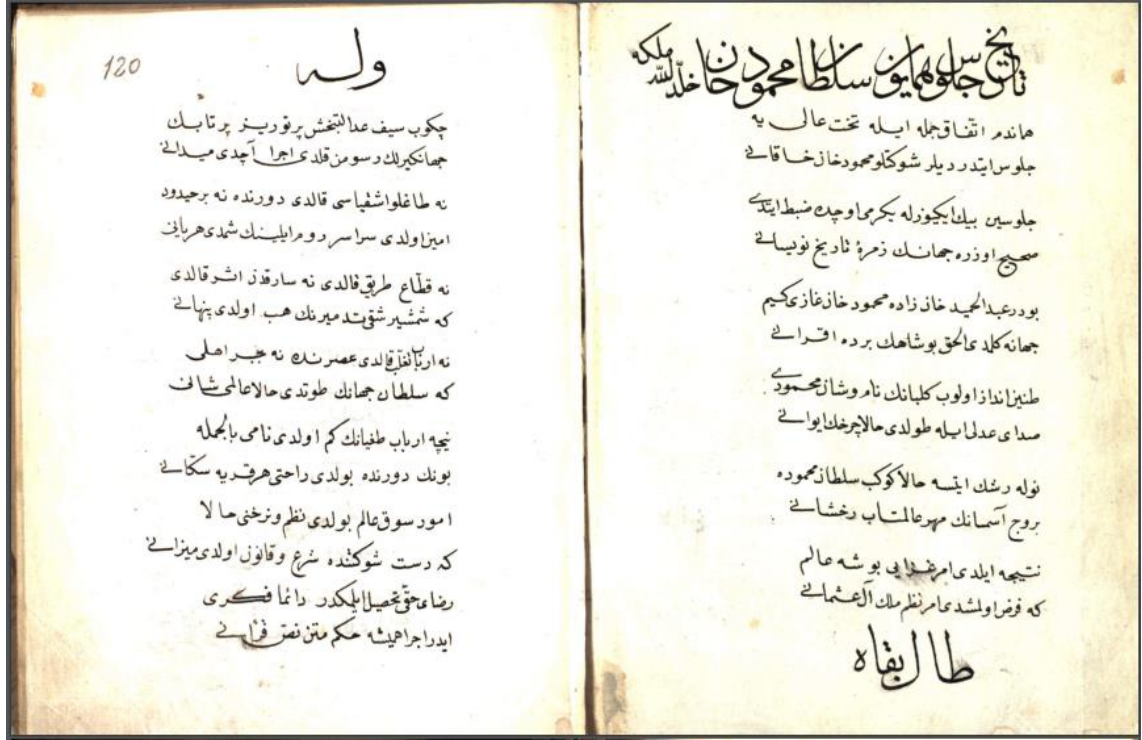
Sultan II. Mahmud Han İbni Sultan Abdülhamid Han Allah mülkünü sürekli kılsın, saltanatını ve zamanını kıyamete kadar hayırlı etsin. ⁹⁶

⁹⁶ Bkz. Ek. 1, s. 200.

Resim 253: Sultan II. Mahmud (1808- 39). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 63^b, 64^a.

Yaka ve ön kenarları kürklü, merasim kaftanı kırmızı renklidir. İç kaftanı da aynı renktedir. Dış kaftanın göğsü değerli taşlarla süslüdür. Bordo kâtibi sarığına uzun tüylü mücevherli sorguç takılıdır. Kaftanın altından mücevherli hançeri görünmektedir. Siyah sakallı ve kırmızı yanaklıdır.

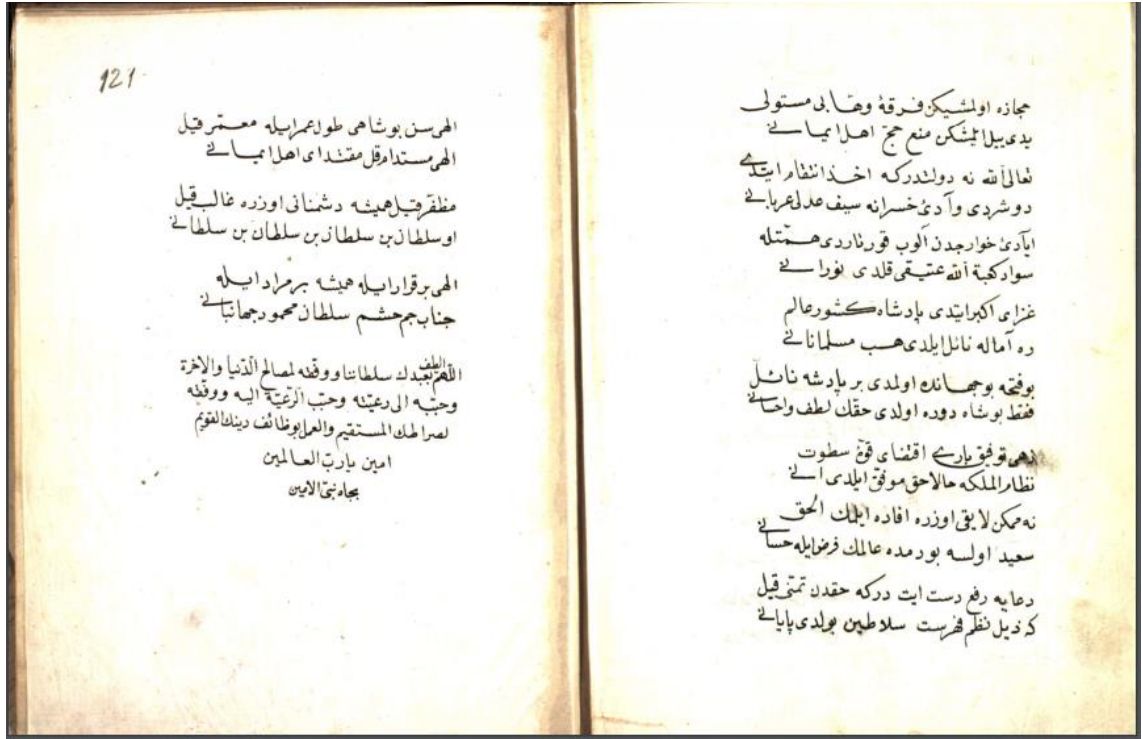
Resim 254: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 64^b, 65^a.

64b) Sultan II. Mahmud Han'ın mübarek cülusu, Allah mülkünü daim kılsın. Şair'in heybetli Hakan dediği Sultan II. Mahmud, Sultan III. Selim'den sonra yüce tahta layık görülmüş, hemen cülusu yapılmıştır. Culus ettiğinde tarih 1223' tür (M. 1808). Bu padişah'tır Gazi Abdülhamid Han'ın oğlu. Said Paşa cihanda onun gibi birinin olmadığını belirtmiş, yer - gök Mahmud adıyla çınlamıştır. Burcun semaları onun ışığıyla dolmuştur. Devlet için gaza yapmak ona da nasip olmuştur. Osmanlı devletinde düzenlemeler için emirler vermiştir.⁹⁷

65a) Lütfedilen adalet kılıcıyla ışık saçmıştır. Cihangirlik adına layık işler yapmış, devrinde ne eşkıya ne de haydut kalmıştır. Baştanbaşa Rum iline hâkim olmuştur. Döneminde ne yol kesenler ne de sarık kalmıştır. Haydutların kılıçlarını perişan etmiş, zorbalık edenler ortadan kaldırılmıştır. Nice zulmedenlerin namı yok olmuştur. Bu padişahın devrinde yaşayanlar rahata ermiş, devlet işleri yoluna girmiş, yiyecek fiyatları düzene girmiştir. Kuvvetli eli şeriat kanunuyla düzeni sağlamış, her zaman Hak'ın rızasını düşünmüş hükümlerine Kur'anın gerçek manasına göre vermiştir.⁹⁸

⁹⁷ Bkz. Ek. 1, s. 200.

⁹⁸ Bkz. Ek. 1, s. 201.

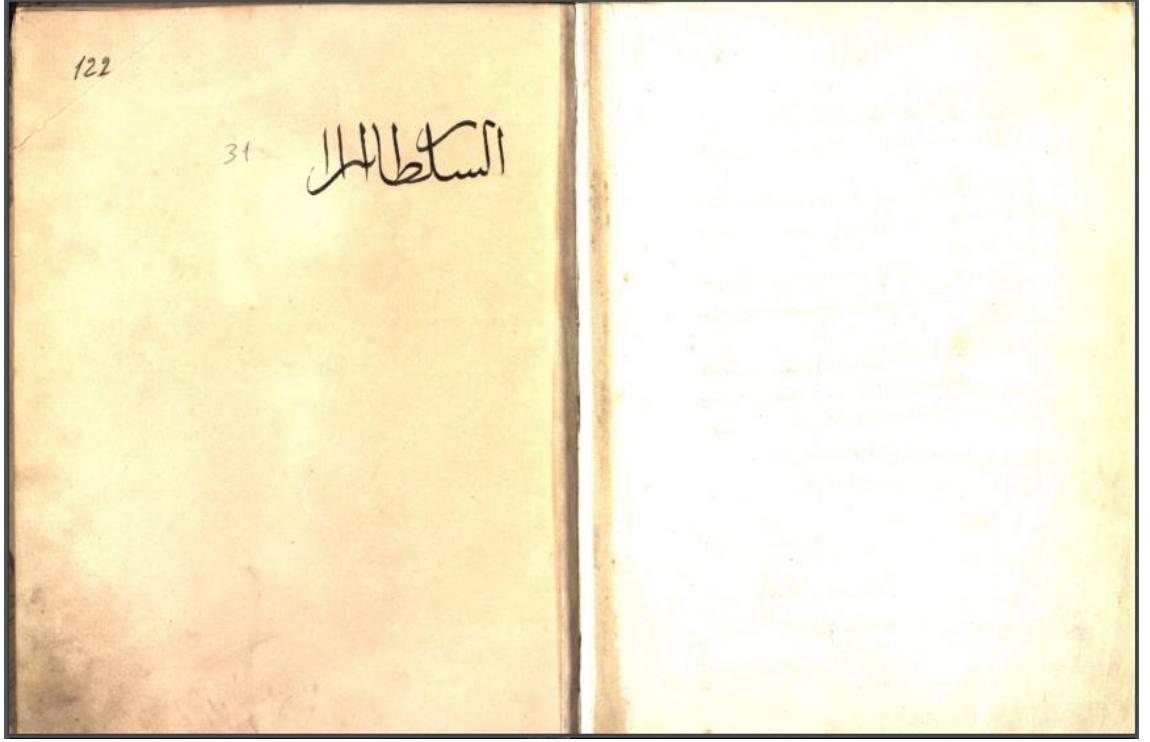
Resim 255: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 65^b, 66^a.

65b) Said Paşa, II. Mahmud döneminde Mekke ve Medine’de ortaya çıkan Vahhabilik tarikatı hakkında da bilgi vermiştir. Bu tarikat yedi yıl boyunca Müslümanların hac vazifesini yerine getirmesine engel olmuş, ancak Allah’ın izniyle II. Mahmud sayesinde bunun intikamının alındığını belirtmiştir. II. Mahmud bu aşireti dağıtmış, günahkâr elleri tüm kalbiyle kutsal yerden kurtarmıştır. Şair, bütün cihanda ki en büyük gazanın bu olduğunu, Müslümanların dini görevlerini yeniden yerine getirebilmelerini sağladığını söylemiştir. II. Mahmud’un bu devirde padişah olması cihana Allah’ın bir lütfudur. Osmanlı devletinin düzenini yeniden sağlamayı Allah ona nasip etmiştir. Said Paşa, metnini Hak’ın kapısına el açıp dua ettiğini ve Sultanların Fihrist-i’ne yaptığı zeylin son bulduğunu belirterek bitirir.⁹⁹

66a) Şair, “ Allah’ım sen bu padişah’ın ömrünü uzun ve bahtını açık et, iman edenlere öncülük eden bu padişahı daim kıl, onu her zaman düşmana karşı muzaffer kıl, cihanı yaradan Allah’ım Sultan Mahmud Han’ı emllerine ulaştır’ diye dua ederek Fihrist-i Şâhân’a yaptığı zeyli tamamlamıştır.¹⁰⁰

⁹⁹ Bkz. Ek. 1, s. 202.

¹⁰⁰ Bkz. Ek. 1, s. 203.

Resim 256: *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 66^b, 67^a.

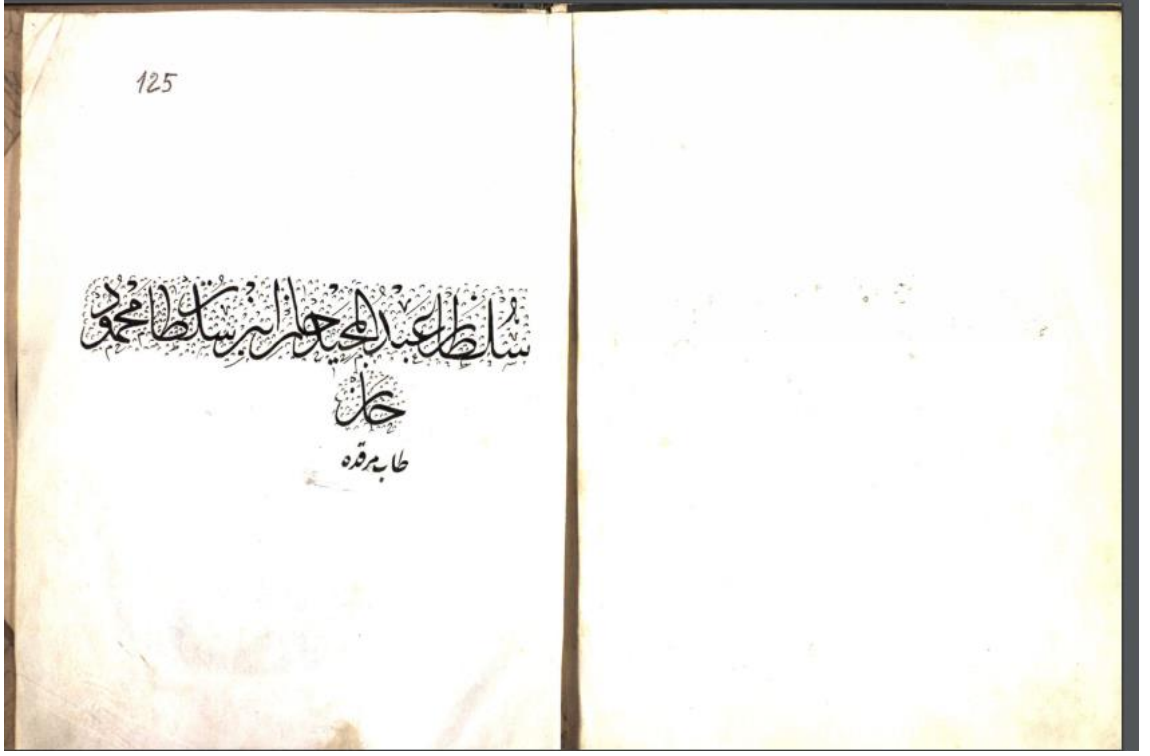
Sultan

Padişahın ismi eksik kalmıştır.

Resim 257: Sultan. *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 67^b, 68^a.

Asker kıyafetleri giyinmiş olan figürün üzerinde siyah bir pelerin vardır. Pelerininin tokası mücevherlidir. Kemerini altın yıldız renklidir. Kemerine kılıcını asmıştır. Başındaki kırmızı fesi mavi püsküllüdür. Siyah sakallı ve kırmızı yanaklı betimlenmiştir.

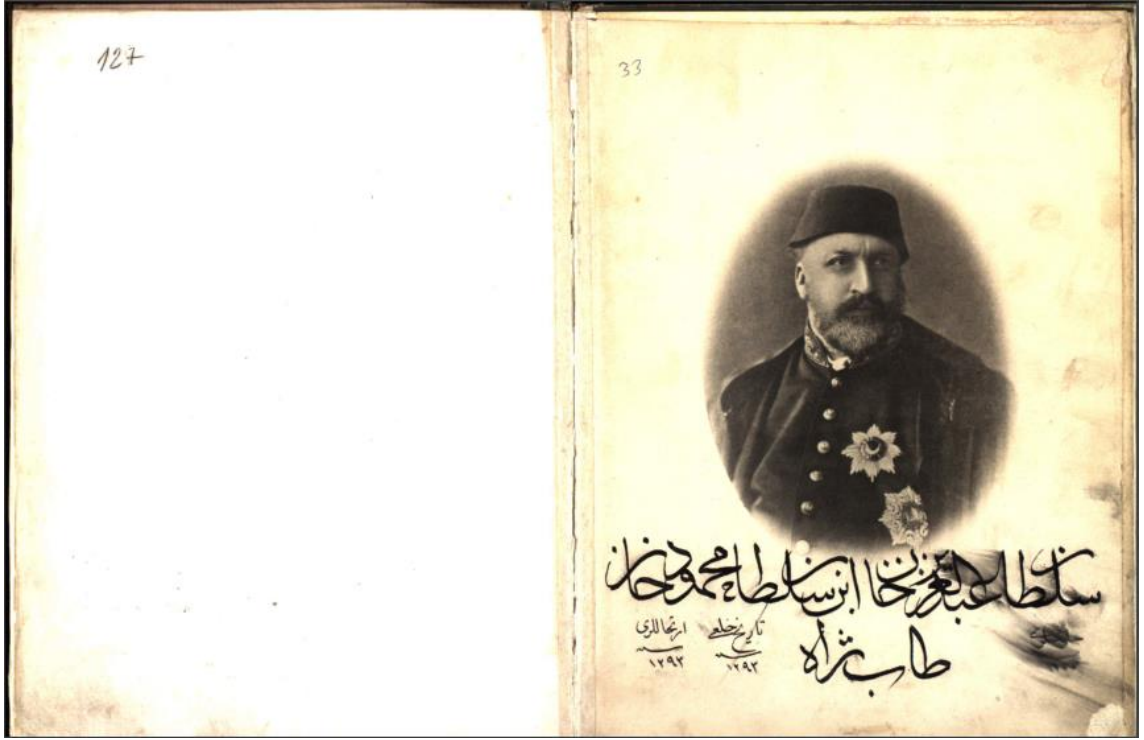
Resim 258. *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 68^b, 69^a.

Sultan Abdülmecid Han İbni Sultan Mahmud Han

Resim 259: Sultan I. Abdülmecid (1839- 61). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 69^b, 70^a.

Sultan mavi renkli asker kıyafeti giymiş ve yine aynı renkte omuzlarında pelerin vardır. Altın yıldız kemerine kılıcını asmıştır. Başındaki kırmızı fes mavi püsküllüdür. Genç yüzlü, açık kahverengi seyrek sakalları vardır. Kırmızı yanaklı betimlenmiştir.

Resim 260: Sultan Abdülaziz (1861- 76). *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 1183, y. 70^b, 71^a.

Sultan Abdülaziz Han İbni Sultan Mahmud Han

Eserdeki son portre Sultan Abdülaziz'in fotoğrafıdır. Göğsünde iki nişan takılıdır. Beyaz sakallıdır ve kaşlarını hafif çatmıştır. Başında fesi vardır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

18. yüzyıl son çeyreğinde başlayarak 19. yüzyıl Osmanlı padişah portreleri albümlerinde sürdürülen karakteristik portre üslubunun belirli kalıplar doğrultusunda uygulandığı anlaşılmaktadır. 18. yüzyılın ilk yarısında I. Abdülhamid (sal. 1774-89) döneminde hazırlanmış olan *İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*, TSMK, E.H. 1435 albümü padişah portreciliğine yenilik getirdiği gibi yüzyılın ikinci yarısında ve 19. yüzyılda hazırlanmış padişah portre albümlerinin de ön örneği olarak kabul edilebilir. Albümdeki imgelerde yenilikler yer aldığı gibi geleneksel Osmanlı padişah portreciliği de devam ettirilir. Devam eden geleneksel kalıplar, 16. yüzyılda Nakkaş Osman'ın “*Kıyâfetü'l- İnsâniyye fi Şemâili'l Osmaniyye* eserinde $\frac{3}{4}$ profilden bir yastığa dayanarak diz çökmüş ya da bağdaş kurmuş oturur biçimde, ellerinde çiçek, mendil, veya kitap tutar şekilde resmettiği padişah portre kalıplarındır. Padişahların yüz ve beden özellikleri *Şemalname*'den alınmış olmalıdır. 17. yüzyılda yapılmış bir *Silsilename* nüshasında görülen madalyonlar içinde büst portreler, padişahları silahlarıyla at üstünde veya bir tahta oturmuş biçimde gösteren padişah portre üslubu da *İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*'da görülür. Ayrıca Levni'nin (ö. 1732) resimlediği *Kebir Musavver Silsilenâme*, eserinde padişahların hareketlerini doğal, giysilerini daha yumuşak olarak betimlediği $\frac{3}{4}$ profilden veya önden, daha geniş bir mekânda, altın bayram tahtında oturan, elleri dizlerinde tamamen önden gösteren portreler “*İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*,” albümünü hazırlayan sanatçılar tarafından örnek olarak alınmış olmalıdır. Bu albümünde resmedilen padişah portrelerinin getirdiği yenilikler ise dönemin beğenisine uygun olarak salyangoz ve istiridye kabuğu şeklinde gösterişli tahtlar ve Sultan II. Bayezid (sal. 1481-1512) ve Sultan I. Mustafa (sal. 1622-23) portrelerinde olduğu gibi bazı portrelerin altında şerit şeklinde manzaraların yerleştirilmiş olmasıdır.

I. Abdülhamid döneminde istinsah edilen “*İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*,” III. Selim (sal. 1789-1807) dönemindeki sanatçısı Kapıdağlı Kostantin'i de etkilemiştir. Kapıdağlı'nın yaptığı resimler Osmanlı padişah portreciliğinde dönüm noktası olmuştur. Sanatçı kıyafetlerde Levni kalıbını devam ettirmekle birlikte farklı olarak padişahları batıdan alınan yöntemle $\frac{3}{4}$ profilden, ayakta ve yarım boy olarak resmetmiştir. Padişahlara verdiği doğal yüz ifadesiyle de geleneksel kalıplardan ayrılmaktadır.

Kapıdağlı'nın oluşturduğu bu kalıpla 19. yüzyılda birçok albüm üretilmiştir. Bu albümlerin bazıları II. Mahmud'a (sal. 1808-39) bazıları da Abdülmecid'e (sal. 1839-61) kadar padişahların portrelerini içerir. 19. yüzyıl albümleri genellikle metin içermez. Kimilerinde ise dönemin tarihçi veya şairleri tarafından yazılmış metin/şiirler bulunur. Yaprakların a yüzlerinde metin, b yüzlerinde ise Osmanlı padişahlarının portreleri bulunmaktadır. Metinlerde padişahların doğum, cülus tarihleri, saltanatları sırasında yapmış oldukları savaşlar, kazandıkları zaferlerden ve bazı kişilik özelliklerinden bahsedilmiştir. Son olarak da padişahların ölümüyle, gömülü oldukları türbelerle ilgili bilgiler verilmiştir.

Bugün Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan (env. 1976) *Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye* başlıklı portre albümünde şair Şefik tarafından doğum, cülus, saltanat süreleri, ölümleri hakkında kısa bilgiler vardır.

19. yüzyılda hazırlanan albümler içinde *İcmâl-i Tevârih-i Ali Osman*'dan sonra *Hadikâ'tü'l Mülûk*'da, padişahların fetihleri, yönetimdeki başarıları, kişilikleri hakkında bilgileri iki veya üç sayfayla anlatır. Bu iki albümde de metin tarihçi Osmanzâde Ahmed Taib (ö. 1723/24) tarafından yazılmıştır. Eserde kıyafetler hakkında hiçbir bilgi verilmemiştir. Bu da sanatçının veya sanatçıların metne dayanmaktan çok benzer başka portre albümlerinden yararlandığını gösterir.

Bugün Mevlana Müzesi'nde bulunan *Tesâvir-i Ali Osman* başlıklı portre albümünde ise metin daha kısadır, sadece padişahların doğum, cülus, saltanat süreleri, ölümleri, gömülü oldukları türbeler yazılıdır. Sonuncu padişah Abdülmecid için övücü birkaç kelime ve saltanatının devamı için dua vardır.

Bazı metinsiz örneklerde portrenin çerçevesine yerleştirilmiş, altında veya üstünde cümlelerle padişahların baba adları, isimleri, doğum, cülus, ölüm tarihleri, bazı padişahların ünvanları, kaçınıcı padişah oldukları gibi kısa bilgiler aktarılır. Metin içermeyen 19. yüzyıl albümlerine örnek olarak, Suna ve İnan Kıraç Koleksiyonu'ndaki Portre Albümü, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan H. 2027 numaralı albümü, H. 1902-1906 numaralı tek yaprak portreler, H. 1896'da bir tomar, Topkapı Sarayı Müzesi Resim Galerisi'nde 17/203 ve 17/628 numaralı albümler, İstanbul'da özel koleksiyonlarda bulunan biri tomar biri albüm olan eserlerin hepsinde padişahların sadece isimleri yazılıdır. Herhangi bir başlıkları yoktur.

Tezin konusunu oluşturan Süleymaniye Kütüphanesi Nafiz Paşa kitaplığında 1183 numaralı *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*'nin manzum metnini padişah portresi albümü, padişahların babalarının isimleri, doğum tarihleri, cülus tarihleri, saltanatları süresince yaptıkları fetihler, kişilikleri ve vefatlarıyla ilgili bilgileri beyitlerle vermesi bakımından diğer albümlerden farklılık göstermektedir.

Albümde yer alan beyitler ilk olarak IV. Mehmed döneminde Solakzâde Hemdemi Çelebi (ö. 1657/1658) tarafından anlaşılır bir dille yazılmıştır. Bir bakıma yazarın düz yazıyla yazdığı *Solakzâde Tarihi* olarak da bilinen tarihinin kısaltılarak nazımla yazılmış halidir. Tarihinde padişahların saltanatları sırasındaki olaylar uzun uzun anlatılmıştır.

Solakzâde, *Fihrist-i Şâhân*'da adı geçen bütün padişahları yiğitlikleri, cesaretleri, merhametleri ve İslam için yaptıkları önderlikleri ile överek anlatır. Yazar, herkes tarafından kolayca ezberlesin, hatırlansın diye padişahların hayatını nazımla yazdığını ve vezinli bir şekilde özetlediğini eserinin başında belirtmiştir. *Solâkzade Tarihi*'nin başında da yer alan şiiri kısa bir giriş, padişahlar için yapılan bir dua gibi görülmektedir. Başka bir deyişle 17. yüzyılın sonunda yazılan 92 beyitlik bu şiir kullanımı dönüştürülerek bir 19. yüzyıl portre albümünde karşımıza çıkmıştır.

Zamanla *Fihrist*'e şairler tarafından zeyiller yazılmıştır. Çeşitli kütüphanelerde resimsiz nüshaları bulunan *Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri*'nin bilinen tek resimli nüshası bu tezin ele aldığı Süleymaniye Kütüphanesi Nafiz Paşa koleksiyonunda bulunan örnektir. Bu esere Solakzâde'den sonra Lebib Abdülgafur Amidi ve Diyarbakırlı Said Paşa tarafından zeyiller yazılmıştır. Bu şairler zeyillerinde Solakzâde'nin yazdığı vezin ve üslubu izleyerek yeni beyitler yazmışlardır. Ancak kullandıkları dil esere Solakzâde'ye göre daha ağırdadır, daha fazla Farsça ve Arapça kelimeler içermektedir.

Yüzyıl boyunca hazırlanan padişah portreleri albümlerinde imge genellikle standart bir ikonografi kalıbı yinelerler. Her albümün kendi içerisinde portre boyutları aynıdır, diğer albümdekiler ile birbirine yakındır. Koyu bir zemin üzerine madalyon veya dikdörtgen bir çerçeve içinde betimlenen portrelerin altında, üstünde veya çerçeve içerisinde padişahların isimleri yer almaktadır. Resimler sulu boya ve guvaj boya tekniğiyle yapılmıştır.

Birbirleriyle neredeyse aynı özellikleri taşıyan bu albümlerde ilk on iki padişahta bulunan özellikler *Şemâilnâme*’deki anlatım ve resimlemeyle aynı özellikleri taşır. Portrelerde I. Osman ve II. Mehmed arasındaki padişahlar sırmalı veya renkli külah üzerine sarılmış sarıklar kullanmışlardır. Kavuğunda sorguçla resimlenen ilk padişah II. Mehmed’dir. Yavuz Sultan Selim portresiyle kavuk şeklinin değiştiğini görülmektedir. Yukarı doğru genişleyen hafif yüksek bir kavuk biçimini alır. IV. Murad portrelerinde savaş kıyafetleriyle, başında kırmızı sarıklı miğferiyle betimlenmiştir. II. Süleyman, II. Ahmed, II. Mustafa ve III. Osman portrelerinde yukarı doğru genişleyen yelpaze biçiminde sorguç kullanılmıştır. III. Ahmed ve I. Mahmud portrelerine üç sorguç takılmıştır. III. Mustafa’dan II. Mahmud’un kıyafet reformuna kadar olan padişahların sorguçları ise çok uzun ve pırlantalıdır.

II. Mehmed’e kadar Osmanlı padişahları sade kaftan giyerken II. Mehmed’den itibaren kürklü kaftanlar giyerler. Kaftanlarda I. Mahmud portresine kadar altın yıldızlı çaprastlar kullanılmış, sonrasında ise bu çaprastların yerini taşlı ve mücevherli taşlar almıştır. Yine I. Mahmud’a kadar dış ve iç kaftanlar birbirinden farklı renklerdeyken I. Mahmud ve sonrasında aynı renklerde dir.

Suna ve İnan Kıraç koleksiyonundaki albüm hariç diğer bu dönem albümlerinin hepsinde II. Mahmud (sal. 1808-39) iki kere betimlenmiş, yaptığı kıyafet reformu (1828) öncesinde geleneksel kıyafetlerle gördüğümüz II. Mahmud reform sonrasında setre pantolon, pelerin ve fesle resmedilmiştir.

Kıyafetler ve başlıklarda bulunan detaylarla 19. yüzyılda padişah portrelerini yapan ressamın padişahların saltanatları sırasında kullandıkları giysiler hakkında doğru bilgiler vermeye çalışmışlardır.

Tesâvir-i Ali Osman, Suna ve İnan Vakfı Koleksiyonu Albümü ve bugün Pera Müzesi koleksiyonunda bulunan tek yaprak padişah portreleri ve albümlerinde resimlenmiş son padişah Abdülmecid’dir. II. Mahmud gibi kıyafet reformu sonrasındaki kıyafetlerle resmedilmiştir. Resmedilen son padişahın Abdülmecid olması albümlerin Abdülmecid saltanatı döneminde yapıldığını, birbirleriyle üslup ve ikonografik özellikleri bakımından aynı atölyede çalışan sanatçılar tarafından yapıldığını düşündürülebilir.

Tesâvir-i Ali Osman ve Suna ve İnan Vakfı Koleksiyonu Albümlerinde ressam, madalyon içinde padişahları $\frac{3}{4}$ profilden betimlerken Levni'nin, madalyonsuz ve ayakta/tahtta otururken olanlarda da Kapıdağlı Kostantin'in padişah portre üsluplarından yararlanmış olmalıdır. *Hadikâ'tü'l Mülûk, Tâsvir-i Selâtin-i Osmaniyye, Fihrist-i Şâhân ve Zeyilleri* albümlerinde ressam padişahların hepsi yarım boy olarak betimlenmiş olmasıyla Kapıdağlı Kostantin üslubunu izlerler.

19. yüzyılda hazırlanan Osmanlı padişah portre albümlerinin hiç birinde kimin için yapıldığı ve kimin yaptığı hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Albümlerin içerik ve üslup açısından birbirine çok benzemesi Osmanlı sarayı dışında bu tür albümleri hazırlayan atölyelerin olduğunu göstermektedir. Bu şekilde de seri üretim yapılmış olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aksu, H. (1988). “İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’nde Bulunan Minyatürlü, Resimli, Şekilli, Cedveli, Plan ve Haritalı (Türkçe- Arapça- Farsça) Yazmalar”. *Sanat Tarihi Yıllığı, X, 1988: 19-62.*
- Anafarta, N. (1966). *Topkapı Sarayı Padişah Portreleri*. İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları.
- And, Metin (1978). *Turkish Miniature Painting, The Ottoman Period*. Ankara.
- And, Metin (1998). *Minyatürlerle Osmanlı- İslam Mitologyası*. İstanbul: Akbank Kültür Yayınları.
- And, Metin (2002). *Osmanlı Tasvir Sanatları:1 Minyatür*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Aslanapa, Oktay (1980) “Osmanlı Minyatür Sanatı”. *Osmanlı Kültür ve Sanat Ansiklopedisi*. c. 11. İstanbul: s. 151–159.
- Atasoy, Nurhan (1972). “Nakkaş Osman’ın Padişah Portreleri Albümü”. *Türkiyemiz 2, (Şubat), sa. 6, İstanbul: s. 2–14.*
- Atasoy, Nurhan (1976). *17. ve 18. Yüzyıllarda Avrupa Sanatı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Atasoy, Nurhan (1999) “Tarihi Konulu Minyatürlerin Usta Nakkaşı Osman”, *Sanat Dünyamız. sa. 73, İstanbul: s. 213–221.*
- Atasoy, Nurhan, Çağman, Filiz (1974). *Turkish Miniature Painting*. İstanbul: Publication of the R.C.D. Cultural Institute.
- Atıl, E. (1999) *Levnî ve Surname, Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü*. İstanbul: Koçbank.
- Babinger, Franz (1982). *Osmanlı Tarih Yazarları Ve Eserleri*. (çev. Çoskun Üçok). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Bağcı, Serpil (2003). *Konya Mevlânâ Müzesi Resimli Elyazmaları*. İstanbul: Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği.
- Bağcı, Serpil, Çağman, Filiz, Renda, Günsel, Tanındı, Zeren (2006). *Osmanlı Resim Sanatı*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Behsanoğlu, Şevket (1957). *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları, Başlangıcından Tazminata Kadar*. C. 1, 2, 3. İstanbul.

- Binney, Edward. (1979). *Turkish Miniature Paintings and Manuscripts from the Collection of Edward Binney*. Portland, Oregon.
- Bolay, Süleyman Hayri (2015). *Tanzimattan Günümüze Türk Düşünürleri*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık. C. 5.
- Bursalı Mehmed Tahir (1975) ‘‘ Solak-zade Mehmed Hemdemi Çelebi’’. *Osmanlı Müellifleri* C. 3, (Haz. İsmail Özen). İstanbul: Meral Yayınevi.
- Çabuk, Vahit. (1976) "Osmanlı Padişahlarının Manzum Tarihçesi, Fihrist-i Şahan". *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi*, XV /2. Ankara: Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü, 203-227.
- Çağman, Filiz. (2000). ‘‘İstanbul Sarayının Yorumu: Üstad Osman ve Dizisi’’. *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âli Osman*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Çağman, Filiz, Tanındı, Zeren (1984). *Padişah Portreleri*. İstanbul: Yapı ve Kredi Bankası Kültür Sanat Hizmetleri.
- Çığ. Kemal (1959). ‘‘Türk ve İslam Eserleri Müzesi’ndeki Minyatürlü Kitapların Kataloğu’’. *Şarkiyat Mecmuası*, III. İstanbul.
- Çöteliolu, A. (2012). *Topkapı Sarayı Müzesi Resim Koleksiyonu ve Padişah Portreleri*. İstanbul: BKG Yayınları.
- Duran, Tülay ed. (1998). *Kıyafetü'l- İnsaniyye Fi Şema'ili'l- Osmaniyye*. Ankara: TTK Yayınları. İrepolu, Gül (1999). ‘‘Lale Devri’’nin Çelebi Nakkaşı: Levni’’ Sanat Dünyamız, 73, İstanbul. 235-243.
- Ergin, Abdullah (2001). *Diyarbakırlı Sait Paşa'nın Hayatı, Eserleri ve Tarihçiliği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı.
- Günay, Fatih (2001). *Raşid (vaknüvis), Hayatı, Edebi Kişiliği, Divan'ının Tenkitli Metni ve İncelemesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Edirne; Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- İrepolu, Gül (2000). ‘‘Kitaptan Tuvale (1700-1800): Yenilik ve Değişim’’. *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âl-i Osman*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Kadıoğlu, İdris (2003). *Lebib-i Amidi Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divan'ının Tenkitli Metni*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı.

- Kadıoğlu, İdris (2004). “Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi'nin Fihrist-i Şâhân'ı ve Diyarbakırlı Şairler Lebib ve Mülhem Efendi Zeylleri.” *İlmi Araştırmalar*. 17. İstanbul.
- Karatay, Fehmi Ethem (1961). *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki Türkçe Yazmalar Kataloğu I- II*. İstanbul.
- Mahir, Banu (2000). “Elinde Altın Küre (Kızıl Elma) Tutan Osmanlı Sultan Portreleri”. *Uluslararası Dördüncü Türk Kültürü Kongresi Bildirileri (4-7 Kasım 1997)*. Ankara
- Mahir, Banu (2004). *Osmanlı Minyatür Sanatı*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Majer H. G. (2000). “Yenilik ve Değişim”. *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âli Osman*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Meyer zur Capellen., Bağcı, Serpil (2000). “İhtişam Çağı”. *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âli Osman*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Necipoglu, Gülru (2000) “Osmanlı Sultanlarının Portre Dizilerine Karşılaştırmalı Bir Bakış”, *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âli Osman (6 Haziran – Eylül 2000, İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi)*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları. 20-61
- Özcan, A. (2009). “Solakzâde Mehmed Hemdemî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. XXXVII. İstanbul.
- Raby, J. (2000). “Avrupa'dan İstanbul'a”. *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âli Osman*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Raby, J. (2000). “Tesâvir-i Âli Osman”. *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âli Osman*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Renda, Günsel (1977). *Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı 1700- 1850*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Renda, Günsel (1980). “Osmanlılarda Padişah Portreciliği”. *Osmanlı Kültür ve Sanat Ansiklopedisi*, C. XI. İstanbul: Yeni Türkiye Yayınları.
- Renda, Günsel (1992). *Osmanlı Padişah Portreleri Bir 19. Yüzyıl Albümü. İnan ve Suna Kıraç Koleksiyonu - A 19th Century Album of Ottoman Sultans' Portraits. İnan and Suna Kıraç Collection*, Milano.
- Renda, Günsel (1996) “Ressam Konstantin Kapıdağlı Hakkında Yeni Görüşler”. *19 Yüzyıl İstanbul'unda Sanat Ortamı*. İstanbul: Sanat Tarihi Derneği Yayınları s. 139-162.

- Renda, Günsel (1999). *Padişah Portreleri Mevlâna Müzesi Albümü*. Konya: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Renda, Günsel (2000). “Portrenin Son Yüzyılı”. *Padişahın Portresi Tesâvir-i Âl-i Osman*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Renda, Günsel (2005). “Osmanlı Başkentinde Ressamlar ve Yapıtları”. *İmparatorluktan Portreler, Suna ve İnanç Vakfı Pera Müzesi*. İstanbul.
- Renda, Günsel (2002). “Osmanlılarda Portreli Nişanlar”. *Uluslararası Sanat Tarihi Sempozyumu (10–30 Ekim 2001)*, İzmir: s. 491-501.
- Süreyya, Mehmed (2003). *Sicil-i Osman-i, Osmanlı Ünlüleri*. C. 1, 2, 3, 4. (Haz. Mustafa Keskin vd.) İstanbul: Sebil Yayınları.
- Titley, Norah M. (1981). “*Miniatures From Turkish Manuscripts (A Catalogue and Subject Index of Painting in the British Library and the British Museum.)*” British Library, London.

[http://digital.staatsbibliothek-](http://digital.staatsbibliothek-berlin.de/werkansicht?PPN=PPN739998471&PHYSID=PHYS_0001&DMDID=&view=picture)

[berlin.de/werkansicht?PPN=PPN739998471&PHYSID=PHYS_0001&DMDID=&view=picture](http://digital.staatsbibliothek-berlin.de/werkansicht?PPN=PPN739998471&PHYSID=PHYS_0001&DMDID=&view=picture) (Erişim: 10 Mart 2018)

<https://www.harvardartmuseums.org/collections/object/215586?position=43>

(Erişim: 12 Mart 2018)

EK; 1. SADELEŞTİRİLMİŞ *FİHRİST'İ ŞÂHÂN VE ZEYİLLERİ*

2a) Sultân Osmân bin Ertuğrul Gâzi bin Süleymân Hân Hâkim

- 1b)-** Hatalardan emin eyle İlahi Âl-i 'Osmân'ı
 Çün itdün bunları sen ehl-i islâmın nigehbânı
 - Bu nesl-i pâk ile din-i Muhammed takviyet buldı
 Şeref-bahş oldu dine bunların âyin erkânı
 - İta'at üzredür şer'-i mübine da'ima bunlar
 Kavidür hak bu kim bu hanedanun sıdk u imânı
 - Adaletle sehavetle şecâ'atle mürüvvetle
 Nizam-ı 'âlem için itdiler sa'y-ı firavanı
 - İdindüm bunların tarihini dikkat idüp mâ'lüm
 Getürdüm nazına lutf-ı Hak ile Fihrist-i Şâhân 'ı
 - Ola ta herkesün natır nişan cümle-i tarih
 Gele her söz ki nazına vardur anun hıfza imkânı
 -İd üp mevzün-ı hem-var oldu bu şeh-name-i icmal
 Recam oldur ola ma'zur eger var ise noksanı
 -Kamunun eveli Sultan Osman İbn-i Ertuğrul
 Ki oldur cümleden evvel kuran resm-i cihanbanı
 -Alaeddin-i Selçuki idüp tabl u âlem irsâl
 Muhakkak altı yüz toksan tokuzdur hutbe ünvânı
 -Yigirmiyle yedi yıl padişah oldu bu 'âlemde
 Bu devletde bu vaz' itdi kamu tertib-i divânı .

4a) Sultân Orhân ibn-i Gâzi Osmân Hân**3b) -Cihan-ı bi-bekadan el çeküp ol server-i âlem**

Yerine gördi layık ol da oğlu Han Orhan'ı

-Cülûs itdi yedi yüzle yigirmi altı salinde

Sa'adette otuz beş yıl cihanun oldu sultânı

-Gazaya sarf idüp evkatını hiç turmadı hali

Musahhar eyleyüp tedric ile etraf-ı büldânı

-Bu gülzar-ı fenâdan ol da itdi akıbet rihlet

O serv-i bag-ı devlet gitdi ukbâya hıramanı

6a) Sultân Murâd ibn-i Sultân Orhân el-Maruf begazi Hüdâvendigâr

5b) -Cülûs itdip yerine oğlu Gâzi Hân Murâd anun

Tamamen Rum ilin feth itdi açdı kâfiristanı

-Cülûsında yedi yüz dahı altmış bir olur tarih

Budur el-hak selatinün şeci-i merd-i meydanı

- Otuz bir yıl sürüp devlet gaza yolında ser virdi

Şehadetle o server hasil itdi kurb-ı Rahman'ı

8a) Sultân Yıldırım Bâyezid Hân ibn-i Sultân Murâd Hân

7b) -Şehid oldu çün ol gazi yerine asker-i İslam

Cülûs itdürdiler fi'l-hâl oğlu Yıldırım Han'ı

-Cülûsına yedi yüz dahı tosan ikidür tarih

Şeca'atle selatin içre yokdur anun akranı

-Ne dem 'azın eyleyüp meydana at salsaydı küffara

Sanaydun berk-ı hatifden elinde tiğ-ı bürrânı

- Serir-i saltanatda eyledi on üç yılı tekmil

Sekiz yüz beş de ahir itdi terk-i âlem-i fani

- Süleyman Begle Müsa Beg sürüp bir nice dem devlet

İkisi de atup tutdı bulup hali bu meydanı

10a) Sultân Mehmed Hân ibn-i Sultân Yıldırım Bâyezid Hân

9b) -Sekiz yüzle on altıda zuhur itdi Mehemmed Hân

Tegallüb eyleyüp def itdi ol gavga-yı ihvâni

- Sekiz yıl müstakillen padişah oldu idüp rihlet

Sipariş itdi oğlu Hân Murad'a cümle erkânı

12a) Sultân Murâd-ı Sâni ibn-i Sultân Mehemed Hân

11b) -Cülûsına sekiz yüz hem yigirmi dört olur tarih

Olupdur Hân Murâd-ı evvele bu ism ile sâni

-Karar itdi otuz yıl altı ay devlet seririnde

Gazalar itdi küffâra çeküp şemşir-i berranı

- Tamam oldı anun da devri rihlet itdi dünyadan

Koyup Sultân Mehemed Hân-ı sâniye bu meydanı

14a) Sultân Mehemmed Hân Fâtih ibn-i Sultân Murâd Hân**13b) Cülûs itdi sekiz yüz elli beşde ol şeh-i âdil**

Otuz bir yıl cihanda kerr ü ferrle sürdi devranı

-Budur İstanbul'ı feth eyleyen Gazi Mehemmed Hân

N' ola ecdadına galib olursa şevket ü şanı

-Cihanda def ü ref'e himmet etti zulmet-i küfri

Ziya-i seyf ile rüy-ı zemini kıldı nürâni

16a) Sultân Bâyezid Hân ibn-i Sultân Mehmed Hân

15b) - İrüp payana ömri ol dahı azm-i Behişt itdi

Yerini oğlu Sultân Bâyezid'e kıldı erzani

- Sekiz yüz seksen altıda cülûs itmişdür ol sultân

Odur Hakkun velisi andadur esrar-ı pinhâni

- Anun dahı zamanında nice feth ü fütüh oldı

Kırup küfârı icra eyledi âyin-i şâhânı

- Otuzla hem iki yıl padişah oldı cihanda ol

Ferâgat itdi ahir terk idüp bu dâr-ı ahzanı

18a) Sultân Selim ibn-i Sultân Bâyezid Hân el-ma'ruf Bâyezid**17b) Yerin Sultân Selim'e eyledi teklif son dermde**

Bilürdi kimseye bâki degül bu çarh-ı gerdâni

- Cülûs itdi tokuz yüz on sekizde çünki ol gazi

Şeca'atde n'ola tercih idersem cümleye anı

-Alup Mısr'ı sefer kıldı 'Acem iklimine sonra

Şikest itdi kaçırdı Çaldıran'da şah-ı İran'ı

-Sekiz yıl hem sekiz ay oldı ana saltanat ruızı

Koyup gitdi yerine akıbet Sultân Süleymân'ı

20a) Sultân Süleymân ibn-i Sultân Selim Hân Sâhib-i Kânun

19b) Cülûsına tokuz yüz hem yigirmi altıdur tarih

Bunun eyyam-ı adlinde bu devlet buldı mizânı

- Cihanda Hân Süleymân kırk sekiz yıl padişah oldu

Vilayetler musahhar eyleyüp arturdu ünvanı

-Cihân ma'mur u abadan olup hak oldu asude

Zamanında zuhur itdi nice asar-ı Sübhâni

22a) Sultân Selim Hân Sâni ibn-i Sultân Süleymân

21b) Bu da gitdi cihândan tac u tahtın terk idüp âhir

Yerine Hân Selim oldı budur evvelki ye sâni

- Cülûsına tokuz yüz ile yetmiş dört olur tarih

Budur bu nesi-i pakün hak budur sultan-ı zi-şanı

- Zamanında bunun da Fas gibi bir ülke feth oldı

Bunun şemşiri küffar-ı Freng'e virdi hüsrânı

-Sekiz yıl hem beş ay ol server-i âlem sürüp devrân

Sefer kıldı cihandan mesken itdi Bâğ-ı Rıdvân'ı

24a) Sultân Murâd Hân Sâlis ibn-i Sultân Selim Hân-ı Sâni

23b) Anun mesned-nişini Hân Murad-ı salis olmışdur

Budur cümle selatin-i güzinün ehl-i irfânı

- Tokuz yüz hem dahi seksen iki çün giçdi Hicret'den

Cülûs idüp müyesser oldı ana tac-ı hâkâni

-Olup sabit-kadem tahtında zahmet çekmerdi asla

İdüp serdarın irsal aldılar Tebriz ü Şirvân'ı

-Yigirmi yıl sekiz ay âleme hükm itdi adl üzre

Koyup gitdi o dahi akıbet bu köhne eyvânı

26a) Sultân Mehemed Hân Sâlis ibn-i Sultân Murâd Hân Sâlis**25b) Anun da oğlu kim Sultân Mehemed Hân-ı Sâlisdür**

Cülûs itdi bin üçde oldı cari emr ü fermânı

-Bu devletde budur hünkâr-ı gazi fatih-i Egri

Kırup küffarı ser-ta-pa idüp ceng-i firavânı

-Dokuz yıl altmış üç gün saltanat sürdi idüp rihlet

Bu mihman-hanenün bir kaç gün oldı ol da mihmânı

28a) Sultân Ahmed Hân ibn-i Sultân Mehemed Hân Sâlis

27b) Giçüp anun yerine adl ile Sultân Ahmed Hân

Yeniden oldı ihya hâk bu kim ayin-i Osmâni

-Cülûsı hicretün bin on ikisinde olup vakı

Ana bu saltanat oldı hudâ'nun lutfu ihsânı

- Zamanında Anatol semtinün etrafu eknafi

Cela!i eşkıyası cümleten itmişdi talanı

-Tevekkül eyleyüp Allah'a itdi bir kulın irsal

Giçürdi tiğ-ı kahrından ser-a-ser ehl-i tугyânı

-Hükümet kıldı on dört yıl dört ay itdi çün rihlet

Cülûs itdürdiler anun yerine Mustafa Hân'ı

31a) Sultan Mustafa Hân ibn-i Mehemed Hân-ı Sâlis

30b) Cülûs bin yigirmi altıda vâkı olup anun

Müyesser oldı ana gerçi ferr ü taht-ı sultânı

- Ne hâl ise üç ay üç gün karar itdi veli sonra

İdüp gavgâ-yı âlemden ferâgat çekdi dâmânı

-Anun ardınca Hân Osmân Gâzi padişah oldı

Hakikatde budur bu hanedanun şir-i garrânı

33a) Sultân Osmân Hân ibn-i Ahmed Hân

32b) Cülûsı bin yigirmiyle yedide vakı almışdur

Olup dört yılla dört ay on gün anın cümle devrânı

- Gaza yolına bezl-i himmet itdi ol şeh-i gâzi

Cihan serverligin isbat idüp gösterdi bürhânı

- Ne çare neylesün amma ki bahtı olmadı yaver

Cihandan almayıp kâmın felek kıldı hebâ anı

-Bu halet çün zuhur itdi kamunun ittifakıyla

Cülûs itdürdiler tekrar Sultan Mustafâ Hân'ı

-Ne fetretler ne gavgalar olupdur bin otuz birde

On altı ay zamane gösterüp devr-i perişânı

-Müşevveş oldı çün ahval-i âlem gördiler ahir

Gelüp cem oldılar bir yere cümle devlet erkânı

35a) Sultân Murâd Hân-ı Râbi Fâtih-i Bâgdât ibn-i Sultân Ahmed Hân

34b) Cülûs itdürdiler Sultan Murad-ı râbi'i ol dem

U mur-ı saltanat buldı yine evvelki mizânı
 -Geçüp tahta bin otuz ikide ol hüsrev-i âdil
 Bu devlet oldı ol şah-ı güzine Hakk'un ihsânı
 -Mehabetde salabetde olup ecdadına galib
 Budur sahib-kıranı âlemin Sâm u Nerimân'ı
 -Adünun kesdi ırkın eşkıyâdan intikâm aldı
 Elinden ol gürühun hiç biri kurtarmadı cânı
 -İdüp izhâr-ı kuvvet fitne-i Ye'cüc'e sed çekdi
 Sezardur ana dirlerse eger İskender-i sani
 -Revân ile alup Bâgdâd'ı kahr itdi Kızılbaş'ı
 Kalaydı sag eger alurdu İran u Turan'ı
 -Cihanda on yedi yıl kâm-rânlık sürdi âhir dem
 Nihayet buldı emr-i Hakk ile anun da devrânı

37a) Sultân İbrahim Hân ibn-i Sultân Ahmed Hân

36 b) Cülûs itdi karındaşı yerine Hân İbrahim

Bunun da oldı heft iklime câri emr ü fermânı

-Olup bin kırk tokuzda ana ruzi taht-ı firuzi

Getürdi sadre ahir rüzgâr ol zıll-ı Yezdân'ı

- Bi-hâmdi'llah zamanında Girid'le Hanya feth oldı

Azakda hold Kazaklar tutdılar semt-i Kiziran'ı

-Tokuz yıldan üç ay eksik hükümet eyleyüp âhir

Ferâgat itdi ana keşf olup bu sırr-ı vicdâni

-Nasib oldı şehadet âkıbet ol şâh-ı mazluma

Ne çare bu imiş çün tâ ezel takdir-i Rabbâni

-Anun ferzend-i âli şânı devletle sa'adetle

Giçüp evreng-i şâhiye müşerref kıldı divânı

39a) Sultân Mehemed Hân-ı Râbi ibn-i Sultân İbrahim Hân

38b) – Cülûs-ı Han Mehemed eyledi asûde dünyayı

Didi tarihini erbâb-ı nazmun bir sühândanı

-Odur hünkâr-ı gâzi padişahânun ser-efrâzı

Kalem medh itmede kâsır o sultân ibn-i sultân'ı

-Semiyy-i fahr-i âlem şehryâr-ı a'del ü ekrem

Şehinşâh-ı mu'azzam vâris-i mülk-i Süleymâni

- Mehemed Hân-ı râbi pâdişâh-ı maşrık u magrib

Anundur tâc-ı hâkâni anundur taht-ı Osmâni

-Sa'âdetle serir-i devlet üzre câ-nişin olsa

Gören bedr oldu zann eyler felekde mah-ı tâbânı

-Süvâr olsa eger rahş-ı hümayûna sânuurlar hep

Esed burcına tahvil eylemişdür Mihr-i rahşânı

-Cülûs esnâlarında gerçi olmuşdur birâz fetret

Kamusın ber-araf kıldı idüp tedbir-i âsanı

- Eser devrinde hergiz kalmamışdur fitneden hakkâ

Meger erbâb-ı hüsnün ruhlarında hâl-i fettânı

-Adaletle yeni başdan cihânı eyledi ma'mûr

Yine buldı nizâmın devletinde âlem-i fâni

- Bunun bir şükrini mümkün midür hergiz edâ itmek

Hudâ virdi bize bir pâdişâh-ı pak-'ülvânı

Yeter ey Hemdemi şimden girü gel sıdk ile el aç

Du'âya başla kim Fihrist-i Şâhân buldı pâyânı

-İlahi eyle ervâh-ı selâtini dem-â-dem şâd

İlahi sen hatâlardan emin it şâh-ı devrânı

-İlahi ömrin efzûn eyle aylar yerde yandıkça

İlahi sen kabül eyle du'â-yı müst-mendânı

41a) Sultân Süleymân Hân-ı Sâni bin Sultân İbrâhim Hân

40b) Lebibâ itmemiş çün bu eserde Hemdemi merhûm

Cülûs-ı Hân Mehemed'den ziyâde hâme cünbânı

-Ya tahrir eylemişdi biz muzaffer olmaduk yahud

o esnâlar anun da ahd-i ömri buldı pâyânı

-Aceb bir hem-demi yok mıydı anun eyleye tezyil

Sitanbûl şehri yârânı bu nazm-ı şehryârânı

-Çü takvimü't-tevarih eyler idi ihtisâr üzre

Haberdâr ehl-i meclisden niçe ragbet-güzinânı

- Bu sohbetler olup bezm-i fakirânemde çün bir şeb

Hernan tergibe der-kâr oldı bezmün ba'zı ihvânı

-Bu acz-âlûdeye sevk itdiler kimeylesin tezyil

O şehden sonra teşrif eyleyen şâhân-ı zi-şânı

-Didüm ben nakd-ı nazm-ı kem-ayârumçün dirigum yok

Eger noksâna bakmazsa ma'ârifveznedârânı

-Vefâ-yı va'de hâl'-ı Hân Mehemed'den şürû' itdüm

Bu üslûb üzre yazdum işte benden eyle gûş ânı

-Anun da buldı bin toksan tokuzda müddeti gâyet

Yüzine urma çarhun binde bir olursa noksânı

-O târih içre revnak-yâb olup o reng-i dâdârı

Giçürdiler yerine dâderi Sultan Süleymân'ı

-Aceb ferr virdi ol dem cevher-i zât-ı hümâyûnı

Nigindân oldu taht u mülk bu fass-ı Süleymâni

- Se sâl oldıkda taht-ı saltanat pirâya vü pirâ

Se rüze dehr-i dündan çekdi dest ü pâ vü dâmânı

Çü târih irdi bin yüz ikiye bir nakş atup gerdûn

Süleymândan ayurdı divveş mühr-i Süleymân'ı

43a) Sultân Ahmed Hân-ı Sâni bin Sultân Hân Bâni-i Câmî-i Şerif

42b) Sa'âdet birle teşrif eyledi o reng-i şâhiye

Şefik-ı nâmdârı hazret-i Hân Ahmed-i sani

-Olinca çâr sâle çâr bâliş zib anun dahı

Sadâ-yı çâr tekbiri pür itdi çâr erkânı

45a) Sultân Mustafa Hân bin Sultân Mehemed Hân

44b) Makâmına cülûs itdürdiler dârât u haşmetle

Hemân Sultân Mehemed-zâde Sultan Mustafâ Hânı

-O sultân-ı safâ-perver o hâkân-ı vefâ-güster

O dâd-ârâ-yı bahr u berle devlet buldı ünvanı

-Tokuz sâl eyledi bu nüh revâk-ı dehre dârâlık

Tokuza çıkdı feth ü nusret ile şöhet ü şânı

-Reside oldı bin yüz on beşe târih-i hicret çün

Görindi saltanatdan hecri bâ-takdir-i Râbbâni

-Edirne tahtgâhında gazâyâ âzim olmışken

Mizâc-ı devletevirdi hâlel erbab-ı tuğyânı

-Tamâm itmişdi mülki fart-ı buhrân-ı fiten geldi

Hâkim-i lem-yezelden şerbet-i hal ile dermânı

47a)Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis bin Sultân Mehemed Hân

46b) Karındaşı adâlet-pişesi Hân Ahmed-i sâlis

Cülûs itdi serir-i mülke bâ-teyid-i Sübhânı

-Fe-ammâ bâg-ı devlet berg-i bi-gâneyle tolmuşdı

Anı tathire düşdi bâgbân-ı fikr ü iz'ânı

-Hele çârûb-ı tedbir-i hümâyûn ile pâk itdi

Memâlikden teenni birle levs-i bagy u tугyânı

-Kiyâsetle siyâsetde o denlü kıldı dikkat kim

Nizam-ı mülk ü milletde dinildi yokdur akrânı

-Tamâm itdükde hüsn-i rey ile âsâyiş-i mülki

Azimet kıldı teshire bilâd-ı kâfiristânı

-Gazâya eyleyüp teşmir-i sâk-ı himmet-i vâlâ

Dem-i küffar ile kıldı muhannâ pây-ı merdânı

-Silâh-ı ceyşi düşdi sulh-ı agnâm-ı fütühâtâ

idüp kassâb-ı kahr u satveti ber-çide dâmânı

- Çıkardı bir bıçakdan tig-ı nusret-tâb-ı ikbâli

Revân u Gence vü Tiflis ü Tebriz ü Hemedân'ı

-Bu refâtâr üzre târih oldı bin yüz kırk üçe bâlig

Otuzdan iki noksan olmuş idi sâl-ı sultânı

-O dârâ Üsküdâr'a Râfizi kasdıyla giçdükde

Sitanbûl dâhilinde Hâriciler aldı meydânı

-Kazâ bir muktezâ-yı hikmet esbâbın ider hâzır

İrişdükde bir emrün hükm-i Rabbâniyle pâyânı

-Hezârân kil ü kâl oldu ki dil zikrinde lâl oldu

O şeh bergeşte-bâl oldu duynca sırr-ı pinhânı

-Hermân ol sâ'at itdi câ-nişini ihtiyârıyla

Birâder-zâdesi Sultân Mahmûd-ı cihânbânı

49a)Sultân Mahmûd Hân bin Sultân Mustafâ Hân**48b) Şerif-bahş-ı serir-i mülk o Mahmûdü'l-fa'âl oldu**

Sezâdur Gaznevi olursa anun menkabet-hânı

-Olup ecdâdı mânend-i kemer-bend-i gazâ ekser

Müdemmer eyledi bir nice def'â herze-pûyanı

-Hem itdi ol şehün mi'mâr-ı fikri nev-be-nev inşâ

Zamânında hezârân muhteri' nâ-dide bünyânı

-İrüp târih-i hicret bin yüz altmış sekiz sâle

Salât-ı Cum'aya çıkmış idi ol zıll-ı Yezdâni

-Ezân-ı Cum'a gûyâ oldu anun irci'i-hânı

Du'â-yı Cum'a gûyâ kim veda'-ı âlem-i fâni

-Saraya avdet itdükde hemân dehliz-i dergâha

Girince hâzin-i gufrâna viridi cevher-i cânı

52a) Sultân Osmân Hân bin Sultân Mustafâ Hân

51b) Giçürdiler yerine dâderi Sultân Osmân'ı

O sultân ibn-i sultân ibn-i sultân ibn-i sultânı

-Anun târihini câ-i nizâmü'l-âlem itmişdi

Tefeül eyleyüp gerçi Sitanbûl'un sühan-dânı

-O şeh de ibtidâ-i def -i zulme eyleyüp himmet

O sevdâlarla kim tasdik ide erbâb-ı 'irfânı

-Veli hel yuslihu'l- attâr dan gafletle zann itdi

Salâh-ı âlem-i kevn ü fesâdûn vardur imkânı

-Muvaffak eyleyüp üç sâlden onbir gün eksikde

Meger takdir imiş nüzhet-serâ-yı 'adne cevlanı

-Ki oldı pençe-i şir-i ecelden şir-i pençeyle

Kabâ-yı bi-bekâ-yı ömrinün çâk-ı giribânı

-O demde bin yüz yetmiş bire yetmişdi çün târih

İrüp şeh-zâdegân-ı ammine ahd-i cihânbânı

-Giçürdiler hezârân şevket ü dârât u haşmetle

Yerine Hân Ahmed-zâde Sultân Mustafâ Hân'ı

54a) Betezyil-i Sa'id-i Âmidi

-Sa'idâ hâme-i nazm-ı Lebîb Âmedî merhum
 Muvaffak olmamıştır çünkü bâ takdir-i Yezdâni
 -Cülûs-ı Mustafâ Hân-ı beyandan sonra terk itmiş
 Serîr-i devleti teşrif iden şâhân-ı zî-şân-ı
 -Mukadder olmamış ya'ni e zât hâce-i nazma
 Bu nazma dâhil itmek zikri âti Âl-i Osmânı
 -O düvel içre içre anında oldu tekmil müddet-i ömri
 Cenâb-ı Hakka râzı oldu teslim eyledi cânı
 -O târihden berü tezyile râğib olmamış bir kez
 Bu nazm-ı dil-pesend-i muhtasar Fihrist-i Şâhân-ı
 -Huzur Hâzreti Âsâf Muhammed Nûri Pâşâ da
 Geçüp bu nazm-ı dil-cûnun bu güne zikr-i noksânı
 -Esâm-ı mülûkin görmeyip noksânını lâyık
 O zât-ı zübde-i erbâb-ı tab'ın tab'ı irfân-ı
 -Bu acz- âlûdeye işbu husus-ı nazm-ı tezyile
 Şeref-bahs şudûr oldu şifahen çünkü fermânı
 -Edep şartile derhâl imtisâlen ser-fürû kıldım
 Huzûr-ı devletinde çün bi resm-i nazm gûyânı
 -Vukû'u üzre lutf-i Hakkile bir bir beyân iddüm
 Getürdüm sülûk-ı fihrist-i nizâma dürr-i yeksânı

55a) Sultân Mustafâ Hân-ı Sâlis ibn-i Sultân Ahmed Hân

54b) O demde bin yüz yetmiş bir oldı Mustâfa Hânın

Cülûs-ı sâl târih humâyûn-ı hükümrânı

-On altı yıl tamamen pâdişâh-ı âlem olmuştır

Sa'âdetle mehâbetle o sultân-ı hayâkânı

-Zamân-ı devletinde rû-yı âlem oldı Ferhunde

Ferahbahş oldı zâtî hûb u hoşter oldı devrânı

-O şâh-ı âdilin devrinde gam çün nâ-bedid oldı

Safâ vü zevke meşgul oldı ehl-i âlem-i fânî

-Eğer-çi ba'zı iklime i-âdi oldı müstevli

Velâkin emr-i def'a kıldı bu say-ı firâvânı

-Gazâ devrinde germâ-germ iken meskûle vw'l-hâsıl

Sefer kıldı cinâne itdi mahzun müslümânânı

57a) Sultân Abdülhamid Hân-ı Evvel ibn-i Sultân Ahmed Hân

56b) O demde târih oldı çünki bin yüz seksen ü yedi

Geçürdiler yerine dâder-i Abdü'l-Hâmid Hânı

-Budur Abdü'l-Hamid Han Zâde-i Sultân Ahmed Hân

Budur pertûvde taht-ı sa'adet-baht sultânı

-Bu şeh-i der-dest olan emr-i gazâyâ sarf-ı himmetle

Nihâyet rabt-ı habl sulh idüp dost itdi adûvânı

-Teşebbüs eyledi evvel be evvel bu Şeh-i âlem

Nizâm-ı mülke dâir emre bâ-tevfik-ı Rabbâni

-Urukı damar kesdi şemşir-i siyâset ile kal' itdi

Sezâvâr tebâr itdi umûmen ehl-i tuğyânı

-Ocağın ref idüp hakk itdi nâmın satr-ı defterden

Boşa kırdı geçürdi firka-ı şûm-ı levendânı

-Kemin-gâh tahassından çıkardı darbı kahr etdi

Nice tâhir ömr-ı mânenda olan erbâb-ı isyânı

-Husûs-ı zabt u rabta tâ o denlü kıldı dikkat kim

Zamânında müreffen oldı mülkin cümle sükkânı

-Diyâr-ı Nemçe'ye kıldı sefer çün bu Şeh-i Gâzi

Muzaffer oldıniçe fethe gâzi oldı ünvanı

-Şebeş Legoş Mehâdiyye bunun devrinde feth oldı

Çeküb şemşirin aldı bir bir üzre kâfiristân-ı

-Mu'ammer olsa idi ger bu şâh-ı sâhib-satvet

Niçe idhâl iderdi nusr et ile ehl-i imânı

-Sebâtın kimseye göstermemiş çün çerh-i Kec-reftâr

Zevâle âkıbet irgürdi işbu mâh-ı tâbânı

-On altı yıl bu şehde pâdişah-ı mülk olub gitti

Cinâne vâsıl oldu çünkü bu mülkin Süleymânı

59a) Sultân Selim Hân-ı Sâlis ibn-i Sultân Mustafâ Hân

58b) Cülûs itdirdiler o evrenge-sengi sâhiye

Birâder-zâde-i Ali Nijâd-ı Şeh Selim Hânı

-Cülûsı bin iki yüz üçde vâki oldu şevketle

O şâh-ı âlem-ârânıgda câri oldu fermânı

-Budur Sultân Selim Han bin Sultân Mustafâ Hân kim

Selâmet-bahş-ı âlem oldu el-hak şöhret ü şânı

-Bu şekde nasb-ı nefis itdi gazâ-yı sâlif-üz-zikre

Yürütdi sû be sû din uğruna ceşş u ferevânı

-Mürettep elli altmış bin kadar cem'iyet-i Nemçe

Bir onda yer gögide seyfinin aldı perişân

-Eğerçe ihtilâlden hiç hâli olmadı devri

Velâkin her birin def'i eyledi tedbir-i âsânı

61a) Sultân Mustafâ Hân Râbi ibn-i Sultân Abdülhamid Hân

60b) Sezâver-i serir-i pâdişâh-ı gördiler cümle

O dem Abdü'l-Hâmid Hân-zâde sultân Mustâfa Hânı

-Cülûsı bin iki yüz hem yigirmi ikidir tarih

Bu sultân-ı kalilü-l-kısmetin az oldu devrânı

-Bu şeh bir yıl ile üç ay cihânda pâdişâh oldu

Kıral-ı Moskova ile olmışiken harbin i'lânı

-Âlemdâr Mustafâ Paşa vürûd itdi Sitânbûle

Murâdı güyâ iclâs idi tekrâr Selim Hânı

-Bu niyyet mûcib-i hayf oldu çünkü şeh Selim Hâna

Enis-i kabri kıldı Hakta Âlâ ana Rızvânı

-Yerin buldı kadr çünkü umûmun ittifâkıyla

Bu sultân Mustafâ hal oldu ol dem çekdi dâmânı

**63a) Sultân Mahmûd Hân-ı Sâni ibn-i Sultân Abdülhamid Hân Hall-Ed-Allahü
Mülkehü**

64b) cülûs-ı Hümâyûn-ı sultan Mâhmud Hân Hall-ed-Allahü Mülkehü

Hemândem ittifâk-ı cümle ile taht-ı Âliye

-Cülûs itdirdiler şevketlü Mahmûd Hân Hâkânı

Cülûs ın bin iki yüzle yigirmi üçde zabt itdi

-Sahih üzre cihânın zümre-i tarih-nüvisânı

Budur Abdü'l- Hâmid Hân zâde Mahmûd Hân gâzi kim

-Cihâna gelmedi el hak bu şâhin bir de akrânı

Tânin-endâz olup gül bâng-ı nâm u şân-ı Mahmûdı

-Sadâ-yı adlile toldı hâlâ çarhın eyvânı

N'ola reşk itse hâlâ kevkeb sultân Mahmûda

-Burûc-ı âsûmânın mihr-i âlem-tâb-ı rahşânı

Netice eyledi emr-i gazâ-yı bu şeh-i âlem

-Ki farz olmuşdı emr-i nazm-ı mülk-i Âl-i Osmânı

65a) Çeküp seyf-i adâlet-bahş-ı Pertev-riz-i pür-tâbın

Cihângirlik rusumin kıldı icrâ açdı meydânı

-Ne tağlu eşkiyası kaldı devrinde ne bir haydûd

Emin oldu serâser Rum ilinin şimdi her yanı

-Ne kutta-ı tarik kaldı ne sârikdan eser kaldı

Ki şemşir-i şâki tedmirinin hepoldı pinhânı

-Ne erbâb-ı tegallüb kaldı asrında ne cebr ehli

Ki sultan-ı cihânın tutdı hâlâ alemi âlem-i sâni

-Nice erbâb-ı tuğyânın kim oldı nâmı bıl-cümle

Bunun devrinde buldı rahatı her karye sükkânı

-Umûr-ı sevk-ı âlem buldı nazm u narhını hâlâ

Ki dest-i şevketinde şer'u kânun oldı mizânı

-Rızâ-yı Hak tahsil eylemekdir dâ'ima fikri

İder icrâ hemişe hükm-i metn-i nass-ı Kur'ânı

65b) Hicâza olmışiken firka u Vehhâbi müstevli

Yedi yıl eylemiş iken men-i hacc-ı ehl-i imânı

-Teâle'l-Lâh ne devletdir ki ahz intikâm itdi

Düşerdi vâdi-i hüsrana seyf'i âdl-i urbânı

-Eyâdi-i hâricden alub kurtardı himmetle

Sevâd-ı Ka'betü'l-Lâh Âtikı kıldı nûrânı

-Gazâ-yı ekber itdi pâdişâh-ı kişver-i âlem

Râh-ı âmele nâ-il eyledi hep müselmânânı

-Bu fatha bu cihânda olmadı bir padişâha nâ-il

Fakat bu şâh-ı devre oldı Hakkın lutf u ihsânı

-Zehi tevfik-ı Bâri iktizâ-yı kuvve-i satvet

Nizâmü'l-mülke hâlâ Hak muvaffak eyledi anı

-Ne mümkün lâyıık üzre ifâde eylemek el Hak

Sa'id olsa bu demde âlemin farz eyle hassânı

-Du'âya ref-ı dest it dergeh-i Hakdan temenni kıl

Ki zeyl-i nazm-ı Fihrist-i Selâtin buldı pâyânı

66a) İlâhi sen bu şâhı tûl-ı ömr ile mu'ammer kıl

İlâhi müstedâm kıl muktedâ-yı ehl-i imânı

-Muzaffer kıl hermişe düşmenânı üzre gâlib kıl

O sultân bin sultân bin sultân bin sultânı

-İlâhi ber-karâr ile hermişe ber-murâd eyle

Cenâb-ı Cem-hasem Sultân Mahmûd-ı cihân bâni

67a) (Sultan) manzum kısmı yok

69a) Sultân Abdülmecid Hân ibn-i Sultân Mahmûd Hân (manzum kısmı yok)

70b) Sultân Abdülaziz Hân ibn-i Sultân Mahmûd Hân (fotoğraf)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Betül ACAR
Doğum Yeri ve Tarihi : Bozüyük /1989

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi, Sanat Tarihi
Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi, Sanat Tarihi
Anabilim Dalı

İş Deneyimi

Stajlar : Topkapı Sarayı Müzesi, Çankaya Atatürk
Köşkü Müzesi, Anadolu Medeniyetleri
Müzesi
Çalıştığı Kurumlar : Ankara Üniversitesi, Beypazarı Meslek
Yüksek Okulu (2014-2017)

İletişim

E-Posta Adresi : betulacar14@gmail.com